

GALICIA

ESTATUTOS DE AUTONOMÍA
1936 E 1981

PARLAMENTO DE GALICIA

Edita

Parlamento de Galicia

Asesoría documental

Consello da Cultura Galega

Asesoría fotográfica

Centro Galego de Artes da Imaxe

Tradución ao galego

Servicio de Publicacións do Parlamento de Galicia

Agradecementos

Congreso de los Diputados. Archivo

Gráfica

Imago Mundi Deseño

Imprime

Alva Gráfica

© Dos textos: os autores

Depósito Legal: C 1776-2011

ISBN: 978-84-7836-095-6

GALICIA

ESTATUTOS DE AUTONOMÍA

1936 E 1981

P R E S E N T A C I Ó N

O feito de que este ano coincida a celebración do 75 aniversario do plebiscito do proxecto de Estatuto de 1936 co 30 aniversario da promulgación, en 1981, do vixente Estatuto de autonomía de Galicia constitúe unha ocasión propicia para editar, nun único volume, e por vez primeira, estes dous textos.

Poucas obras resultan tan merecentes do patrocinio editorial da Cámara legislativa galega coma esta que o lector ten ao seu dispor.

Ao publicar nun único volume os textos do Estatuto do 36 (optouse pola edición facsimilar do texto editado pola Asemblea de Municipios e plebiscitado o 28 de xuño de 1936, dado que o rexistrado nas Cortes non se conserva) e do Estatuto en vigor (aprobado no referendo que tivo lugar o 21 de decembro de 1980 e que foi promulgado o 6 de abril de 1981) estamos saldando unha débeda coa nosa historia e co noso pobo. No caso do Estatuto en vigor, publícase un facsímile do documento asinado polo rei e a transcripción do texto publicado no entón *Boletín Oficial da Xunta de Galicia*.

Outra das novidades é que este volume inclúe a primeira tradución do Estatuto do 36 de acordo coa actual normativa da lingua galega, feito non menos significativo para unha Comunidade bilingüe como Galicia.

Este libro contribuirá a paliar, estou segura, o déficit de coñecemento que a gran maioría dos galegos acusamos en relación cos nosos procesos estatutarios, o incompleto do 36 e o felizmente promulgado no 81, que nos permitiu configurar a capacidade de autogoberno da que gozamos hoxe en día e que sitúa a Galicia entre os territorios con maior autonomía de toda Europa.

E sirva tamén este volume para render tributo a cantos participaron na elaboración dos diferentes textos estatutarios. Cada un deles, desde as súas lexítimas opcións ideolóxicas e persoais, contribuíu a construír a Galicia actual.

Tamén con eles debemos compartir o mérito de que, co paso do tempo, como moi ben explican Ramón Villares e Roberto Blanco Valdés nos seus textos, o feito autonómico se convertese nunha realidade cotiá en Galicia, tan enraizada nas nosas vidas que nin sequera reparamos nela.

O contido imperecedoiro deste título lévanos, por primeira vez na historia da institución que presido, a poñelo a disposición de todos os interesados no soporte convencional do papel, pero tamén como libro electrónico que se poida descargar desde a web do Parlamento de Galicia.

É o meu xeito de entender e de enlazar o pasado, reflectido nestes documentos históricos, co futuro cheo de oportunidades que nos ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación. A Galicia de onte, de hoxe e de mañá que se proxecta tamén a través dos novos soportes.

Quero expresar o noso agradecemento sincero aos que fixeron posible esta obra, de maneira especial ao Consello da Cultura Galega, e nomeadamente ao seu presidente.

E aos lectores que teñen este volume nas súas mans, o desexo de que contribúa a acrecentar o coñecemento da nosa historia, pero tamén o seu amor por Galicia.

Pilar Rojo Noguera

Presidenta do Parlamento de Galicia

CONTEXTO HISTÓRICO E POLÍTICO DOS ESTATUTOS DE AUTONOMÍA DE GALICIA. DA UTOPIÁ DE 1936 Á REALIDADE DE 1981

Ramón Villares

Presidente do Consello da Cultura Galega

A definición actual de Galicia como unha comunidade autónoma é resultado dun dobre proceso. Dunha banda, da configuración en España dunha nova planta territorial que parcialmente modifica a deseñada por Javier de Burgos en 1833 –remanecen provincias e deputacións provinciais, pero aparecen os réximes autonómicos–, levada a cabo pola transición democrática consagrada pola Constitución de 1978. Naceu daquela a denominada *España das Autonomías*, que, varios anos despois de ser aprobado o texto constitucional, acabaron por ser en número de dezasete. E, doutra banda, Galicia conta cunha autonomía de perfil específico, como corresponde a unha *nacionalidade histórica* das previstas no artigo segundo da Constitución española, por concorreren nela unha serie de factores que a asemellan aos casos de Cataluña e de Euskadi e que a distinguen do resto de autonomías existentes na España actual. A razón básica destas diferenzas está nos seus atributos etnoculturais (língua, cultura, dereito, etc.) e na perseveranza histórica na demanda dun réxime autonómico para o antigo Reino de Galicia.

As aspiracións autonomistas de Galicia teñen uns precedentes históricos ben recuados, xa postos de manifesto na época do federalismo decimonónico e no propio movemento rexionalista finisecular. A achega do federalismo foi importante nos tempos da I República, como o mostra o *Centro de Iniciativa para la Organización de Galicia*, lanzado polo alcalde de Compostela, J. Sánchez Villamarín, en 1873. Resultado deste labor dos republicanos federais foi a elaboración e aprobación, en 1883, dun *Proyecto de Constitución para el futuro Estado Gallego* que, sen ter aplicación práctica naquel tempo, ben se pode considerar como o máis claro precedente dos textos estatutarios do século XX. Foi un proxecto inspirado nas ideas de Pi e Margall, de carácter pactista, pensado para un posible acordo co resto dos Estados peninsulares. O rexionalismo político finisecular non chegou a redactar ningún texto normativo preciso sobre a autonomía galega, pero as organizacións rexionalistas, alentadas por Manuel Murguía ou por Alfredo Brañas, moitas veces en conexión coas colectividade da emigración americana, desenvolveron un notable labor de construción de símbolos identitarios de Galicia, como o Panteón de Galegos Ilustres (1891), o monumento aos Mártires de Carral (1904) ou a fixación do texto e da música do Himno Galego, obra conxunta de Eduardo Pondal e de Pascual Veiga.

Con todo, foi o nacionalismo político do movemento das Irmandades da Fala, constituído como tal na súa asemblea fundacional realizada en Lugo en novembro de 1918, o que formulou claramente a demanda dunha *autonomía integral* para Galicia, no contexto da crise política do estado da Restauración e da euforia nacionalista provocada pola doutrina de W. Wilson ao remate da Primeira Guerra Mundial. Esta corrente autonomista quedou detida pero non truncada co golpe de estado de 1923; pois a ditadura de Primo de Rivera alentou un dobre proceso político. En primeiro lugar, a recuperación do republicanismo como alternativa viable para facer fronte á crise do liberalismo oligárquico da época da Restauración; e, en segundo

lugar, reforzou a posición dos nacionalismos periféricos, cuxos símbolos e organizacións foron obxecto de persecución polo réxime ditatorial. A conxunción destes dous procesos decantouse nos anos 1929 a 1931 coa progresiva confluencia entre republicanos, socialistas e nacionalistas (cataláns e galegos e, en menor medida, vascos), que deste xeito contribuíron a traer o réxime republicano a España. O *pacto de San Sebastián*, subscrito no verán de 1930, exemplifica esta converxencia das forzas políticas antimonárquicas. A chegada da II República en 1931, despois dunhas eleccións municipais gañadas polos candidatos republicanos nas grandes cidades –incluídas as de Galicia–, abriu novas expectativas para un novo deseño do poder político en España que, para moitos coetáneos, consistía na chegada dunha república federal.

O ideario federal estivo presente en diversos actos de proclamación da República, nomeadamente no caso de Cataluña, pero este entusiasmo federal foi cortado de raíz aos poucos días polo Goberno provisorio da República. Ficou en pé a posibilidade de establecer réximes de autonomía nalgúns rexións, aceptados pola Constitución republicana de 1931, que definía España como un «Estado integral», unha forma alambicada para dicir que non era nin federal nin unitario. Con todo, a opinión maioritaria dos partidos republicanos era pouco favorable ás autonomías rexionais. De feito, as condicións previstas para acceder a un réxime autonómico eran moi severas, concretadas en catro grandes fitos. Elaboración e aprobación dun texto estatutario por parte dos parlamentarios da rexión; en segundo lugar, a súa aprobación pola maioría cualificada dos concellos; en terceiro lugar, aprobación por unha maioría de dous terzos do censo electoral (non dos votantes) e, finalmente, aprobación polas Cortes xerais. De feito, en tempos de paz, só a autonomía catalá superou todos estes trámites, ao ser aprobada polas Cortes republicanas en 1932, despois do intento golpista do xeneral Sanjurjo. E a autonomía vasca comezaría a funcionar de forma extraordinaria en outubro do 36, xa en tempos de Guerra Civil, mentres que o Estatuto galego, plebiscitado en xuño do 36, ficou nun limbo parlamentario do que a Guerra Civil e o exilio non lograron rescatalo enteiramente.

A defensa dunha alternativa autonomista para Galicia foi unha das grandes batallas políticas dos tempos republicanos. Esta batalla foi sostida basicamente por dous partidos políticos, ambos de dimensión estritamente galega pero de diferente matriz ideolóxica. O primeiro foi a Organización Republicana Gallega Autónoma (ORGA), fundada en outubro de 1929. Na súa aparición interviñeron moi activamente algúns membros das Irmandades da Fala do núcleo coruñés (Villar Ponte, Peña Novo) e unha das fraccións do poderoso republicanismo coruñés, representada por Santiago Casares Quiroga. En virtude dos acordos tomados no pacto de Lestrove (marzo de 1930) polos partidos e correntes republicanas existentes en Galicia, Casares Quiroga estivo presente no pacto de San Sebastián realizado no verán de 1930, o que lle concedeu a oportunidade de formar parte do núcleo dirixente do republicanismo e facilitou o seu acceso ao Goberno provisorio da II República, primeiro como ministro de Mariña e logo de Gobernación, durante todo o primeiro bienio azañista. Aínda que, a partir do seu acceso ao Goberno, Casares Quiroga se desentendeu parcialmente da cuestión autonomista, a contribución do republicanismo de esquerdas foi decisiva para a organización do Comité de Autonomía e para levar a cabo os dous primeiros requisitos do proceso, especialmente o da aprobación polos concellos dun texto estatutario, onde a ORGA gozaba de grande influencia ao controlar algunhas das deputacións provinciais (A Coruña e Lugo) e as alcaldías de cidades importantes, comezando pola de Compostela, onde tivo lugar a Asemblea de Municipios, en decembro de 1932.

O segundo e decisivo brazo político do proceso autonomista de Galicia foi o desempeñado polo Partido Galeguista (PG), fundado en decembro de 1931 nun proceso de confluencia de moi diversas organizacións de carácter galeguista e nacionalista. No momento da súa fundación, o PG xa incorporara ás súas filas dous de-

Portada da publicación *Exposición presentada pol-a poñenza encargada de redactar o Anteproyecto de Estatuto da Galiza*, Seminario de Estudos Galegos, 1931

Reunión en 1936, presidida por Luís Iglesias Iglesias, dos membros das distintas seccións do Seminario de Estudos Galegos, institución que fixo contribucións fundamentais na redacción do Estatuto de autonomía

putados nas Cortes republicanas, como eran Ramón Otero Pedrayo e Alfonso D. Castelao. Outros políticos de tradición nacionalista, como Antón Villar Ponte ou Ramón Suárez Picallo, farano máis tarde. Nas tarefas de organización interna do partido e no deseño da estratexia estatutaria desempeñou un papel decisivo o ourensán Alexandre Bóveda. As bases sociais do PG foron, nos seus inicios, as propias das correntes galeguistas de entón: mesocracia urbana e profesionais cultos, moitos deles vinculados ao ensino e ao xornalismo. Pero a partir de 1933, o PG transfórmasse nun movemento político de carácter masivo, con varios milleiros de afiliados, presenza notable entre o campesiñado e unha sección xuvenil especialmente activa, como eran as *Mocedades Galeguistas*, nas que se formaron algúns dos futuros líderes do galeguismo de posguerra (Fernández del Riego, X. Illa Couto, Ramón Piñeiro).

A elaboración dun texto de Estatuto de autonomía comezou na primavera de 1931, poucas semanas despois da proclamación da República e, desde logo, antes de que se aprobase a Constitución de 1931. Seguíase neste caso, como en moitos outros aspectos, o exemplo de Cataluña, que se adiantara coa redacción do chamado Estatuto de Nuria. No caso de Galicia, foron varios os borradores de Estatuto redactados que serviron de base para a discusión na asemblea realizada en xuño de 1931 na cidade da Coruña, promovida polos republicanos da ORGA, na que tivo un gran protagonismo o antigo dirixente das Irmandades Lois Peña Novo. Os principais borradores estatutarios eran tres: o do Instituto de Estudos Galegos d'A Coruña, o do Secretariado de Galicia en Madrid e o do Seminario de Estudos Galegos (SEG). O texto máis próximo a unha concepción republicana federal era o do SEG, elaborado por Paz-Andrade, A. Bóveda, V. Risco, Lois Tobío e R. Carballo Calero, no que se definía Galicia como un «Estado libre» dentro da «República federal española», fórmula análoga á empregada por Macià na súa alocución do 14 de abril na praza de Sant Jaume. A proposta do SEG non foi aceptada pola asemblea, que aprobou outro texto, inspirado basicamente pola Federación Republicana Gallega (FRG), herdeira da ORGA, que apostaba pola definición de Galicia como un «Estado autónomo» dentro da «República española». Foi o texto que serviu de base para que os parlamentarios saídos das urnas constituíntes de xuño do 31 o adaptasen á legalidade prevista pola Constitución republicana, nunha nova asemblea realizada na cidade d'A Coruña en outubro de 1931, alentada polo deputado mozo Emilio González López, xa daquela alto cargo da Administración republicana.

A xestora da Asemblea de Municipios, presidida por Raimundo López Pol, reunida no Pazo de Raxoi en Santiago de Compostela, en 1932

Portada do *Reglamento de la Asamblea de Municipios*, Tipografía El Eco de Santiago, 1932

A partir de aquí, comeza realmente o proceso de aprobación do Estatuto de autonomía, repleto de incidencias e obstáculos, tanto legais como políticos. O máis sinalado, a propia reticencia cara á autonomía de gran parte das forzas políticas da época, desde as dereitas non republicanas –que rexeitaron de forma sistemática o autonomismo– ata o amplo abano dos republicanos radicais, radicais-socialistas e dos partidos obreiros, que, en xeral, se desentenderon desde outubro de 1931 da cuestión autonomista galega. Unha parte do republicanismo coruñés, liderada por César Alvajar coa agrupación *A la Tercera República*, fixo bandeira da loita contra o autonomismo e o que acumaban de «Estatuto caciquil». A pesar diso, durante o ano 1932 tivo lugar a aprobación do Estatuto polos municipios de Galicia. O Concello de Santiago de Compostela, desde abril dese ano, comandou o proceso de organización da Asemblea de Municipios, que finalmente tivo lugar en decembro daquel ano nos locais da Universidade. O alcalde republicano López Pol e o concelleiro conservador Rajoy Leloup desenvolveron un intenso traballo de persuasión das institucións locais para que se retomase o proceso estatutario.

Era preciso redactar un novo texto a partir dos traballos anteriores. Este anteproxecto de estatuto foi elaborado por unha comisión presidida por Cabeza de León e logo sometido a información pública de concellos, partidos políticos, corporacións e particulares durante varios meses, que presentaron un total de 50 emendas. Unha nova redacción do texto foi sometida á asemblea de concellos reunida de novo en Compostela no Nadal de 1932, onde foi aprobado por unha maioría esmagadora: mostráronse «conformes» o 77% dos concellos galegos, que representaban o 84,7% da poboación. Un apoio externo esencial para aquela mobilización a favor do Estatuto foi o procedente das colectividade galegas da emigración, ás que, como recoñecemento simbólico, se informou por vía telefónica da aprobación do texto estatutario. Alén do protagonismo acadado por dirixentes composteláns como López Pol, Rajoy Leloup ou o reitor Rodríguez Cadarso, apareceron novas figuras naquel proceso estatutario, como os pontevedreses Alexandre Bóveda (galeguista) e Bibiano Fernández Osorio-Tafall (republicano). Para coidar dos pasos ulteriores do proceso estatutario foi creado daquela un Comité Central de Autonomía, composto basicamente por representantes de partidos políticos e por cargos institucionais. O seu presidente foi Osorio-Tafall e o secretario, Rajoy Leloup. Logo, na fase final de 1936, o seu presidente sería J. López Bouza, tamén presidente da Deputación Provincial coruñesa.

Aprobado o Estatuto polos concellos, o paso seguinte era a consulta do electorado, para o que se precisaba autorización expresa do Goberno central para convocar o plebiscito. A autorización foi dada, non sen reticencias, en maio de 1933 polo Goberno republicano, no que Casares Quiroga estaba á fronte do Ministerio da Gobernación, e deixouse ao Comité de Autonomía a fixación da data do plebiscito. Pero o clima político do verán de 1933 inclinou ao propio Comité a propoñer un adiamento do plebiscito, que finalmente se substanciou na reunión do 3 de decembro de 1933, ao decidiren «aplazar *sine die* y mientras las circunstancias lo aconsejen, el plebiscito del Estatuto». Esas circunstancias foron as eleccións xerais de 1933, nas que gañaron amplamente as forzas de dereita (republicanos de Lerroux e a CEDA de Gil-Robles), que se viñan manifestando contrarias aos réximes autonómicos.

O proceso estatutario galego ficou, pois, adiado durante máis de dous anos, perante o perigo plausible de que se perdese o plebiscito, como sostiñan os republicanos e moi claramente Casares Quiroga. Os galeguistas eran moito máis optimistas. Castelao sostiña daquela (tese que reiterou logo no *Sempre en Galiza*), que «o trunfo depende dun home somentes: Casares Quiroga. Si quiere Santiago [Casares Quiroga] nós poderemos presentar axiña o noso Estatuto nas Cortes», tal como lle comenta a Alexandre Bóveda (carta 14/8/1933), ao que lle escribe desde Barcelona, onde acababa de se entrevistar con Francesc Cambó e Francesc Macià, daquela presidente da *Generalitat* catalá. Con todo, hai que recoñecer que o verán de 1933 non era o máis axeitado para gañar un plebiscito, cun Goberno azañista á deriva e unha dereita republicana ou católica totalmente remontada despois da súa desfeita electoral de 1931. O propio Comité de Autonomía deixou constancia destas dificultades nas súas numerosas reunións mantidas durante todo o ano 1933.

Nas eleccións da Fronte Popular, de febreiro de 1936, os resultados foron favorables ás posicións autonomistas, dado que o setenta por cento dos deputados (desde os centristas de Portela ata os socialistas e comunistas) eran partidarios da autonomía. Pero a aposta máis decisiva a favor do proceso autonómico foi dada polo Partido Galeguista, que, nunha viraxe estratéxica conducida por Castelao e Bóveda, acordou subscribir un pacto cos republicanos de esquerda e partidos obreiros para a súa incorporación á coalición electoral da Fronte Popular, o que lle custou unha minoritaria escisión pola súa dereita, a *Dereita Galeguista* de Risco, Filgueira e outros sinalados militantes. A vía libre para convocar o plebiscito estatutario ficaba aberta.

Na primavera do 36 retómase o proceso estatutario, coa recuperación do Comité Central de Autonomía e a organización da campaña de propaganda a favor da súa plebiscitación polo censo electoral. O día marcado para a votación foi o 28 de xuño de 1936. Unha breve pero moi intensa campaña, na que se implicaron con entusiasmo republicanos e galeguistas, procurou mobilizar o electorado. Un dos compoñentes máis emblemáticos daquela campaña foi tamén a participación de artistas para faceren carteis a favor do voto favorable ao Estatuto, desde o propio Alfonso Castelao, Camilo Díaz Baliño ou J. López Bouza (*Zeus*) ata mozos como Luís Seoane ou Isaac Díaz Pardo. O resultado da votación superou claramente as esixencias constitucionais: o 74% do censo electoral aprobou o Estatuto, cun 99% de votos afirmativos. Aínda que existen fundadas dúbidas sobre a limpeza daquela votación, a data do plebiscito do Estatuto ten un alto valor simbólico na historia da autonomía de Galicia porque, a pesar de que o estalido da Guerra Civil impediu a súa tramitación ordinaria nas Cortes republicanas, serviu de precedente para os debates constitucionais da transición democrática, como logo se verá.

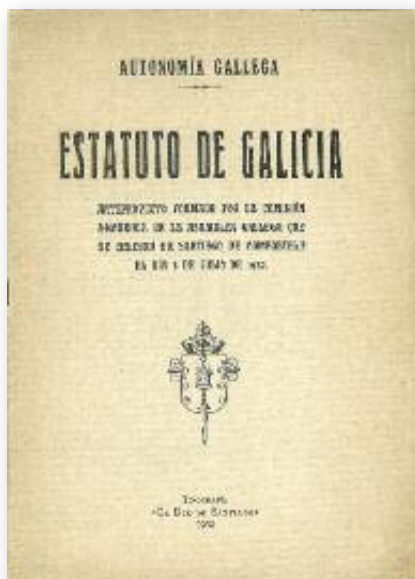
Nun breve balance do proceso estatutario podería dicirse que, ata a fase de aprobación polos municipios, o protagonismo político esencial foi dos republicanos autonomistas, algúns de raíz e tradición nacionalista como Villar Ponte ou Peña Novo, que pilotaron a vida política de toda Galicia ata 1933. Os participantes nas comisións redactoras, os membros das asembleas estatutarias, os integrantes do Comité Central de Au-

tonomía son, de forma esmagadora, de filiación republicana non nacionalista ou mesmo galeguista. En troques, a segunda fase do proceso estatutario foi protagonizada esencialmente polo nacionalismo político agrupado no Partido Galeguista, que apostou pola coalición da Fronte Popular na procura dun benfeito maior, que era retomar o camiño estatutario interrompido en 1933. Foi unha mostra de coraxe política pero tamén de confianza nas institucións republicanas e do emprego dunha vía legal (lonxe do extremismo político da época) para lograr os seus obxectivos estratéxicos. Porén, o triunfo do plebiscito de xuño de 1936 non pode ser atribuído a ningunha forza política en exclusiva. Foi obra dunha importante alianza entre o nacionalismo e o republicanismo, que superou así as retesías de 1933, pero tamén foi consecuencia da situación favorable que se deu na política española da altura. Aínda que a socialistas e forzas de esquerda lles repugnasen os nacionalismos, ben por anticlericalismo ou ben por unha concepción nacional unitaria, o certo é que tamén o seu concurso foi decisivo para encarar a fase final do Estatuto galego de 1936.

O curso seguido polo texto estatutario galego despois da súa aprobación plebiscitaria foi menos feliz do que facía imaxinar o entusiasmo daquel día, logo lembrado por Castelao, no seu exilio porteño, como unha peculiar *Alba de Groria*. O día 15 de xullo, unha ampla representación do autonomismo galego fixo entrega oficial do Estatuto ao presidente das Cortes republicanas, D. Martínez Barrio, pero o inicio da Guerra Civil despois do fracasado golpe militar adiou de novo a súa tramitación parlamentaria. Pola teimosía de Castelao e pola habilidade de González López puido ser recuperado nos arquivos oficiais de Madrid o texto do Estatuto galego para ser presentado á sesión de Cortes realizada na abadía de Montserrat en febreiro de 1938, onde, en palabras do presidente das Cortes, se di que «ha sido presentado a la Mesa, cumpliendo todas las formalidades reglamentarias, el Estatuto de la región gallega». O contexto bélico non permitiu que se constituíse a preceptiva comisión parlamentaria para o seu estudo, o que só acontecería sete anos máis tarde, nas sesións realizadas en México a finais de 1945, coa creación da «Comisión del Estatuto Gallego» e a aceptación explícita de que «Galicia dejó expresada su voluntad de autonomía en el texto del Estatuto plebiscitado y aprobado por el pueblo gallego». Era a mellor confirmación do valor político que tivera a xornada do 28 de xuño de 1936, non por acaso conmemorada no exilio de Bos Aires como un auténtico Día de Galicia canda o máis tradicional 25 de Xullo. O de México foi un triunfo simbólico pero de singular eficacia pois permitiu homologar a Galicia no concerto *galeuzcano* formado con Cataluña e con Euskadi no marco do exilio republicano. Un resultado evidente desta homologación foi o nomeamento de Castelao como ministro do Goberno republicano do exilio presidido en París por J. Giral (1946/1947) e, desde logo, ese valor simbólico será recuperado nos debates constitucionais e estatutarios a partir de 1977.

* * *

Da utopía soñada e medio realizada de 1936 damos un chimpo cara aos tempos da transición democrática, nos que finalmente colleu forma un novo texto estatutario, aprobado en 1981, que é o fundamento normativo do actual réxime autonómico de Galicia. Pero o contexto histórico e o marco político nos que nace este Estatuto son substancialmente distintos dos do seu antecesor dos tempos republicanos. Mudaron os actores políticos, mudou o texto constitucional do que o Estatuto pende e mudou o réxime político que o abrangue: no canto de república, unha monarquía parlamentaria resultado dunha transición democrática pactada. Para encadrar historicamente este segundo camiño cara a un Estatuto, deixarei á beira as referencias ao marco xeral estatal para reparar brevemente sobre o contexto propiamente galego.

Portadas de distintas publicacións sobre o Estatuto de Galicia (1932)

Malia a importancia que, como precedente, podería ter o proceso estatutario republicano galego para o debate político na Galicia da época franquista, a relevancia concedida ao chamado daquela *Estatuto do 36* foi certamente desigual e tivo un rexeitamento expreso por parte do «novo nacionalismo» e unha aceptación non moi entusiasta por parte da tradición galeguista actuante no interior. A posición do resto das correntes políticas non nacionalistas, coa excepción do Partido Comunista de Galicia (PCG), atopábase moi distante da tradición autonomista, polo menos ata a morte de Franco. Tan só as organizacións e figuras que remanecían no exilio, desde Nova York, México ou Caracas ata Bos Aires e Montevideo (Emilio González López, Osorio-Tafall, Silvio Santiago, Rodolfo Prada ou Manuel Meilán), continuaron acreditando no valor daquel Estatuto do 36 e na súa utilidade para organizar o réxime autonómico de Galicia no novo marco político aberto pola Constitución de 1978.

A comezos dos anos setenta o panorama político de Galicia estaba articulado arredor duns incipientes partidos políticos que, ademais de actuaren na clandestinidade, carecían de arraigamento social e de tradición organizativa, dada a ruptura que representou a guerra e o exilio. Das grandes organizacións de preguerra, como foran os partidos de Casares Quiroga e de Castelao (ORGA ou PG), apenas quedaba máis que unha vaga lembranza. Novas organizacións políticas comezaron a aparecer nos anos sesenta, ben como expresión dun novo nacionalismo (PSG e UPG) ou ben como versión galega do PCE. O traballo de oposición ao franquismo descansou basicamente nestes dous grandes actores políticos, o que deu orixe a un enfrontamento sistemático entre nacionalistas («pexegos» e «upegallos») e comunistas (tamén alcumados como «españoleiros»). As diverxencias derivaban non só da súa voracidade organizativa despregada sobre un espazo político fronteirizo ou común, senón tamén das estratexias que había que seguir no posfranquismo, ao actuar a cuestión nacional como un factor de diferenciación.

Tras a morte de Franco e, sobre todo, despois da chegada ao poder de Adolfo Suárez en xullo de 1976, a oposición de esquerdas non nacionalista acabará formando unha plataforma unitaria, a *Táboa Democrática* (xullo de 1976), na que estaban presentes tanto o PCG como o PSOE e outros pequenos partidos. A súa al-

Reunión de parlamentarios galegos co ministro Clavero Arévalo sobre o tema autonómico, en outubro de 1977

ternativa foi a negociación co Goberno Suárez durante os meses anteriores á convocatoria das eleccións parlamentarias de 1977. Pola súa banda, as forzas políticas nacionalistas seguiron basicamente outra estratexia arredor da transición. A súa capacidade mobilizadora incrementouse moito durante os anos finais do franquismo e nos primeiros meses da transición, a través dunha mesta rede de agrupacións culturais, estudantís e campesiñas e da creación, en abril de 1975, dunha organización apartidaria de masas, a Asemblea Nacional Popular Galega (ANPG), aínda que con gran protagonismo nela da UPG. A alternativa defendida foi rexeitar toda negociación da Reforma política, propoñendo en cambio unha ruptura que recoñecese o dereito de autodeterminación de Galicia e unha organización confederal de España. O texto que recolle estas posicións son as *Bases Constitucionais* e a súa expresión política é o Consello de Forzas Políticas Galegas, creado en xaneiro de 1976, coa UPG e o PSG como principais protagonistas, ademais doutros partidos menores. En substancia, pois, os grandes eixes de confrontación política daqueles convulsos anos de transición foron nacionalismo contra españolismo e reforma ou ruptura como estratexia de saída da ditadura franquista e para a construción dun réxime democrático.

A dinámica da transición española foi, non obstante, moi rápida a partir da aprobación da Lei de reforma política en decembro de 1976, que reforzou as posicións reformistas do Goberno de Suárez e acelerou o proceso de negociación coa oposición. Chegouse así a unha *ruptura pactada*, en certo modo escenificada pola Comisión dos Nove, da que formou parte o galeguista Valentín Paz-Andrade, unha figura que pertencera no seu día ao Partido Galeguista da II República e que participara na creación da Xunta Democrática de Galicia. Foi a única presenza de Galicia en todo o proceso político previo ás eleccións do ano 77, aínda que a súa dimensión foi pouco máis que simbólica, xa que a diferenza de Cataluña e Euskadi estaba máis a título persoal que como representante de organizacións políticas ou da vella lexitimidade institucional da época republicana, que no caso de Galicia se reducía ao Consello de Galiza, constituído en América en 1944 por Castelao e outros deputados republicanos, pero nunca recoñecido plenamente no interior, nin polos galeguistas do grupo Galaxia nin polos dirixentes do novo nacionalismo.

Ademais dos partidos políticos que procedían da clandestinidade e da loita contra o franquismo, a transición democrática estimulou a aparición de organizacións novas, sobre todo no ámbito da dereita e do centro

político, que acabaron desembocando nos dous grandes partidos fundados en 1977, de cara ás eleccións parlamentarias de xuño. Por unha parte, Alianza Popular (AP), fundada por Fraga Iribarne, que en Galicia acolleu unha parte significativa de cadros políticos do franquismo. E, por outra, a Unión de Centro Democrático (UCD), coalición política na que se integraron tanto o Partido Gallego Independiente (PGI), fundado por J. L. Meilán en 1976, como moitos outros políticos de longa experiencia (Pío Cabanillas, Antonio Rosón ou Euloxio Gómez Franqueira), que lograron dominar as estruturas políticas e electorais de cada unha das provincias galegas. Outros partidos centristas e galeguistas, como o Partido Popular Galego ou o Partido Galego Social-Demócrata, xurdidos tamén nestes anos, non lograron consolidarse.

Con este panorama político, preparáronse as eleccións ás Cortes de xuño de 1977. A formación de candidaturas foi tarefa complicada pola diversidade de opcións que se presentaban. Malia que houbo intentos de establecer coalicións de carácter político amplo, no marco do *Documento dos 29*, subscrito por outros tantos representantes do mundo da cultura en marzo de 1977, esta alternativa concreouse só nas eleccións ao Senado, a través dunha Candidatura Democrática Galega apoiada por partidos de esquerda, na que se presentaron figuras como Ramón Piñeiro, Fernández del Riego, S. Martínez-Risco, Isaac Díaz Pardo, Celso Montero, M. Iglesias Corral ou V. Paz-Andrade. Só estes tres últimos obtiveron a condición de senadores, aos que se engadiu a figura de D. García-Sabell, designado directamente polo monarca.

Os resultados electorais de 1977 foron contundentes e, en certo modo, inesperados. O partido gobernamental da UCD acaprou a representación política de Galicia, con 20 escanos, dos 27 que entón estaban en liza, ademais da maioría dos senadores de elección popular. Os outros escanos repartíronse entre o PSOE, que obtivo tres, e AP, que logrou catro, un por cada provincia, que supoñían a cuarta parte de todo o grupo parlamentario de Fraga no Congreso dos Deputados. Os partidos nacionalistas así como o PCG e outros grupos de esquerda non obtiveron representación parlamentaria. O mapa político que se debuxa en 1977 é claramente de centrodereita, situación que con escasos matices revalidaron as eleccións xerais e locais de 1979. Ese ano a UCD perdeu tres escanos a favor do PSOE, mantivo as súas posicións o partido de Fraga, agora denominado Coalición Democrática, mentres que as catro deputacións provinciais foron parar ás mans da UCD, así como a maioría dos municipios, coa excepción das dúas grandes capitais de Vigo e A Coruña, nas que unha efémera coalición electoral (Unidade Galega) acadou un pacto de goberno co PSOE.

De forma paralela á propia transición política, comezou a organización do réxime autonómico e a formularse un sentimento autonomista, que tivo a súa maior expresión nas manifestacións a favor da autonomía en decembro de 1977, que reuniu medio millón de persoas nas principais capitais galegas. En abril de 1978 créase unha Xunta de Galicia provisoria, composta por once membros, que comezou a xestionar as primeiras competencias transferidas a partir do Goberno central e a organizar a elaboración dun Estatuto de autonomía. Aínda que inicialmente se presumía que sería Pío Cabanillas, foi elixido presidente desta Xunta preautonómica o deputado centrista lugués Antonio Rosón, quen apostou por unha estratexia de carácter galeguista no exercicio do seu cargo, que durou ata mediados de 1979, ano en que foi substituído polo ourensán, tamén centrista, Xosé Quiroga Suárez.

O primeiro obxectivo da preautonomía era pilotar a elaboración dun novo Estatuto, de acordo coas previsións establecidas na Constitución e de forma paralela ao proceso desenvolvido en Cataluña e Euskadi (Estatutos de Sau e de Gernika), xa concluídos a finais de 1978. En Galicia, o primeiro anteproxecto de Estatuto foi elaborado por unha comisión moi plural (*Comisión dos 16*), composta por 8 membros da UCD, 2 do PSOE, 2 de AP e outros 4 de partidos non parlamentarios [PCG, PG, Partido Obreiro Galego (POG) e Par-

tido do Traballo de Galicia (PTG)]. O texto inspirábase en boa medida no Estatuto catalán, ademais de facer a lectura máis favorable para a autonomía do texto constitucional xa daquela aprobado. Este anteproxecto foi parcialmente modificado pola Asemblea de Parlamentarios de Galicia, dominada por unha maioría de membros da UCD (12 dun total de 18 compoñentes), anunciando o xiro dado polo partido gobernamental en materia autonómica, ao tratar de converter o Estatuto de Galicia nunha ocasión propicia para practicar a chamada «racionalización autonómica», que supoñía facer unha cesura entre as autonomías catalá e vasca das do resto de España.

Entregado o proxecto de Estatuto galego nas Cortes españolas o 28 de xuño (data ben simbólica), a súa discusión non comezaría ata outubro de 1979. Desde aquela, o proceso seguido polo texto estatutario estivo cheo de dificultades tanto políticas como propiamente parlamentarias, ata o punto de se demorar máis dun ano a súa aprobación en referendo popular e a súa posterior aprobación polas Cortes españolas. O primeiro conflito serio tivo lugar na súa discusión dentro da Comisión Constitucional, na que se pon de manifesto unha clara diferenza entre os deputados galegos da UCD e os representantes das posicións do Goberno Suárez. Tras unhas tensas sesións de debate, o resultado final, cos votos en solitario dos deputados de UCD (28 votos a favor e 19 en contra, ademais de varias ausencias significativas, tanto de AP como das minorías nacionalistas), reflicte un texto moito máis restritivo, en materia de competencias, do que entrara na Comisión. O punto máis conflictivo estaba na disposición transitoria terceira, que deixaba en mans das Cortes a decisión futura sobre asuntos competenciais que nos textos dos Estatutos de Cataluña e Euskadi se atribuían aos seus órganos autonómicos. Era a plasmación daquela «racionalización autonómica», defendida por amplos sectores dos dous grandes partidos (UCD e PSOE) e por influentes medios de comunicación, como o diario *El País*.

O segundo episodio importante no proceso estatutario desenvolveuse a partir desta aprobación parlamentaria (novembro de 1979), cunha importante mobilización social e política na que participaron dirixentes socialistas, comunistas e galeguistas. Foi a campaña contra o *Estatuto da aldraxe* e de defensa da «dignidade» de Galicia, que provocou encerros nas alcaldías, manifestacións na rúa e unha infinidade de protestas contra a política autonómica da UCD, entre as que cabe destacar un duro manifesto asinado por 25 personalidades galegas, encabezadas por D. García-Sabell. O Estatuto galego entrou nunha situación de *impasse*, de modo que, para facelo viable, era preciso afrontar a súa reformulación ou revisión. Unha das primeiras forzas políticas en advertilo foi, precisamente, Alianza Popular, que na súa *Declaración de Cambados* (febreiro de 1980) apostaba por unha reforma do texto aprobado no Congreso, conciliando a posición antiautonomista de Fraga cos novos enfoques dun mozo político, X. L. Barreiro Rivas, que ía ter un gran protagonismo nas primeiras fases da autonomía galega. A vía da negociación, pola que avogaba tamén de forma clara o colectivo de intelectuais agrupado arredor de *Realidade galega* dado a coñecer en marzo do mesmo ano, foise abrindo paso como a única saída.

Pola súa banda, a fortaleza do Goberno da UCD de Suárez vírase claramente fendida polos resultados do referendo de Andalucía (febreiro de 1980) e pola moción de censura presentada polo PSOE poucos meses despois. A cuestión galega entrou na axenda política do Goberno ucedista, ata o punto de que o propio Adolfo Suárez consome parte das súas vacacións estivais de 1980 na costa galega. O partido da UCD comeza a preparar a revisión do Estatuto, aceptando unha reunión de amplos sectores políticos con este fin, na que participaron, ademais da UCD, representantes dos partidos de AP, PSOE, PCG e PG, que lograron devolver á Comisión Constitucional do Congreso dos Deputados un novo texto estatutario. Foi este o resultado máis visible dos *Pactos do Hostal*, aprobados en setembro de 1980, nos que se acordou unha revisión do Estatuto

Primeira reunión negociadora sobre o Estatuto no Hostal dos Reis Católicos, o 13 de setembro de 1980, con máis de trinta representantes de partidos políticos

naqueles puntos máis conflictivos ou aldraxantes (competencias recortadas na Disposición transitoria terceira e fixación do límite do 3% do censo para acceder á cámara autonómica, en vez do 5% inicial). Estes acordos achaiaron o camiño para a seguinte fase do proceso estatutario, que era ser sometido á súa aprobación en referendo popular.

A campaña plebiscitaria contaba, en principio, con bos augurios, dada a posición favorable á súa aprobación da maioría das forzas políticas, agás do Bloque Nacional-Popular Galego (BN-PG), que rexeitaba a opción estatutaria, e do Partido Obreiro Galego (POG), que non estaba en contra do proceso autonomista senón deste Estatuto en concreto. Os resultados, con todo, foron desastrosos. Convocado o referendo para o día 21 de decembro, a abstención electoral foi a maior producida en calquera consulta realizada en Galicia desde o século XIX (máis do 70% do censo), aínda que os votos afirmativos foron claramente maioritarios (un 73%). O Estatuto galego, despois de tantas peripecias, foi aprobado oficialmente en abril de 1981, pero nacía orfo de calor popular e sen a lexitimidade que podería achegar a memoria histórica do plebiscito de 1936. Aínda que a maior parte dos partidos políticos que actuaban en Galicia estaba a favor da autonomía, a súa confianza nela era moi baixa. E o principal responsable político do proceso, o partido da UCD, estaba nun proceso de descomposición interna que se trasladou ao proceso estatutario galego. O custo daquela «racionalización autonómica», agravado coa aprobación da LOAPA elaborada despois do fracasado golpe de Estado do 23-F, acabouno pagando case en exclusiva o partido centrista, que tería moi axiña en Galicia o seu primeiro gran revés electoral. Foi nas primeiras eleccións autonómicas galegas de outubro de 1981, coas que principiou a aplicación efectiva do Estatuto de autonomía.

* * *

Pasaron xa trinta anos da aprobación do actual Estatuto e setenta do plebiscito de 1936. Un tempo suficiente para ollar en perspectiva ambos os procesos e subliñar os seus puntos en común e tamén algunha das diferenzas de contexto histórico e político no que delambos xurdiron. Resulta evidente que o nivel competencial e, sobre

todo, a vía de acceso máis rápido que caracteriza o actual Estatuto galego no marco autonómico español están relacionados co precedente do plebiscito de 1936 e coa defensa que del fixeron os galeguistas do exilio, basicamente a través do Consello de Galiza. Pero o Estatuto de 1981 non é un resultado específico da vixencia dunha memoria republicana nin un recoñecemento do legado do exilio, que pouco houbo disto nos tempos da transición á democracia. Foi sobre todo unha consecuencia da reivindicación que as elites galegas, a través da acción cultural ou do traballo político e sindical, mantiveron a favor da lingua, da cultura e da identidade galegas. O feito de que esta demanda fose protagonizada en gran parte polo novo nacionalismo, que defendía unha estratexia de ruptura e combatía a solución autonomista no nome da autodeterminación (*Estatuto nunca máis*, *Bases constitucionais* como slogan político), non foi impedimento, máis ben ao contrario, para que se consolidase no panorama político galego a autonomía como unha alternativa viable. O autonomismo, no canto de se debilitar, saíu reforzado daquel combate.

Este contexto histórico da época da transición presenta, por tanto, moitas diferenzas cos tempos republicanos. Naquela altura, o «bloque autonomista» estivo composto basicamente polos republicanos de esquerda e polos nacionalistas amparados baixo o gran paraugas do Partido Galeguista, fronte ao antiautonomismo da dereita católica e mesmo de sectores republicanos radicais-socialistas. O plebiscito de xuño de 1936 e as posteriores peripecias do texto estatutario na Guerra Civil e no exilio tiveron como protagonistas relevantes a Alfonso Castelao ou Alexandre Bóveda, pero tamén a dirixentes republicanos como E. González López ou B. Osorio-Tafall. Pola contra, no «bloque autonomista» dos anos setenta estivo ausente case todo o novo nacionalismo aparecido no tardofranquismo, de modo que a maioría dos defensores do Estatuto de autonomía, desde a Comisión dos 16 ata a súa aplicación práctica nos primeiros pasos da autonomía, pertencía –coa excepción do PG e do POG– ao conxunto de partidos e forzas políticas daquela chamadas «españoleiras», que, de forma progresiva, se foron incorporando ao campo do autonomismo.

Este perfil de actores políticos nos dous procesos autonómicos é, en termos comparativos, o máis singular das tres *nacionalidades históricas* pois tanto en Cataluña como no País Vasco houbo continuidade, polo menos parcial, de partidos e mesmo de dirixentes dos tempos republicanos nos anos da transición, desde os vascos Ajuriaguerra e Leizaola ata os cataláns Tarradellas e Heribert Barrera. O caso galego foi, neste sentido, claramente rupturista co seu pasado republicano e coa súa tradición política, tanto no repudio nacionalista do *Estatuto do 36* como no escaso apoio social e político que logrou un renacido Partido Galeguista, mesmo por parte de antigos militantes seus. A transición democrática en Galicia caracterízase, pois, por unha situación de «anomalía» ou diferencialismo tanto en relación cos casos catalán e vasco como coa súa propia tradición autonomista da época republicana.

Esta anomalía merece ser tida en conta á hora de analizar a xenealoxía política e moral do sistema autonómico vixente, pero en termos políticos actuais xa é certamente auga pasada. A posta en funcionamento do réxime autonómico foi modificando progresivamente actitudes e posicións tácticas dos diferentes actores políticos no campo da autonomía. Como no seu día as provincias fomentaron o provincialismo, as autonomías na España democrática fomentaron o autonomismo. E tal foi o que aconteceu en Galicia, onde a capacidade de incorporación e de inclusión de «accidentalistas» ou non autonomistas ao sistema autonómico foi notable. De feito, o partido que defendera nos debates constitucionais as posicións máis críticas contra o Título VIII da Constitución foi non só o que deu un xiro táctico precoz respecto do debate estatutario senón tamén o que pilotou boa parte da Administración autonómica desde 1981 ata a actualidade, desempeñando a Presidencia da principal institución de goberno autonómico durante vinte e catro dos trinta anos transcorridos

(X. Fernández Albor [1982-1987], M. Fraga Iribarne [1990-2005], A. Núñez Feijoo [2009-]), só interrompidos por dúas coalicións presididas por dirixentes do PSOE (F. González Laxe [1987-1989] e E. Pérez Touriño [2005-2009]). E, por outra banda, as posicións radicalmente antiautonomistas defendidas polo primeiro BN-PG e, desde 1982, polo BNG foron mudando, nun «longo e tortuoso camiño», cara a unha participación plena nas institucións autonómicas, incluída a súa presenza no Goberno bipartito durante os anos 2005-2009. A forza inclusiva do sistema autonómico é a mellor imaxe que se pode ofrecer da dinámica política aberta polo Estatuto de autonomía de 1981.

A LONGA VIAXE DA DESCENTRALIZACIÓN: TRES CONSTITUCIÓN, DOUS ESTATUTOS

Roberto L. Blanco Valdés
Catedrático de Dereito Constitucional

Entre a data de promulgación da primeira Constitución da nosa historia, a gaditana, o 18 de marzo de 1812, e a aprobación polo pobo en referendo, o 6 de decembro de 1978, da que agora rexe a vida nacional transcorreron en España 166 anos e 262 días de continuo tecer e destecer constituínte. A mellor proba de cargo contra tan longa e conflitiva inestabilidade política e social é que nese tempo, que semella o de condena por un gravísimo delito, aprobáronse no país, ademais das citadas, seis Constitucións (as de 1834, 1837, 1845, 1869, 1876 e 1931), textos aos que habería que engadir, para completar tan peculiar pano de Penélope, dúas leis máis que, debatidas polas Cortes, non chegaron a aplicarse: a chamada Constitución *nonnata* de 1856 e o coñecido como Proxecto de Constitución Republicana Federal de 1873. Este último foi, non obstante, o primeiro en tratar de resolver un problema –o territorial– que habería logo de acompañarnos durante os cen anos seguintes.

O Proxecto, transcendental tamén, aínda que non só, por inaugurar a forma de goberno republicano na historia política española, destaca, sobre todo, porque nel se contén a primeira alternativa á nación centralizada que edificara, no treito central do século XIX, o partido moderado. Deste xeito, e despois de enumerar os diferentes estados que conformaban a nación española, o texto de 1873 proclamaba que España era una República Federal, fixaba a estrutura dos poderes públicos da federación (as Cortes, os ministros, os xuíces e xurados e o presidente da República) e as súas facultades e regulaba, ao cabo, o papel constitucional dos diferentes estados federados: dotados de completa autonomía económico-administrativa e de «toda a autonomía política compatible coa existencia da Nación», cada un deles podía aprobar a súa Constitución (sempre compatible coa federal), nomear o seu Goberno respectivo, elixir as súas asembleas lexislativas por sufraxio universal e rexer a súa política propia en diversos eidos materiais que a propia Constitución determinaba. Tan ampla autonomía quedaba restrinxida, en todo caso, por varias prohibicións (os estados non poderían legislar contra os dereitos individuais, a forma republicana de goberno ou a unidade e integridade da patria; non poderían manter máis forza pública da precisa para a súa policía e seguridade interior; e non poderían federarse con outro ou outros estados da federación sen o consentimento dos parlamentos dos estados interesados e a sanción das Cortes federais) e por algunha taxativa obriga, entre as que cómpre subliñar que os estados deberían suxeitar as súas respectivas Constitucións ao xuízo e sanción das Cortes federais, que examinarían se aquelas respectaban os dereitos da personalidade humana, os límites de cada poder e os preceptos da Constitución federal.

A notable significación do Proxecto Federal de 1873, que, mirado no contexto da España do momento, presentaba unha indubidable carga utópica, non procederá tanto, así pois, da súa proxección histórica concreta, que foi xuridicamente nula ao non chegar aquel a ter vixencia, canto de que o mesmo apuntaba xa con claridade a existencia dunha cuestión –entón chamada rexional– que habería de intensificarse pouco e pouco. En 1895 fúndase o *Partido Nacionalista Vasco*, en 1901 a *Lliga Regionalista* catalana e en 1916 as *Irmandades da Fala*, feitos todos que, aínda nas súas diferenzas, rematarían por poñer de novo a reivindicación territorial

no primeiro plano da vida política española. De feito, tal foi un dos obxectivos básicos que habería de vertebrar, en boa medida –despois do longo período centralista da Restauración–, o proxecto da segunda tentativa que tería lugar no noso país para construír un Estado descentralizado: o que subseguíu á proclamación da II República española.

A Constitución de 1931 e o novo sistema político que con ela ía agromar enfrontaron, dende logo, os problemas fundamentais da construción estatal que previamente non conseguiran resolverse: desde o deseño dun réxime plenamente democrático, baseado na liberdade dos partidos e nun *auténtico* sufraxio universal (que, para selo, tiña tamén que incluír todas as mulleres), ata a configuración dun sistema de liberdades e dereitos protexidos pola Constitución, norma, pola súa parte, asegurada por un Tribunal de Garantías Constitucionais, pasando pola gravísima cuestión social, que obterá cumprida resposta constitucional nunha das declaracións de dereitos sociais e económicos máis avanzadas do seu tempo. E todo iso acompañado pola proclamación da aconfesionalidade do Estado, polo recoñecemento do dereito de sufraxio feminino ou polo principio de igualdade entre homes e mulleres. Mais, entre tantas e tan decisivas novidades, tamén o texto da II República, como antes o Proxecto da I, tratará de sentar as bases para, crebando a dura codia centralista do réxime da Restauración, atallar un xa entón aberto problema rexional, mediante a remodelación do Estado nacional que a República herdaba do pasado. Non obstante, as diferenzas entre as dúas normas constitucionais resultaban fundamentais neste eido concreto da cuestión territorial. E iso non só porque onde a de 1873 proclama un Estado *federal* a de 1931 declarábo *integral*, senón, sobre todo, porque o texto da II República, prefigurando o que acontecería case medio século despois no de 1978, non constitucionalizaba unha específica estrutura do Estado, de xeito que, mentres o Proxecto de Constitución Republicana Federal determinaba con toda claridade cales serían os novos estados federados que tras a súa entrada en vigor se crearían, a Constitución de 1931 limitábase a regular a posibilidade de que, de así o decidiren, as rexións españolas puidesen configurarse como autónomas.

Certamente, despois de proclamar no seu mesmo frontispicio que «a República constitúe un Estado integral, compatible coa autonomía dos Municipios e as Rexións», o texto da II República dedicará un título á «Organización Nacional», no que se conterán os elementos esenciais da nova orde territorial que pretendía construírse: proclamarase, por unha banda, o dereito das provincias que reunisen determinadas características a constituírse en rexións autónomas, presentando, con tal finalidade, o correspondente Estatuto de autonomía, norma esta que, como lei básica da organización político-administrativa da rexión autónoma, tería que tramitarse seguindo o procedemento e cumprindo as condicións fixadas ao respecto na Constitución; e fixarase tamén, por outra banda, un sistema de distribución de competencias mediante a enumeración, en primeiro lugar, das materias sobre as que o Estado reservaba para si a competencia de lexislación e execución directa e, tras elas, aquelas en que correspondía ao Estado a lexislación, podendo atribuírse ás rexións a execución, na medida da súa capacidade política, que as Cortes do Estado serían competentes para determinar. Malia que a Constitución establecía algunha prescrición adicional –como que en ningún caso se admitiría a federación de rexións autónomas; que nelas non podería regularse ningunha diferenza de trato entre os naturais dunha rexión e os restantes españois; ou que o Estado podería fixar, por medio dunha lei, aquelas bases ás que haberían axustarse as disposicións lexislativas das rexións autónomas, cando fose preciso para a harmonía entre os intereses locais e os xerais da República–, a verdade é que a Constitución nada dicía sobre a organización institucional que poderían ter as rexións, peza clave para determinar o grao e natureza da súa autonomía e, polo tanto, a intensidade real da descentralización do Estado.

Publicacións do Seminario de Estudos Galegos sobre o Estatuto de autonomía (1928 e 1931)

Tal incógnita foi moi pronto despxada pola redacción do primeiro Estatuto aprobado en aplicación da Constitución (o catalán de 1932), norma que dispoñía a existencia na rexión dun poder legislativo e dun poder executivo propios, existencia que demostraba o carácter federalizante do sistema que podería ter funcionado ao cabo en España como consecuencia da eventual xeneralización en todo o territorio das previsións constitucionais en materia de organización nacional. Non obstante, e como é ben sabido, tras a entrada en vigor do Estatuto catalán só se plebiscitaron os de Galicia e o País Vasco a mediados de 1936, poucos días antes do levantamento militar que deu lugar ao estalido da Guerra Civil, o que determinou, en primeiro lugar, que aqueles dous Estatutos xamais (Galicia) ou apenas (País Vasco) chegasen a aplicarse e, en segundo lugar, que todos os restantes proxectos de Estatuto que estaban por esas datas en fase máis ou menos avanzada de tramitación foran abandonados por completo. A devastadora contenda civil, de consecuencias desastrosas en todos os eidos, e a ditadura militar, coa que a Guerra rematou, encargáronse de frustrar de xeito dramático tantas esperanzas. Foi así como, despois do máis longo período autoritario da nosa historia contemporánea, volviamos os españois a estar, en certo senso, no punto de partida: coa maior parte dos problemas petando na porta novamente. Só á luz desta constatación pode entenderse que, tras o remate do franquismo, nacera un grande acordo nacional para facer as cousas doutro xeito: a Constitución de 1978 será, dende logo, froito dese afán.

Mais a vontade de amplo consenso con que se abordou o proceso constituínte de 1977-1978, moi diverso desde tan decisiva perspectiva de todos os que o precederon en España, non puido evitar que no específico eido da cuestión territorial fose manifestarse un punto de continuidade indubidable entre a nova Constitución e a precedente: e iso porque a reticencia fronte á autonomía que manifestaron nas Cortes da República incluso os partidos máis avanzados ía ter no Parlamento democrático da monarquía restaurada o seu correlato na falta de acordo dos constituíntes sobre o tipo de descentralización que debería implantarse en España no futuro. Previamente se apuntaba cal foi a tradución xurídica da citada reticencia republicana, a mesma que case medio século despois tería a falta de consenso, no específico eido da estrutura do Estado, dos deputados e

Reunión en 1932 no Pazo de Raxoi en Santiago de Compostela para preparar a Asemblea de Municipios, presidida por Raimundo López Pol e coa asistencia de E. Rajoy Leloup, L. Seoane, F. del Riego e A. Cuadrado, entre outros

senadores elixidos nos primeiros comicios democráticos posteriores ao franquismo: a non constitucionalización dun modelo pechado de descentralización territorial. Abonda, certamente, con comparar, nese sentido, a regulación contida no título I da Constitución de 1931 («Organización nacional») e a moito máis pormenorizada do título VIII da nosa vixente lei fundamental («Da organización territorial do Estado») para constataremos a existencia de significativas diferenzas, pero tamén de importantes continuidades entre elas. Polo que se refire ás diferenzas, cómpre salientar esencialmente o distinto grao de detalle con que un e outro texto regularon a materia: fronte aos 15 artigos do título I da Constitución de 1931, a de 1978 non só dedica ao asunto máis preceptos (un total de 19) senón que ademais estes resultan en case todos os casos máis prolixos que os do texto precedente, de xeito tal que, en realidade, o título VIII da nosa lei fundamental é tres veces máis extenso que o que dedicaba á «Organización nacional» a de 1931. O resultado final de tal contraste non é difícil de expresar: en comparación coa da II República, a nosa vixente Constitución non só regula con máis detalle os dous aspectos esenciais do modelo autonómico que no futuro podería constituírse en aplicación das súas previsións (o sistema de distribución competencial e a organización institucional das comunidades autónomas) senón que, ademais, e como consecuencia diso, fixa un grao de garantía do modelo que no texto de 1931 non existía. Non obstante, e segundo se apuntou, esas diferenzas non alcanzaron unha peza fundamental do deseño descentralizador que, en ambos os dous casos, partía do que hoxe coñecemos como *principio dispositivo*, ou, o que o mesmo, do principio de que a decisión de acceder ou non á autonomía quedaba a disposición dos diferentes territorios, pois serían estes os que poderían impulsar, segundo a súa libre vontade, o proceso descentralizador cara ao autogoberno seguindo as prescricións contidas no texto das Constitucións. A mellor proba da continuidade existente neste eido entre os textos de 1931 e 1978 ponse de manifesto no feito de que o precepto que fixa o aludido principio na segunda é case unha copia exacta do que facía o propio na primeira. «Se unha ou varias provincias limítrofes, con características históricas, culturais e económicas comúns, acordasen organizarse en rexión autónoma para formar un núcleo político-administrativo, dentro do Estado español, presentarán o seu Estatuto de acordo co establecido no artigo 12», dispoñía o parágrafo primeiro do artigo 11 da Constitución republicana, logo incorporado na súa esencia ao propio parágrafo primeiro do artigo 143 da nosa vixente lei fundamental: «No exercicio do dereito á autonomía re-

coñecido no artigo 2º da Constitución, as provincias limítrofes con características históricas, culturais e económicas comúns, os territorios insulares e as provincias con entidade rexional histórica poderán acceder ao seu autogoberno e constituírse en Comunidades Autónomas de acordo co previsto neste título e nos respectivos Estatutos».

Sobre a base do primeiro dos artigos citados foi aprobado polo pobo galego en 1936, tras un proceso de redacción e de longa tramitación parlamentaria non exento de conflitos, o Estatuto para Galicia, plebiscitado o 28 de xuño dese ano, é dicir, 19 días antes dun levantamento militar que impediu que puidese chegar a ter vixencia, ao rematar o Estatuto sen aprobar nas Cortes da República e ao quedar o territorio onde o texto tería que aplicarse *incorporado* de inmediato ao bando sublevado. Curiosamente, non obstante, a aprobación referendaria do Estatuto galego da República remataría por ter, nunha desas xogadas paradoxais da historia, unha moi relevante consecuencia, aínda que temporalmente diferida: a de que o Estatuto galego hoxe vixente, posto en marcha a partir do principio dispositivo contido no precepto da Constitución de 1978 que vén de citarse, fora tramitado en realidade por unha vía de acceso á autonomía diferente –máis rápida e menos dificultosa que a que seguiron a maior parte das restantes rexións autonómicas de España–, como consecuencia precisamente de plebiscitarse no pasado outro Estatuto. Deste xeito o preveu a disposición transitoria segunda da actual lei fundamental, segundo a cal os territorios que no pasado plebiscitasen afirmativamente Estatutos de autonomía e contasen, ao tempo de promulgarse a Constitución, con réximes provisionais de autonomía, gozarían de dúas substanciais vantaxes de partida: que poderían marchar cara a ela directamente pola chamada vía de acceso especial ou acelerada, que lles permitía, desde o momento da redacción das súas respectivas normas básicas, ampliaren o máximo as súas competencias sen ter que esperar cinco anos, como deberían facer as outras comunidades da vía lenta ou ordinaria; e, o que non era menos importante senón máis na precisa conxuntura en que se redactaron os tres Estatutos afectados pola citada transitoria (o do País Vasco, o de Cataluña e o de Galicia), que poderían conformarse coa organización institucional propia dunha autonomía verdadeira, organización que a Constitución de 1978 reservaba inicialmente só aos territorios que accedesen ao autogoberno a través desa referida vía especial acelerada. É certo que, moi pronto, tras os Pactos Autonómicos de 1981, esta última diferenza desaparecería, de xeito que todas as comunidades españolas rematarían por ter desde o principio unha organización institucional moi semellante, pero éo tamén que, no entanto, Galicia conseguiu acadar a súa autonomía formando parte do grupo de cabeza, cun Estatuto, o de 1981, que cobraba deste xeito, en certo modo, a débeda coa historia do que non puido entrar en vigor, entón había medio século, polas tráxicas circunstancias de todos coñecidas.

* * *

Os Estatutos galegos de 1936 e 1981 presentan, segundo o lector poderá comprobar coa análise dos seus textos, que conforman esta obra de conmemoración do setenta e cinco aniversario do primeiro e do trinta aniversario do segundo, notables semellanzas: trátase de normas moi breves (corenta artigos o Estatuto de 1936 e cincuenta e sete –e mais once disposicións finais e transitorias– o de 1981) e que regulan basicamente contidos esenciais moi semellantes: un título preliminar que contén principios xerais en materia de delimitación do territorio, lingua e dereitos dos galegos; un título sobre organización institucional que o Estatuto de 1936 rubrica «Poder rexional» e o de 1981 «Do poder galego»; outro título relativo ás «Atribucións da rexión» (1936) ou ás «Competencias de Galicia» (1981); e outro máis sobre «Facenda rexional» (1936) ou «Da eco-

nomía e da Facenda» (1981). A superior extensión do Estatuto vixente respecto do de 1936 explícase non só pola maior prolixidade con que se regulan algunhas das materias aludidas, senón tamén porque o primeiro dedica un título especial á Administración pública galega e outro á reforma estatutaria. Cómpre subliñar, en todo caso, que, do mesmo xeito que o vixente, o Estatuto de 1936 confórmase como unha norma ríxida, é dicir, que só pode ser modificada a través do procedemento especial de reforma nel previsto. Nese senso, a similitude entre os dous Estatutos ponse de novo de relevo, pois, xunto cunha modificación en profundidade, que deberá ser sempre aprobada tanto polo Parlamento galego como polas Cortes nacionais, ambos prevén a eventualidade dunha reforma que non afecte as relacións entre Galicia e o Estado, caso en que a reforma pode ser levada a cabo autonomamente polo Parlamento de Galicia.

Este breve percorrido polas semellanzas de dous textos estatutarios, que viñan, ao cabo, a desenvolver en maior ou menor grao o que respectivamente establecían as Constitucións que lle serviron de soporte a cada un, ficaría incompleto se non se deixase constancia ao mesmo tempo das súas diferenzas substanciais, expresión non só das que había entre dúas Constitucións –a de 1931 e a de 1978– senón tamén entre dúas épocas históricas. Certamente, tales diferenzas son expresivas dos moi distintos caracteres que, sobre todo no eido da organización dos poderes, existían entre o constitucionalismo de entreguerras (no que se inscriben tanto a Constitución de 1931 como o texto estatutario galego de 1936) e o constitucionalismo da segunda posguerra mundial, que racionaliza o parlamentarismo dun xeito que vén a simplificar e a facer máis funcional, en consecuencia, a relación entre os poderes legislativo e executivo, ben do Estado, ben das súas entidades rexionais. En tal senso, o esquema de poderes previsto no Estatuto vixente, que é unha translación practicamente automática do establecido na Constitución de que procede, determina que os poderes de Galicia se exercen a través do Parlamento, da Xunta e do seu presidente; que o Parlamento será elixido por sufraxio universal, libre, igual, directo e secreto polo corpo electoral galego; que o propio Parlamento elixirá, pola súa parte, o presidente da Xunta de Galicia e que este nomeará e separará libremente os membros do Goberno; e, finalmente, que a Xunta cesará nos casos de perda da confianza parlamentaria.

En contraste con tan sinxelo e funcional sistema de equilibrio de poderes, típico do parlamentarismo moderno, o texto do Estatuto galego de 1936 fixaba un moito máis complexo e de funcionamento previsiblemente conflitivo que, se non desenvolvía as previsións da Constitución de 1931 –pois, como xa se dixo, nada establecía aquela a tal respecto–, trasladaba en realidade en boa medida o seu esquema de poderes. Os de Galicia non serían tres (Parlamento, presidente da Xunta e Goberno galego), como acontece na vixente norma estatutaria, senón catro (Asemblea, presidente da Rexión, presidente da Xunta e Goberno galego) como consecuencia do feito de que o Estatuto de 1936, en perfecta reprodución do que facía pola súa parte a Constitución de 1931, establecía un executivo dualista, composto, por unha banda, polo presidente da Rexión (quen asumiría a representación de Galicia para todos os efectos) e, pola outra, polo presidente da Xunta e os seus membros, que serían nomeados e separados libremente polo presidente rexional. Tal duplicidade complicaba de xeito extraordinario todo o esquema de relación e balanza de poderes previsto na norma estatutaria: o presidente da Rexión –que sería elixido por votación popular directa e secreta para un período de catro anos renovable por un máis e non reelixible con posterioridade mentres non transcorresen catro anos de vacancia–, non só debería separar os membros da Xunta en caso de a Asemblea lles negar a súa confianza, senón que tiña, ademais, a facultade de disolver, por unha soa vez perante o seu mandamento, mais pola súa enteira conta, o órgano legislativo da rexión, o que podería abrir un gravísimo conflito entre legislativo e executivo, para cuxa solución o Estatuto fixaba dúas previsións: que se a nova Asemblea, por maioría absoluta, estimaba

Edición comentada sobre o Estatuto, publicada en Bos Aires en 1948 por Castelao

Publicacións divulgativas sobre o Estatuto de autonomía publicadas en Galicia nos anos setenta pola UCD e polo PCG

improcedente o decreto de disolución, consideraríase rematado o mandato presidencial; e que se a propia Asemblea, polo voto das súas tres quintas partes, declarase a súa incompatibilidade co presidente da Rexión, este cesaría nas súas funcións, someténdose o dito acordo á decisión do corpo electoral dentro do prazo de trinta días: se o resultado da consulta popular fose contrario ao acordo de censura de Asemblea, o presidente rexional recobraría de inmediato as súas funcións e o legislativo quedaría disolvido; no caso contrario, debería procederse á nova elección presidencial no termo de dous meses.

En plena coherencia coa cultura constitucional da época histórica en que foi redactado, o Estatuto de 1936 –e aquí residía unha nova diferenza substancial co hoxe vixente– concedía unha grande importancia aos mecanismos da democracia directa, o que se poñía de relevo non só na facultade, xa citada, do corpo electoral galego para referendar ou rexeitar a censura do presidente da Rexión por parte da Asemblea, senón tamén noutros dous eidos de significación indiscutible, consecuencia do feito, previsto no artigo 1º do Estatuto, de que o pobo galego, actuando directamente a través das formas nel previstas, configuraríase como un dos titulares das atribucións recoñecidas a Galicia: os electores poderían revogar, en consecuencia, o mandato dos seus deputados na Asemblea rexional mediante o procedemento que establecería no seu día unha lei especial; e poderían tamén ratificar ou rexeitar calquera lei votada pola Asemblea, sempre que fose solicitado dese xeito, nos trinta días posteriores á súa votación, por un número de electores non inferior ao quince por cento dos incluídos no censo. Xunto a estas particularidades, e xa para rematar esta breve análise das do texto estatutario que resultaban ser directa consecuencia do seu tempo, cómpre destacar dúas das súas máis peculiares previsións; a primeira, que alteraba o esquema clásico de división de poderes, atribuíu ao presidente da Rexión a facultade para resolver, previo informe dos organismos xurisdiccionais superiores, os conflitos de xurisdición entre autoridades xudiciais, administrativas e contencioso-administrativas dependentes do poder rexional; a segunda, que supoñía unha moi seria restrición do sistema de garantía das liberdades e dereitos, dispoñía que en casos graves e forzosos de desorde pública, a Xunta de Galicia podería suspender as garantías dos dereitos individuais, só no territorio e polo tempo que se estimase preciso para restablecer a normalidade, e todo coa única obriga xurídica (e, por tanto, limitación e control político) de informar de contado ao Goberno da República.

Entrega ao presidente Antonio Rosón do Anteproxecto de Estatuto de autonomía pola *Comisión dos 16*, formada polas forzas políticas que estaban a favor da autonomía (1979)

Ó cabo, e de todos os xeitos, a máis substancial das diferenzas entre o Estatuto galego de 1936 e o que este ano 2011 celebra o seu trinta aniversario reside no feito de que, á parte dos textos respectivos dun e doutro, o primeiro rematou simplemente nunha arela e o segundo veu a constituírse na base sustentadora dun desenvolvemento do autogoberno de Galicia que non ten, de certo, parangón en toda a súa historia. E é que, tras a aprobación do Estatuto de autonomía para Galicia, como Lei orgánica 1/1981, do 6 de abril, polas Cortes Xerais, puxéronse en vigor en tempo *récord* as súas principais previsións institucionais e materiais: o 20 de outubro de 1981 tiveron lugar as primeiras eleccións autonómicas galegas, das que saíu o Parlamento que elixiu o primeiro presidente da Xunta de Galicia –Gerardo Fernández Albor–, quen procedeu, tras o seu nomeamento oficial polo Rei de España, a designar a primeira Xunta de Galicia. De entón a acá, o resultado do proceso autonómico galego, que pode resumirse en que a nosa Comunidade Autónoma é hoxe un dos territorios non só español, senón tamén europeo, que goza de pleno autogoberno político, económico, social e cultural, pode ser medido igualmente en números claros e contundentes: o das sucesivas eleccións autonómicas galegas (as de 1981, 1985, 1989, 1993, 1997, 2001, 2005 e 2009); o dos presidentes da Xunta designados pola Cámara galega (ademais do citado Fernández Albor, Fernando González Laxe, Manuel Fraga Iribarne, Emilio Pérez Touriño e, o actual, Alberto Núñez Feijóo); o das leis, máis de trescentas, aprobadas polo Parlamento de Galicia –40 na primeira lexislatura (1981-1985), 42 na segunda (1985-1989), 44 na terceira (1989-1993), 44 na cuarta (1993-1997), 32 na quinta (1997-2001), 40 na sexta (2001-2005), 53 na sétima (2005-2009) e 29 nos anos 2009 e 2010 da actual lexislatura; o da aprobación das normas que precederon o desenvolvemento das fundamentais previsións estatutarias e a institucionalización de órganos básicos da nosa autonomía: ademais do Regulamento do Parlamento, aprobado o 14 de xullo de 1983, as seis leis de desenvolvemento básico aprobadas pola Cámara galega (1/1983, do 22 de febreiro, reguladora da Xunta e do seu presidente; 3/1983, do 15 de xuño, de normalización lingüística; 6/1984, do 4 de xuño, do Valedor do Pobo; 6/1985, do 24 de xuño, do Consello de Contas; 8/1985, do 13 de agosto, de eleccións ao Parlamento de Galicia e, a máis tardía, 1/1988, do 19 de xaneiro, de iniciativa lexislativa popular ante o Parlamento de Galicia) e, xunto con elas, as outras cinco leis ordinarias que completaron o bloque normativo da lexislación de natureza institucional: as 1/1982, do 24 de xuño, de fixación da sede das institucións autonómicas de Ga-

licia (á que posteriormente se engadiría a 4/2002, do 25 de xuño, do Estatuto de capitalidade da cidade de Santiago de Compostela); 4/1983, do 15 de xuño, de recoñecemento da galeguidade; 5/1984, do 29 de maio, de símbolos de Galicia e, finalmente, 9/1995, do 9 de novembro, do Consello Consultivo de Galicia; ou, xa para rematar este sumarísimo reconto, os números da evolución orzamentaria da Comunidade Autónoma galega: os primeiros orzamentos –os correspondentes ao exercicio de 1981– ascenderon a unha cifra de 1666 millóns de pesetas; o crecemento nos anos sucesivos, calculado sempre en pesetas correntes, non deixa lugar a moitas dúbidas sobre a extraordinaria progresión dunhas cifras económicas que traducen mellor que calquera outra magnitude a dimensión do proceso descentralizador: o incremento do importe orzamentario será do 709% en 1982 e do 491% en 1983. Na década de 1984 a 1993, período durante o cal se producirán transferencias de gran relevancia económica, como as da educación universitaria e a sanidade, os incrementos orzamentarios, coa excepción do correspondente a 1986 (do 8%), serán sempre de dous díxitos: 1984 (33%), 1985 (20%), 1987 (39%), 1988 (23%), 1989 (20%), 1990 (25%), 1991 (45%) e 1992 (20%). A transferencia de competencias en materia de sanidade en 1990, que supoñerá a incorporación de máis de 22 000 empregados públicos, marcará, deste modo, un punto de inflexión, pois tras o alto incremento orzamentario de 1991, que supón case dobrar o importe dos orzamentos xerais de 1990, a partir de 1993 os incrementos experimentados polos orzamentos xerais da Comunidade Autónoma, na década seguinte, reduciranse a cifras porcentuais dun só díxito, o que constitúe unha proba evidente da culminación da parte esencial do proceso de traspasos: 1993 (9%), 1994 (9%), 1995 (7%), 1996 (4%), 1997 (6%), 1998 (6%), 1999 (6%), 2000 (6%), 2001 (8%), 2002 (6%) ou 2003 (5%). A significación final de todos os incrementos referidos parece dificilmente discutible: aquel magro orzamento inicial de 1666 millóns de pesetas con que botaba a andar a autonomía multiplicárase por 774 no período 1981-2003, polo que se converte nunha cifra espectacular de 7749 millóns de euros (1 289 325 114 de pesetas), crecemento que, aínda deflactado para corrixir o incremento derivado dos correspondentes índices anuais de inflación, ilustra dunha forma seguramente insuperable a envergadura e rapidez dun proceso descentralizador que, paralelo aos demais desenvolvidos en España, non ten probablemente parangón en ningún dos Estados europeos.

* * *

De feito, e este podería ser o punto de chegada da longa viaxe que ata agora relatamos, tras preto de trinta anos de profunda descentralización política e administrativa, España forma hoxe parte do grupo de Estados que teñen natureza federal. Tal afirmación, que segue non obstante a ser motivo de polémicas dentro do noso país no eido da política, é xa pacificamente aceptada pola práctica totalidade dos especialistas en federalismo, que veñen estudando a España, dende hai tempo, como un máis dos Estados federais que existen en Europa. É certo, claro, que o noso federalismo ten particularidades derivadas da súa xénese e da súa peculiar evolución ata o presente, pero isto pode dicirse ao cabo de todos os que existen no planeta. Niso, o noso federalismo non resulta, dende logo, diferente. En realidade, e coma nalgunha outra ocasión teño subliñado, o español configurouse, en certo xeito, como un federalismo construído *do revés*, é dicir, un federalismo en que a unidade e a centralización do Estado foron o punto de partida da futura descentralización, e non o obxectivo que conseguir a partir dunha situación de previa desunión territorial. Mais tan notable diferenza na súa xénese histórica a respecto dos modelos *canónicos* de Estado federal (Estados Unidos, Canadá ou Alemaña, por exemplo) non muda substancialmente, salvo nalgúns relevantes aspectos culturais (da cultura da sociedade civil),

a natureza material do produto resultante do inxente esforzo descentralizador e a prol do autogoberno rexional realizado en España nas tres últimas décadas.

En consecuencia, e se partimos, con Daniel J. Elazar, no seu clásico estudo *Exploración del federalismo*, de que o Estado federal é aquel en que se suman, ou mellor, no que se conxugan, autogoberno e goberno compartido, non caben dúbidas de que o español é un verdadeiro Estado federal, en primeiro termo, porque, á parte do local, existen dous poderes (o central e o autonómico ou, por utilizar a terminoloxía habitual noutros Estados como o noso, o federal e o federado), que se traducen nun amplo e xa ben consolidado urdido institucional de gran complexidade que converteu as autonomías en entidades políticas substantivas, dotadas en gran medida da organización institucional propia dos Estados (parlamentos elixidos por sufraxio universal, presidentes designados polos respectivos parlamentos rexionais, consellos de goberno democráticos de natureza parlamentaria, e tribunais superiores de xustiza) e dotadas igualmente dunha vida política autonómica propia e peculiar, que derivan da existencia de sistemas de partidos que non son unha mera reprodución rexional do que existe no conxunto do Estado e cuxa dinámica depende non só, pero si fundamentalmente, de datos que agroman no funcionamento político e institucional das institucións peculiares de cada territorio. Non debe esquecerse neste senso que, mentres que as 13 comunidades autónomas de vía xeral existentes en España levan a cabo as súas eleccións autonómicas nunha data coincidente (e que cadra, pola súa parte, coa de realización dos comicios locais no conxunto do país), nas catro comunidades que accederon á autonomía no seu día pola chamada vía especial (País Vasco, Cataluña, Galicia e Andalucía) os seus calendarios electorais respectivos resultan totalmente independentes e rematan en función unicamente do transcurso do período do mandato parlamentario fixado legalmente ou, de darse o caso, da eventual utilización polo presidente desas comunidades da súa facultade de disolución anticipada da Cámara autonómica.

Mais o español é tamén un Estado federal, en segundo termo, porque en España existe unha división horizontal de competencias entre o Estado central e os entes descentralizados (federados) por virtude da cal eses entes teñen non só capacidade de legislar, como xa previamente se referiu ao apuntar un breve balance da cantidade de normas aprobadas polo Parlamento galego, senón tamén de executar no máis amplo sentido da palabra –gobernando, administrando e ditando disposicións regulamentarias ao respecto– sobre eidos dunha indubidable importancia material: a ordenación das institucións autonómicas de autogoberno; a organización administrativa; a educación e a cultura; a sanidade e a política social; o medio natural; o comercio, a economía e as finanzas; a agricultura, a gandería e a pesca; a lexislación civil, mercantil ou laboral; a policía; o urbanismo, a vivenda, o ordenamento do territorio e os transportes; ou, sen que esta relación esgote o ámbito competencial autonómico, as relacións exteriores. En todo caso, quizais a mellor proba, obxectiva por cuantificable, da significación da transferencia competencial do Estado central aos entes rexionais, e da efectividade do principio de división federal que vén a determinala, resida na súa dimensión económica no conxunto do gasto público estatal. E iso porque tal repartimento entre a Administración central e as administracións territoriais experimentou, en poucos anos, unha modificación impresionante dende que o sistema comezou a funcionar. Sirvan algúns datos como exemplo: en termos de contabilidade nacional, o gasto xestionado pola Administración central (excluída a seguridade social) supoñía en 1982 o 53% do total do gasto consolidado das administracións públicas, mentres que en 1996 caía ata o 37% e reducíase pouco despois, en 2003, ao 24%. Paralelamente, a proporción de recursos xestionados polas administracións territoriais foise incrementando a gran velocidade, desde o 14% de 1982 ata o 45% de 2003, porcentaxe esta que se repartía entre un 32% para as comunidades autónomas e un 13% para as corporacións locais.

Sesión constitutiva do primeiro Parlamento de Galicia, que tivo lugar no Pazo de Xelmírez, o 19 de decembro de 1981 (fotografías de Xurxo Lobato)

En plena coherencia con ese novo repartimento, tamén a función pública experimentará cambios de grande envergadura: a relación entre funcionarios estatais e autonómicos, que era en 1986 de 903 000 por 720 000, invertíase con toda claridade á altura do ano 2004: 514 264 (o 23% del total) para a Administración central, fronte a 1 159 951 para as autonomías (o 49%). A evolución dos datos porcentuais ao longo dese período de consolidación indica, ademais da importancia cuantitativa do cambio xerado polo asentamento do Estado federal na función pública española, a celeridade con que este rematará por producirse: en 1999 correspondíalle ao Estado central o 41% do persoal ao servizo das administracións públicas e ás comunidades o 31% (23% para a Administración local); a mediados de 2002 –despois de que a comezos dese ano tivera lugar o traspaso da sanidade ás dez comunidades que aínda non o tiñan asumido– correspondíalle ao Estado central o 24% do persoal e ás comunidades autónomas o 48% (23% para a Administración local); en 2004, en fin, os datos indicaban que a porcentaxe de empregados era na Administración central do Estado do 23% e do 49% na das comunidades autónomas, correspondéndolle o 24% á Administración local.

O español é, para rematar, un Estado federal porque, máis alá de organizarse sobre a base do principio federal nos eidos institucional e competencial, dispón dos mecanismos de garantía institucional e constitucional propios do federalismo, o que resulta decisivo á hora de fixar a natureza –federal ou non– dunha unidade política descentralizada. Deste xeito, a descentralización está xuridicamente garantida no noso sistema autonómico pola Constitución e polos Estatutos que se derivan desta: é dicir, polas principais normas conformadoras do que se coñece tecnicamente como o *bloque da constitucionalidade*. Esa garantía federal cobre, como é lóxico, os dous elementos do autogoberno mencionados ata agora: por unha banda, a organización institucional das autonomías, que non pode ser alterada unilateralmente polo Estado central, pois a facultade para organizar as institucións de autogoberno é competencia exclusiva das comunidades; pola outra, a garantía federal cobre, tamén, a distribución de competencias entre o Estado central e as comunidades autónomas que o conforman, distribución que, ademais de estar xuridicamente asegurada en cada unha delas polas previsións da Constitución e dos respectivos Estatutos, será defendida, de ser o caso, polos órganos que garantan a súa correcta aplicación e, de xeito moi destacado, polo Tribunal Constitucional. Como é obvio, a amentada garantía reside en primeiro termo na propia rixidez da Constitución, que non pode ser modificada se non seguindo os procedementos de reforma –ambos os dous gravosos e complexos– previstos nos seus artigos 167

(reforma normal) e 168 (revisión agravada). A rixidez constitucional configúrase, polo tanto, como un útil instrumento dirixido a dificultar calquera tentativa das Cortes Xerais de modificar as previsións constitucionais coa finalidade, aberta ou subrepticia, de alterar a estrutura organizativa ou competencial comunitaria. Mais a garantía federal da autonomía derívase tamén, e podería dicirse que dun xeito moi especial, do feito de que os Estatutos de autonomía non poden ser alterados sen a manifestación de vontade das comunidades autónomas, pois, en última instancia, calquera modificación estatutaria debe contar co apoio do respectivo Parlamento rexional, que ten, en consecuencia, a posibilidade de exercer un auténtico veto político e xurídico fronte ás propostas de reforma estatutaria que non dispoñan do seu voto por maioría reforzada. Tendo á vista que a citada reforma, salvo cando non afecte para nada as competencias estatais, debe ser tamén aprobada polas Cortes Xerais, a través de lei orgánica, non é difícil percibir a natureza pactada dos Estatutos, necesaria expresión dun dobre acordo político e dunha dobre maioría territorial.

* * *

En todo caso, e sexa cal for a posición que cada individuo ou partido político poida manter no eido do debate federal, semella indiscutible que o Estatuto de autonomía para Galicia, tras preto de trinta anos de normalizada práctica política e institucional, deu lugar a que a autonomía rematara por ser no noso territorio, ao igual que nas restantes comunidades autónomas españolas, unha parte máis da paisaxe cotiá, un tipo de paisaxe esa —a cotiá— que a forza de resultar habitual transfórmase, de feito, en invisible. Iso mesmo pasou, en certo modo, coa autonomía nas diversas comunidades que conforman o sistema autonómico español e, entre elas, por suposto, coa autonomía de Galicia: que a base de ser un fenómeno normal converteuse tamén en certo senso en *invisible*. Invisible non porque non se perciba, senón por todo o contrario: porque adoita percibirse como algo tan normal que non chama a atención, nin dos galegos que deberon afacerse a vivir nunha nova situación descoñecida para eles nin moito menos de todos os que naceron xa na Galicia autonómica actual. Ben pode dicirse, por iso, que tras trinta anos de descentralización estamos lonxe dos momentos conformadores en que as institucións autonómicas eran xulgadas pola súa *natureza* (polo seu carácter autonómico) e non polo seu *principio* (pola xestión positiva ou negativa que realizaban). E é que, por continuar coa célebre distinción de Montesquieu, cando as autonomías comezaron a súa andaina, a percepción social maioritaria dunha cidadanía que contemplaba cando menos sorprendida un fenómeno completamente novo reducía as institucións autonómicas á súa *natureza* (o que as facía ser tales) sen ter case en conta para nada o seu *principio* (o que as faría actuar no futuro). Na altura do ano 2011, pola contra, e con poucas excepcións, xa practicamente todo o mundo xulga a actuación das institucións autonómicas polos seus resultados, medidos en termos de eficacia de xestión, facendo, en conclusión, coas institucións autonómicas, o mesmo que se fai coas institucións locais ou coas institucións centrais do Estado, respecto das cales ninguén se formula a súa inutilidade ou utilidade, senón tan só o acerto ou desacerto da particular xestión realizada polos que as dirixen concretamente en cada caso. A constatación desa realidade resulta posible, polo demais, botando man de datos sociométricos, que, alén de críticas xustificadas e insatisfaccións explicables con este ou o aquel outro aspecto da evolución do sistema autonómico español, demostran, en termos xerais, o asentamento social do noso Estado das autonomías. Un Estado que se *estreu* en Galicia hai trinta anos coa posta en vigor dun dos dous Estatutos que agora, con gran pracer, presentamos aos lectores.

O ESTATUTO DE 1936

Reproducción facsimilar do *Estatuto de Galicia*, co texto aprobado pola Asamblea Regional de Ayuntamientos realizada en Santiago de Compostela en decembro de 1932, que foi plebiscitado en xuño de 1936, coa tradución ao galego enfrontada nas páxinas pares.

ESTATUTO DE GALICIA

QUE LA

ASAMBLEA REGIONAL DE AYUNTAMIENTOS

CELEBRADA EN

SANTIAGO DE COMPOSTELA

DURANTE LOS DIAS 17, 18 Y 19 DE DICIEMBRE DE 1932,
ACORDÓ PROPONER A LA VOTACIÓN DE LOS ELECTORES,
CONFORME AL ARTÍCULO 12 DE LA CONSTITUCIÓN

TIPOGRAFÍA
«EL ECO DE SANTIAGO»
1932

TÍTULO I*

PRELIMINAR

Artigo 1.º Galicia organízase como rexión autónoma no Estado español, consonte a Constitución da República e o presente Estatuto.

O seu territorio é o dos municipios comprendidos dentro dos actuais límites administrativos das catro provincias da Coruña, Lugo, Ourense e Pontevedra.

Art. 2.º Poderá agregarse a Galicia calquera territorio limítrofe de características históricas, culturais, económicas e xeográficas análogas, mediante os requisitos que as leis xerais establezan.

Art. 3.º Para os efectos deste Estatuto, consideraranse galegos: os que o sexan por natureza e non adquirisen veciñanza administrativa noutro territorio da República, e os demais españois que gañen veciñanza en Galicia.

Os dereitos individuais serán en Galicia os definidos pola Constitución da República.

Os españois non comprendidos no primeiro parágrafo deste artigo, terán en Galicia iguais dereitos que os que teñan os galegos no resto do territorio español.

Art. 4.º Serán idiomas oficiais en Galicia, o castelán e o galego; pero nas relacións oficiais da Rexión con autoridades doutras Rexións e coas do Estado, usarase sempre o castelán.

Todo escrito que se presente a Tribunais e Autoridades redactado en galego, será reproducido en castelán cando o pida a parte interesada; e farase o mesmo en canto a resolucións e notificacións de todas clases.

As copias de documentos redactados en lingua rexional, que os fedatarios expidan en castelán, ben por instancia de parte ou ben porque produzan efectos fóra de Galicia, deberán conter tamén o texto galego.

Os funcionarios que se designen para actuar na Rexión deberán acreditar coñecemento da lingua galega.

* A versión galega deste texto do Estatuto de Galicia aprobado polos Concellos na Asemblea do 19 de decembro de 1932 realizouse de conformidade coas *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego* do ano 2003, respectando no posible as características morfolóxicas, sintácticas, léxicas e de puntuación do texto orixinario, así como os trazos da linguaxe xurídico-administrativa e lexislativa da época. (Nota do traductor).

TÍTULO I

PRELIMINAR

Artículo 1.º Galicia se organiza como región autónoma en el Estado español, con arreglo a la Constitución de la República y al presente Estatuto.

Su territorio es el de los municipios comprendidos dentro de los actuales límites administrativos de las cuatro provincias de La Coruña, Lugo, Orense y Pontevedra.

Art. 2.º Podrá agregarse a Galicia cualquier territorio limítrofe de características históricas, culturales, económicas y geográficas análogas, mediante los requisitos que las leyes generales establezcan.

Art. 3.º A los efectos de este Estatuto, se considerarán gallegos: los que lo sean por naturaleza y no hayan adquirido vecindad administrativa en otro territorio de la República, y los demás españoles que ganen vecindad en Galicia.

Los derechos individuales serán en Galicia los definidos por la Constitución de la República.

Los españoles no comprendidos en el primer párrafo de este artículo, tendrán en Galicia iguales derechos que los que tengan los gallegos en el resto del territorio español.

Art. 4.º Serán idiomas oficiales en Galicia, el castellano y el gallego; pero en las relaciones oficiales de la Región con autoridades de otras Regiones y con las del Estado, se usará siempre el castellano.

Todo escrito que se presente a Tribunales y Autoridades redactado en gallego, será reproducido en castellano cuando lo pida parte interesada; y lo mismo se hará en cuanto a resoluciones y notificaciones de todas clases.

Las copias de documentos redactados en lengua regional, que los fedatarios expidan en castellano, bien a instancia de parte o porque hayan de producir efectos fuera de Galicia, deberán contener también el texto gallego.

Los funcionarios que se designen para actuar en la Región deberán acreditar conocimiento de la lengua gallega.

TÍTULO II

PODER REXIONAL

Art. 5.º As atribucións recoñecidas a Galicia neste Estatuto, serán exercidas por unha Asemblea lexislativa, polo Presidente da Rexión, e por un órgano de goberno que se denominará Xunta de Galicia; ou polo Pobo directamente actuando en calquera das formas que establecen os artigos 6.º e 10 deste título. A función xudicial será exercida por Xurados, Xuíces e Tribunais, consonte o que as súas leis orgánicas determinen.

Art. 6.º A Asemblea compoñerase de Deputados elixidos por sufraxio universal, igual, directo e secreto, de acordo cun sistema de representación proporcional, e para un período de tres anos.

Reunirase, sen que sexa precisa convocatoria especial, os días primeiro de abril e primeiro de outubro de cada ano, e, ademais, con carácter extraordinario, nos casos que sinala a súa lei orgánica, sen que poida ser suspendida nas súas funcións.

Os deputados da Asemblea, gozarán de inmunityde polos votos e polas opinións que emitan no exercicio do seu cargo; e o seu mandato poderá ser revogado polos electores mediante os requisitos que estableza unha lei especial.

Art. 7.º O Presidente da Rexión asumirá a representación de Galicia para todos os efectos; e a do Estado nas funcións cuxa execución directa lle corresponda a este.

Será elixido por votación popular, directa e secreta, para un período de catro anos, e poderá ser reelixido na mesma forma para outro período igual. Ao rematar este segundo mandato, non será elixible ata que transcorran catro anos máis.

Nos casos en que quedar vacante a Presidencia, asumirá provisoriamente as súas funcións o Presidente da Asemblea, a quen substituirá o Vicepresidente desta, e, dentro do prazo de dous meses, deberá procederse á elección presidencial.

Art. 8.º A Xunta de Galicia compoñerase do número de membros que a Asemblea determine. O Presidente da Rexión nomeará e separará libremente o Presidente da Xunta e, por proposta deste, os seus membros. Deberá separalos no caso de que a Asemblea lexislativa lles negar, explicitamente, a súa confianza.

Art. 9.º O Presidente de Galicia, poderá disolver a Asemblea, por unha soa vez durante o seu mandato, mediante decreto motivado, e convocando, asemade, novas eleccións, que haberán realizarse dentro do prazo de sesenta días. De estimar a nova Asemblea, por maioría absoluta, improcedente o decreto de disolución, considerarase rematado o mandato presidencial.

TÍTULO II

PODER REGIONAL

Art. 5.º Las atribuciones reconocidas a Galicia en este Estatuto, serán ejercidas: por una Asamblea legislativa, por el Presidente de la Región, y por un órgano de gobierno que se denominará Junta de Galicia; o por el Pueblo directamente actuando en cualquiera de las formas que establecen los artículos 6.º y 10 de este título. La función judicial se ejercerá por Jurados, Jueces y Tribunales, con arreglo a lo que sus leyes orgánicas determinen.

Art. 6.º La Asamblea se compondrá de Diputados elegidos por sufragio universal, igual, directo y secreto, según un sistema de representación proporcional, y para un período de tres años.

Se reunirá, sin que sea precisa convocatoria especial, los días primero de abril y primero de octubre de cada año, y, además, con carácter extraordinario, en los casos que señale su ley orgánica, sin que pueda ser suspendida en sus funciones.

Los diputados de la Asamblea, gozarán de inmunidad por los votos y opiniones que emitan en el ejercicio de su cargo; y su mandato podrá ser revocado por los electores mediante los requisitos que establezca una ley especial.

Art. 7.º El Presidente de la Región asumirá la representación de Galicia para todos los efectos; y la del Estado en las funciones cuya ejecución directa corresponda a éste.

Será elegido por votación popular directa y secreta, para un período de cuatro años, y podrá ser reelegido en la misma forma para otro período igual. Terminado este segundo mandato, no será elegible hasta que transcurran cuatro años más.

En los casos en que vacare la Presidencia, asumirá provisionalmente sus funciones el Presidente de la Asamblea, a quien sustituirá el Vicepresidente de ésta, debiendo procederse, dentro del plazo de dos meses, a elección presidencial.

Art. 8.º La Junta de Galicia se compondrá del número de miembros que la Asamblea determine. El Presidente de la Región nombrará y separará libremente al Presidente de la Junta y, a propuesta de éste, a los miembros de la misma. Deberá separarlos en el caso de que la Asamblea legislativa les negare, explícitamente, su confianza.

Art. 9.º El Presidente de Galicia podrá disolver la Asamblea, por una sola vez durante su mandato, mediante decreto motivado, y convocando, al mismo tiempo, nuevas elecciones, que habrán de celebrarse dentro del plazo de sesenta días. Si la nueva Asamblea,

Cando a Asemblea, polo voto das súas tres quintas partes, declarase a súa incompatibilidade co Presidente, este cesará nas súas funcións, e someterase o devandito acordo á decisión do corpo electoral dentro do prazo de trinta días. Se o resultado for contrario ao acordo, o Presidente recobrará inmediatamente as súas funcións e a Asemblea quedará disolta; noutro caso, deberá procederse a nova elección presidencial no termo de dous meses.

Art. 10 Toda lei votada pola Asemblea será sometida a *referendum* popular, cando o soliciten, dentro dos trinta días seguintes á súa votación, un número de electores non inferior ao quince por cento dos comprendidos no censo.

A Asemblea queda obrigada a deliberar sobre calquera proposición de lei que formule perante esta igual número de electores.

Art. 11 O Presidente da Rexión e mais o Presidente e os demais membros da Xunta de Galicia, serán responsables, civil e criminalmente, perante o Tribunal de Garantías da República, polas infraccións da Constitución, deste Estatuto e das leis.

Art. 12 Para os efectos deste título, unha lei especial da Rexión determinará a división electoral do seu territorio sen contradicir a lexislación do Estado, e regulará a forma en que os galegos residentes no estranxeiro, que non perdesen a condición de españois, poderán estar representados na Asemblea.

Art. 13 A Administración de Xustiza poderá ser organizada pola Rexión, agás nas ordes militar e da Armada, de conformidade cos preceptos da Constitución e as leis procesuais e orgánicas da República; e así mesmo será da súa competencia a determinación das demarcacións xudiciais de toda orde dentro do territorio galego.

A Rexión nomeará os Xuíces e Maxistrados en toda a xurisdición de Galicia, mediante concursos entre os funcionarios da escala xeral do Estado.

Correspóndelle, tamén, o nomeamento de Xuíces municipais mediante o réxime que por unha lei se estableza, e o de secretarios e auxiliares da Administración de Xustiza, consonte as leis da República.

A Audiencia territorial de Galicia, por medio dunha Sala especial, coñecerá dos recursos de casación nos asuntos referentes ao dereito foral; e outra Sala desta, composta por Maxistrados procedentes da carreira xudicial e altos funcionarios da Administración galega, resolverá, en última instancia, os recursos contencioso-administrativos que se promoveren por aplicación do dereito rexional. Os conflitos de xurisdición entre autoridades xudiciais, administrativas e contencioso-administrativas dependentes do Poder rexional, serán resoltos polo Presidente da Rexión, logo de informe dos organismos superiores destas xurisdicións entre as que se formule a contenda xurisdiccional.

— 5 —

por mayoría absoluta, estimase improcedente el decreto de disolución, se considerará terminado el mandato presidencial.

Cuando la Asamblea, por el voto de sus tres quintas partes, declarase su incompatibilidad con el Presidente, éste cesará en sus funciones, y se someterá dicho acuerdo a la decisión del cuerpo electoral dentro del plazo de treinta días. Si el resultado fuere contrario al acuerdo, el Presidente recobrará inmediatamente sus funciones y la Asamblea quedará disuelta; debiendo procederse, en otro caso, a nueva elección presidencial en el término de dos meses.

Art. 10 Toda ley votada por la Asamblea será sometida a «referendum» popular, cuando lo soliciten, dentro de los treinta días siguientes a su votación, un número de electores no inferior al quince por ciento de los comprendidos en el censo.

La Asamblea queda obligada a deliberar sobre cualquier proposición de ley que formule ante la misma igual número de electores.

Art. 11 El Presidente de la Región y el Presidente y demás miembros de la Junta de Galicia, serán responsables, civil y criminalmente, ante el Tribunal de Garantías de la República, por las infracciones de la Constitución, de este Estatuto y de las leyes.

Art. 12 A los efectos de este título, una ley especial de la Región determinará la división electoral de su territorio sin contradecir la legislación del Estado, y regulará la forma en que los gallegos residentes en el extranjero, que no hayan perdido la condición de españoles, podrán estar representados en la Asamblea.

Art. 13 La Administración de Justicia podrá ser organizada por la Región, excepto en los órdenes militar y de la Armada, conforme a los preceptos de la Constitución y a las leyes procesales y orgánicas de la República; y asimismo será de su competencia la determinación de las demarcaciones judiciales de todo orden dentro del territorio gallego.

La Región nombrará los Jueces y Magistrados en toda la jurisdicción de Galicia, mediante concursos entre los funcionarios del escalafón general del Estado.

Le corresponde, también, el nombramiento de Jueces municipales mediante el régimen que por una ley se establezca, y el de secretarios y auxiliares de la Administración de Justicia, con arreglo a las leyes de la República.

La Audiencia territorial de Galicia, por medio de una Sala especial, conocerá de los recursos de casación en los asuntos referentes al derecho foral; y otra Sala de la misma, compuesta por Magistrados procedentes de la carrera judicial y altos funcionarios de la Administración gallega, resolverá, en última instancia, los recursos contencioso-administrativos que se promovieren por aplicación del derecho regional. Los conflictos de jurisdicción entre autoridades judiciales, administrativas y contencioso-administrativas dependientes del Poder regional, serán resueltos por el Presidente de la Región, previo informe de los organismos superiores de estas jurisdicciones entre las cuales se plantee la contienda jurisdiccional.

TÍTULO III

ATRIBUCIÓNS DA REXIÓN

Art. 14 Correspóndelle á Rexión galega:

a) A organización e o réxime local de Galicia, sobre as bases de recoñecemento de personalidade xurídica á parroquia rural e plena autonomía do Municipio; e a división do territorio para os devanditos efectos.

b) A lexislación civil galega, que poderá comprender todas as materias non reservadas ao Estado no artigo 15 da Constitución.

c) A adaptación do Rexistro da Propiedade e da función notarial en Galicia, sen contradicir os principios que informan a lexislación xeral.

O nomeamento de Notarios será feito pola Rexión mediante oposición ou concurso convocados por esta e axeitados ás leis da República. A eles serán admitidos todos os funcionarios do Corpo con iguais dereitos, pero dándolles preferencia aos que acrediten máis perfecto coñecemento da lingua e do dereito rexionais.

Os Rexistradores da Propiedade que nomee o Estado para servir en Galicia, deberán acreditar coñecemento das leis da Rexión, ademais do que preceptúa o derradeiro parágrafo do artigo 4.º deste Estatuto.

d) O réxime agrario; a creación de institucións autónomas para a execución da súa reforma; e a ordenación e o fomento de Montes, Agricultura e Gandaría, sen prexuízo das bases mínimas de defensa da riqueza e coordinación da Economía xeral, reservadas ao Estado.

e) A adaptación da lexislación do Estado, e a execución, no que este non reserve para si, respecto da Minaaría, a Caza, a Pesca e o réxime de Augas e os seus aproveitamentos.

f) O turismo; a conservación de Monumentos, e a defensa do Patrimonio artístico e cultural de Galicia, o cal non poderá ser alleado, nin levado fóra da Rexión.

g) A adaptación e a execución do réxime de augas mineiro-medicinais, e a súa inspección.

h) As obras públicas e as concesións de todas clases de interese rexional; e a execución, logo de convenio especial co Estado, das comprendidas no parágrafo 6.º do artigo 15 da Constitución que aquel non reserve para si.

— 6 —

TÍTULO III

ATRIBUCIONES DE LA REGION

Art. 14 Corresponde a la Región gallega:

a) La organización y régimen local de Galicia, sobre las bases de reconocimiento de personalidad jurídica a la parroquia rural y plena autonomía del Municipio; y la división del territorio a dichos efectos.

b) La legislación civil gallega, que podrá comprender todas las materias no reservadas al Estado en el art. 15 de la Constitución.

c) La adaptación del Registro de la Propiedad y de la función notarial en Galicia, sin contradecir los principios que informan la legislación general.

El nombramiento de Notarios se hará por la Región mediante oposición o concurso convocados por la misma y ajustados a las leyes de la República. A ellos serán admitidos todos los funcionarios del Cuerpo con iguales derechos, pero dando preferencia a los que acrediten más perfecto conocimiento de la lengua y del derecho regionales.

Los Registradores de la Propiedad que nombre el Estado para servir en Galicia, deberán acreditar conocimiento de las leyes de la Región, además de lo que preceptúa el último párrafo del art. 4.º de este Estatuto.

d) El régimen agrario; la creación de instituciones autónomas para la ejecución de su reforma; y la ordenación y fomento de Montes, Agricultura y Ganadería, sin perjuicio de las bases mínimas de defensa de la riqueza y coordinación de la Economía general, reservadas al Estado.

e) La adaptación de la legislación del Estado, y la ejecución, en lo que éste no se reserve, respecto a Minería, Caza, Pesca y régimen de Aguas y sus aprovechamientos.

f) El turismo; la conservación de Monumentos, y la defensa del Patrimonio artístico y cultural de Galicia, el cual no podrá ser enagenado, ni llevado fuera de la Región.

g) La adaptación y ejecución del régimen de aguas minero-medicinales, y su inspección.

h) Las obras públicas y concesiones de todas clases de interés regional; y la ejecución, previo convenio especial con el Estado, de

i) O réxime do transporte por estradas, camiños veciñais e vías fluviais e mais a condución de enerxía eléctrica, dentro da Rexión.

j) A execución dos servizos de aviación civil e de radiodifusión, agás o dereito do Estado a coordinar os medios de comunicación en todo o país e a inspeccionar os que Galicia estableza.

k) O réxime, de Cooperativas, Mutualidades, Sindicatos, Pósitos, Previsión Social, Aforro e Crédito, agás o disposto no artigo 15 da Constitución.

l) O dereito de expropiación e o de socialización de riquezas naturais e empresas económicas, con suxeición ás alíneas 11 e 12 do artigo 15 da Constitución.

ll) O desenvolvemento das bases mínimas da lexislación sanitaria do Estado.

m) O réxime de Fundacións e o de servizos de Asistencia social, en todas as súas formas.

n) Os servizos de Estatística en consonancia coas normas xerais establecidas polo Estado.

ñ) O réxime xurídico da vivenda.

o) A execución da lexislación xeral sobre Prensa, Asociacións, reunións e espectáculos públicos.

p) O establecemento e a ordenación dos servizos de contratación de mercadorías e similares, conforme as normas xerais do Código de Comercio.

Art. 15 Consonte os artigos 48, 49 e 50 da Constitución, a Rexión poderá crear e rexer establecementos de ensino de todas clases e graos, cuxos certificados de estudos terán validez para obter os títulos académicos e profesionais que expida o Estado, mediante as probas finais e os requisitos que este estableza con carácter xeral.

Correspóndelle, así mesmo, á Rexión a adaptación, ás necesidades e conveniencia rexionais, da lexislación xeral relativa ao primeiro e segundo ensino e mais ás Escolas normais. Nas Escolas primarias da Rexión e nas do Estado, será obrigatorio o ensino das linguas galega e castelá, e nos Institutos e nas Escolas Normais crearanse as materias de Lingua, Literatura, Xeografía e Historia de Galicia.

Nos establecementos de ensinanza especiais do Estado e na Universidade compostelá, a Rexión poderá soste ou subvencionar cátedras e institucións de cultura galega.

Por proposta da Rexión, o Goberno da República poderá outorgarlle á Universidade de Santiago un réxime de autonomía.

— 7 —

las comprendidas en el párrafo 6.º del art. 15 de la Constitución que aquél no se reserve.

i) El régimen del transporte por carreteras, caminos vecinales y vías fluviales y la conducción de energía eléctrica, dentro de la Región.

j) La ejecución de los servicios de aviación civil y de radiodifusión, salvo el derecho del Estado a coordinar los medios de comunicación en todo el país e inspeccionar los que Galicia establezca.

k) El régimen de Cooperativas, Mutualidades, Sindicatos, Pósitos, Previsión social, Ahorro y Crédito, salvo lo dispuesto en el artículo 15 de la Constitución.

l) El derecho de expropiación y el de socialización de riquezas naturales y empresas económicas, con sujeción a los apartados 11 y 12 del art. 15 de la Constitución.

ll) El desarrollo de las bases mínimas de la legislación sanitaria del Estado.

m) El régimen de Fundaciones y el de servicios de Asistencia social, en todas sus formas.

n) Los servicios de Estadística en consonancia con las normas generales establecidas por el Estado.

ñ) El régimen jurídico de la vivienda.

o) La ejecución de la legislación general sobre Prensa, Asociaciones, reuniones y espectáculos públicos.

p) El establecimiento y ordenación de los servicios de contratación de mercancías y similares, conforme a las normas generales del Código de Comercio.

Art. 15 Con arreglo a los artículos 48, 49 y 50 de la Constitución, la Región podrá crear y regir establecimientos de enseñanza de todas clases y grados, cuyos certificados de estudios tendrán validez para obtener los títulos académicos y profesionales que expida el Estado, mediante las pruebas finales y requisitos que el mismo establezca con carácter general.

Corresponde, asimismo, a la Región la adaptación, a las necesidades y conveniencia regionales, de la legislación general relativa a primera y segunda enseñanza y Escuelas normales. En las Escuelas primarias de la Región y en las del Estado, será obligatoria la enseñanza de las lenguas gallega y castellana, y en los Institutos y Escuelas Normales se crearán las asignaturas de Lengua, Literatura, Geografía e Historia de Galicia.

En los Establecimientos de enseñanzas especiales del Estado y en la Universidad compostelana, la Región podrá sostener o subvencionar cátedras e instituciones de cultura gallega.

A propuesta de la Región, el Gobierno de la República podrá otorgar a la Universidad de Santiago un régimen de autonomía.

Corresponderanlle, ademais, á Rexión, os servizos de Arquivos, Bibliotecas e Museos radicados no seu territorio.

Art. 16 A Xunta de Galicia, e no seu nome un dos seus membros, representará o Goberno central para usar, preventiva e represivamente, dos Corpos de Policía e Seguridade do Estado, e corrixir as deficiencias nos servizos que lles encomende. Nos casos graves e constrinxentes de desorde pública, a Xunta de Galicia poderá suspender as garantías dos dereitos individuais, só no territorio e polo tempo que se consideren precisos para restablecer a normalidade, do que se lle dará conta inmediata ao Goberno da República.

A representación á que se refire o parágrafo anterior, cesará, temporalmente, ben por pedimento da Xunta ou ben cando o Goberno da República o considere conveniente.

Correspóndelle, integramente, á Rexión a coordinación e o perfeccionamento dos servizos de Policía urbana e rural.

Art. 17 Queda a cargo da Rexión galega a organización de todos os servizos que a lexislación social do Estado teña establecidos, ou estableza, para executar os seus preceptos, sen prexuízo da inspección do Goberno. Para tal fin, o Estado pode, ademais, designar en calquera momento, os delegados que coide necesarios.

— 8 —

Corresponderán, además, a la Región los servicios de Archivos, Bibliotecas y Museos radicados en su territorio.

Art. 16 La Junta de Galicia, y en su nombre uno de sus miembros, representará al Gobierno central para usar, preventiva y represivamente, de los Cuerpos de Policía y Seguridad del Estado, y corregir las deficiencias en los servicios que les encomiende. En casos graves y apremiantes de desorden público, la Junta de Galicia podrá suspender las garantías de los derechos individuales, sólo en el territorio y por el tiempo que se consideren precisos para restablecer la normalidad, dando cuenta inmediata al Gobierno de la República.

La representación a que se refiere el párrafo anterior, cesará, temporalmente, bien a petición de la Junta o cuando el Gobierno de la República lo considere conveniente.

Corresponde, íntegramente, a la Región la coordinación y perfeccionamiento de los servicios de Policía urbana y rural.

Art. 17 Queda a cargo de la Región gallega la organización de todos los servicios que la legislación social del Estado haya establecido, o establezca, para ejecutar sus preceptos, sin perjuicio de la inspección del Gobierno. A tal fin, el Estado puede, además, designar en cualquier momento, los delegados que estime necesarios.

TÍTULO IV

FACENDA REXIONAL

Art. 18 Constitúen a Facenda de Galicia:

a) Os bens de uso público, non municipais, e os privativos do Estado destinados a algún servizo público ou ao fomento da riqueza xeral que, por estaren en territorio galego, quedan transferidos á Rexión a partir da aprobación deste Estatuto, excepto os que sigan afectos a servizos que reserve para si o Estado.

b) Os dereitos do Estado en territorio galego relativos a minas, augas, caza e pesca, que así mesmo se lle transfiren.

c) Os bens e os impostos, os dereitos e as taxas das Deputacións galegas; e os que, consonte este Estatuto, poida adquirir e crear a Rexión.

d) O produto dos impostos que o Estado lle cede, e as participacións e compensacións que lle recoñeza para cubrir o custo dos servizos que por este Estatuto se lle transfiren; e mais

e) Os bens procedentes de herdanzas intestadas ás que se refire o artigo 956 do Código civil, cando o causante tivese a condición de galego consonte este Estatuto. Estes bens aplicaranse a fins de cultura, beneficencia e fomento na Rexión, ou á extinción de débeda contraída para tales obxectos.

Art. 19 Non se poderá verificar alleamento de bens da Rexión, emitir empréstitos, crear tributos, nin realizar concesións nin socializacións, senón en virtude de lei rexional; e para allear ou destinar a servizos de carácter privado os bens e os dereitos transferidos á Rexión polo Estado, conforme as alíneas a) e b) do artigo precedente, necesitarase, ademais, autorización do Goberno da República. Os empréstitos públicos para atender necesidades rexionais, non poderán emitirse fóra de España sen autorización das Cortes.

Unha lei especial determinará, así mesmo, as normas ás que deberá axustarse a administración de toda a Facenda rexional.

Art. 20 O Estado respectará os actuais ingresos das Facendas locais de Galicia, sen gravar con novas imposicións as bases de tributación daquelas.

A Rexión poderá crear novas contribucións que non se apliquen sobre os mesmos conceptos que xa tributan en Galicia ao Estado, sempre que se destinen ao perfeccionamento dos servizos actuais ou á creación doutros novos, e poderá darlles unha nova regulación aos seus ingresos sobre as bases de maior xustiza e flexibilidade e dunha máis sinxela administración deles.

— 9 —

TÍTULO IV

HACIENDA REGIONAL.

Art. 18 Constituyen la Hacienda de Galicia:

a) Los bienes de uso público, no municipales, y los privativos del Estado destinados a algún servicio público o al fomento de la riqueza general que, por estar en territorio gallego, quedan transferidos a la Región a partir de la aprobación de este Estatuto, exceptuando los que sigan afectos a servicios que se reserve el Estado.

b) Los derechos del Estado en territorio gallego relativos a minas, aguas, caza y pesca, que asimismo se le transfieren.

c) Los bienes e impuestos, derechos y tasas de las Diputaciones gallegas; y los que, con arreglo a este Estatuto, pueda adquirir y crear la Región.

d) El producto de los impuestos que el Estado le cede, y las participaciones y compensaciones que le reconozca para cubrir el coste de los servicios que por este Estatuto se le transfieren; y

e) Los bienes procedentes de herencias intestadas a que se refiere el art. 956 del Código civil, cuando el causante tuviere la condición de gallego con arreglo a este Estatuto. Estos bienes se aplicarán a fines de cultura, beneficencia y fomento en la Región, o a la extinción de deuda contraída a tales objetos.

Art. 19 No se podrá verificar enajenación de bienes de la Región, emitir empréstitos, crear tributos, ni realizar concesiones ni socializaciones, sino en virtud de ley regional; y para enajenar o destinar a servicios de carácter privado los bienes y derechos transferidos a la Región por el Estado, conforme a los apartados a) y b) del artículo precedente, se necesitará, además, autorización del Gobierno de la República. Los empréstitos públicos para atender a necesidades regionales, no podrán emitirse fuera de España sin autorización de las Cortes.

Una ley especial determinará, asimismo, las normas a que habrá de ajustarse la administración de toda la Hacienda regional.

Art. 20 El Estado respetará los actuales ingresos de las Haciendas locales de Galicia, sin gravar con nuevas imposiciones las bases de tributación de aquéllas.

La Región podrá crear nuevas contribuciones que no se apliquen sobre los mismos conceptos que ya tributan en Galicia al Estado, siempre que se destinen al perfeccionamiento de los servicios actua-

As contribucións ás que se refire o parágrafo anterior, non serán obstáculo para as novas imposicións que, con carácter xeral, cree o Estado, nin para a implantación e o desenvolvemento, de ser o caso, do imposto sobre a renda, o cal lle corresponde a aquel. No caso de incompatibilidade, as devanditas contribucións serán absorbidas polas do Estado, mediante as compensacións que correspondan.

Art. 21 A determinación do custo dos servizos cedidos á Rexión, efectuarase, cada cinco anos, como segue:

a) Avaliando o dos que se transfiran, no momento da transmisión, sen excluír os que, por estar centralizado o seu financiamento ou por outra causa, non produzan pagamento en Galicia, ou que o produzan en cantidade inferior ao que a Galicia lle corresponda, e

b) Agregando ou diminuindo á cifra que resulte de aplicar a alínea anterior, a que represente o coeficiente medio de aumento ou diminución que experimentasen no quinquenio anterior, os pagamentos efectuados pola República no resto do seu territorio para os mesmos servizos.

Art. 22 Para compensar a cifra que resulte da avaliación á que se refire o artigo anterior, o Estado cederalle a Galicia, en recadación, administración e regulación:

1.º A contribución territorial rústica e urbana, coas recargas establecidas sobre ela, e coa obriga de lles aboar aos Concellos as participacións que lles correspondan.

2.º O imposto sobre dereitos reais, persoas xurídicas e transmisións de bens, coas súas recargas e cos mesmos tipos que fixe o Estado para o resto de España.

3.º O 20 por 100 de Propios, o 10 por 100 de Pesos e medidas, o 10 por 100 de Aproveitamentos forestais e o canon de Minas (superficie e explotación); e mais

4.º As participacións e as demais compensacións que, de ser o caso, foren necesarias para cubrir a diferenza entre a contía das contribucións ás que se refiren as tres alíneas precedentes e o custo total dos servizos transferidos.

Art. 23 Se o Estado emite Débeda, cuxo produto haxa investirse no resto do territorio para crear ou mellorar servizos da clase dos transferidos a Galicia, esta será compensada cunha parte da Débeda emitida proporcional á relación que exista entre a súa poboación e a total de España. En igual forma será compensada a Rexión para atender novos servizos ou funcións que no sucesivo se doten nos orzamentos do Estado para o territorio de réxime común.

En ambos os casos, a Rexión fixará os servizos que se propón realizar ou mellorar.

— 10 —

les c a la creación de otros nuevos, y podrá dar una nueva regulación a sus ingresos sobre las bases de mayor justicia y flexibilidad y de una más sencilla administración de los mismos.

Las contribuciones a que se refiere el párrafo anterior, no serán obstáculo a las nuevas imposiciones que, con carácter general, cree el Estado, ni a la implantación y desarrollo, en su caso, del impuesto sobre la renta, el cual corresponde a aquél. Caso de incompatibilidad, dichas contribuciones serán absorbidas por las del Estado, mediante las compensaciones que correspondan.

Art. 21 La determinación del coste de los servicios cedidos a la Región, se efectuará, cada cinco años, como sigue:

a) Evaluando el de los que se transfieran, en el momento de la transmisión, sin excluir los que, por estar centralizada su financiación o por otra causa, no produzcan pago en Galicia, o lo produzcan en cantidad inferior al que a Galicia corresponda, y

b) Agregando o disminuyendo a la cifra que resulte de aplicar el apartado anterior, la que represente el coeficiente medio de aumento o disminución que experimentasen en el quinquenio anterior, los pagos efectuados por la República en el resto de su territorio para los mismos servicios.

Art. 22 Para compensar la cifra que resulte de la evaluación a que se refiere el artículo anterior, el Estado cederá a Galicia, en recaudación, administración y regulación:

1.º La contribución territorial rústica y urbana, con los recargos establecidos sobre la misma, y con la obligación de abonar a los Ayuntamientos las participaciones que les correspondan.

2.º El impuesto sobre derechos reales, personas jurídicas y transmisiones de bienes, con sus recargos y con los mismos tipos que fije el Estado para el resto de España.

3.º El 20 por 100 de Propios, el 10 por 100 de Pesas y medidas, el 10 por 100 de Aprovechamientos forestales y el canon de Minas (superficie y explotación); y

4.º Las participaciones y demás compensaciones que, en su caso, fueren necesarias para cubrir la diferencia entre la cuantía de las contribuciones a que se refieren los tres apartados precedentes y el coste total de los servicios transferidos.

Art. 23 Si el Estado emite Deuda, cuyo producto haya de invertirse en el resto del territorio para crear o mejorar servicios de la clase de los transferidos a Galicia, ésta será compensada con una parte de la Deuda emitida proporcional a la relación que exista entre su población y la total de España. En igual forma será compensada la Región para atender a nuevos servicios o funciones que en lo sucesivo se doten en los presupuestos del Estado para el territorio de régimen común.

Art. 24 Cada cinco anos, unha Comisión de técnicos nomeados, a iguais partes, polo ministro de Facenda da República e polo Goberno da Rexión, procederá á revisión dos cálculos aos que se refiren os artigos anteriores, e a proposta que formule será sometida á aprobación do Consello de Ministros.

Tanto os impostos cedidos coma os servizos traspasados á Rexión serán calculados cun aumento ou unha rebaixa igual á que experimentasen uns e outros na Facenda da República.

Toda outra variación no réxime de cesión de impostos e participacións á Rexión, deberá facela o ministro de Facenda de acordo coa Rexión, e, de isto non ser posible, deberá someterse a reforma á aprobación das Cortes, cuxas decisións requirirán o voto favorable da maioría absoluta.

Art. 25 A Rexión recadará, por delegación revogable da Facenda da República e co premio que esta teña consignado no orzamento, as contribucións, os impostos e os arbitrios que o Estado deba percibir en Galicia, exceptuando os monopolios e o imposto de Alfándegas e os seus anexos.

O Tribunal de Contas da República fiscalizará anualmente a xestión rexional, tanto no que se refire aos servizos recadatorios coma á execución dos demais que lle foren encomendados e teñan consignación nos orzamentos xerais do Estado.

Art. 26 A Rexión poderá fundar, acomodándose aos principios esenciais da lexislación do Estado, un Banco, a través do cal poida organizar todos os seus servizos recadatorios, de Tesouraría, crédito, previsión, etc., ben por medio das súas Axencias, ou ben en relación coas actuais Caixas de Aforro ou institucións análogas, sempre que non sexan de carácter privado.

Art. 27 Por proposta da Rexión, e como compensación aos prexuízos que para a súa economía representa o actual arancel protector, o Goberno da República desgravará os millos e as forraxes que entren por porto galego para o seu consumo en Galicia como alimento, e mais as materias primas necesarias ás industrias básicas galegas.

Vixiarase o destino dos artigos desgravados, para que os que sexan destinados a outros empregos, xeren os correspondentes dereitos de percepción.

Art. 28 O Estado concédelle á Rexión a facultade de intervir, por medio dos seus representantes ou delegados, con carácter permanente, e sen prexuízo das representacións profesionais que correspondan ás entidades galegas, na Xunta de Aranceis e Valoracións, no Consello de Economía nacional, e en cantos organismos se creen para a regulación do comercio de exportación e importación.

Tamén se admitirá a súa intervención oficial nas organizacións que se establezan para determinar prezos, decretar taxas ou axustar condicións para a distribución e a venda dos produtos agrícolas ou industriais.

— 11 —

En ambos casos, la Región fijará los servicios que se propone realizar o mejorar.

Art. 24 Cada cinco años, una Comisión de técnicos nombrados, a iguales partes, por el ministro de Hacienda de la República y por el Gobierno de la Región, procederá a la revisión de los cálculos a que se refieren los artículos anteriores, y la propuesta que formule será sometida a la aprobación del Consejo de Ministros.

Tanto los impuestos cedidos como los servicios traspasados a la Región serán calculados con un aumento o una rebaja igual a la que hayan experimentado unos y otros en la Hacienda de la República.

Toda otra variación en el régimen de cesión de impuestos y participaciones a la Región, deberá hacerla el ministro de Hacienda de acuerdo con la Región, y, si esto no fuere posible, deberá someterse la reforma a la aprobación de las Cortes, cuyas decisiones requerirán el voto favorable de la mayoría absoluta.

Art. 25. La Región recaudará, por delegación revocable de la Hacienda de la República y con el premio que ésta tenga consignado en presupuesto, las contribuciones, impuestos y arbitrios que el Estado haya de percibir en Galicia, exceptuando los monopolios y el impuesto de Aduanas y sus anexos.

El Tribunal de Cuentas de la República fiscalizará anualmente la gestión regional, tanto en lo que se refiere a los servicios recaudatorios como a la ejecución de los demás que le fueren encomendados y tengan consignación en los presupuestos generales del Estado.

Art. 26 La Región podrá fundar, acomodándose a los principios esenciales de la legislación del Estado, un Banco, a través del cual pueda organizar todos sus servicios recaudatorios, de Tesorería, crédito, previsión, etc., bien por medio de sus Agencias, o en relación con las actuales Cajas de Ahorro o instituciones análogas, siempre que no se n de carácter privado.

Art. 27 A propuesta de la Región, y como compensación a los perjuicios que para su economía representa el actual arancel protector, el Gobierno de la República desgravará los maíces y forrajes que entren por puerto gallego para su consumo en Galicia como alimento, y las materias primas necesarias a las industrias básicas gallegas.

Se vigilará el destino de los artículos desgravados, para que los que sean destinados a otros empleos, devenguen los correspondientes derechos.

Art. 28 El Estado concede a la Región la facultad de intervenir, por medio de sus representantes o delegados, con carácter permanente, y sin perjuicio de las representaciones profesionales que correspondan a las entidades gallegas, en la Junta de Aranceles y Valoraciones, en el Consejo de Economía nacional, y en cuantos organismos se creen para la regulación del comercio de exportación e importación.

También se admitirá su intervención oficial en las organizaciones que se establezcan para determinar precios, decretar tasas o ajustar condiciones para la distribución y venta de los productos agrícolas o industriales.

TÍTULO V

DISPOSICIÓN XERAIS

Art. 29 As cuestións de competencia que se susciten entre as autoridades da República e as da Rexión galega ou entre xurisdicións dos seus respectivos organismos, serán resoltas polo Tribunal de Garantías constitucionais.

Art. 30 Así mesmo corresponderalle ao Tribunal de Garantías constitucionais resolver as cuestións que se produzan por desacordo entre o Goberno da República e a Xunta de Galicia con motivo da interpretación e a aplicación da lexislación social.

O Tribunal de Garantías constitucionais, de o estimar preciso, poderá suspender a execución dos actos ou acordos aos que se refira a discrepancia, en tanto non se resolva definitivamente.

Art. 31 Nos conflitos de competencia e de xurisdición que se suscitaren entre os Tribunais de Xustiza da Rexión galega e os demais Tribunais de España, resolverá o Tribunal Supremo da República.

Nos recursos non reservados por este Estatuto aos Xuíces e aos Tribunais galegos, entenderá tamén, en casación, o Tribunal Supremo da República.

Art. 32 Nas materias de competencia rexional, aplicarase, como dereito supletorio, o réxime xurídico do Estado, en canto non se opoña ao sentido da lexislación galega.

Art. 33 A reforma deste Estatuto, en materias que non afecten a Constitución nin as relacións co Estado, poderá ser feita pola Asemblea galega, mediante unha lei, que será sometida a *referendum*.

Cando a reforma teña maior transcendencia, se a iniciativa parte da Rexión, serán necesarios os seguintes requisitos: a) votación pola Asemblea; b) *referendum* popular, e c) aprobación polas Cortes da República. E se a iniciativa fose do Estado, requirirase proposta do Parlamento, feita por máis da cuarta parte dos seus compoñentes, e acordo adoptado por maioría absoluta.

A Asemblea rexional poderá manifestar a súa discrepancia, e en tal caso someterá esta ao *referendum* do País galego. De resultar o *referendum* contrario á reforma, será preciso, para que a innovación prospere, que a ratifiquen as primeiras Cortes ordinarias que se elixan despois das que a acordaron.

TÍTULO V

DISPOSICIONES GENERALES

Art. 29 Las cuestiones de competencia que se susciten entre las autoridades de la República y las de la Región gallega o entre jurisdicciones de sus respectivos organismos, serán resueltas por el Tribunal de Garantías constitucionales.

Art. 30 Asimismo corresponderá al Tribunal de Garantías constitucionales resolver las cuestiones que se produzcan por desacuerdo entre el Gobierno de la República y la Junta de Galicia con motivo de la interpretación y aplicación de la legislación social.

El Tribunal de Garantías constitucionales, si lo estima preciso, podrá suspender la ejecución de los actos o acuerdos a que se refiera la discrepancia, en tanto no se resuelva definitivamente.

Art. 31 En los conflictos de competencia y de jurisdicción que se suscitaren entre los Tribunales de Justicia de la Región gallega y los demás Tribunales de España, resolverá el Tribunal Supremo de la República.

En los recursos no reservados por este Estatuto a los Jueces y Tribunales gallegos, entenderá también, en casación, el Tribunal Supremo de la República.

Art. 32 En las materias de competencia regional, se aplicará, como derecho supletorio, el régimen jurídico del Estado, en cuanto no se oponga al sentido de la legislación gallega.

Art. 33 La reforma de este Estatuto, en materias que no afecten a la Constitución ni a las relaciones con el Estado, podrá hacerse por la Asamblea gallega, mediante una ley, que será sometida a «referendum».

Cuando la reforma haya de tener mayor trascendencia, si la iniciativa parte de la Región, serán necesarios los requisitos siguientes: a) votación por la Asamblea; b) «referendum» popular, y c) aprobación por las Cortes de la República. Y si la iniciativa fuese del Estado, se requerirá propuesta del Parlamento, hecha por más de la cuarta parte de sus componentes, y acuerdo adoptado por mayoría absoluta.

La Asamblea regional podrá manifestar su discrepancia, y en tal caso someterá ésta al «referendum» del País gallego. [Si el «re-

Cando haxa desconformidade entre o Estado e a Rexión sobre de se a reforma transcende ou non a Constitución ou as relacións da Rexión co Estado, decidirá o Tribunal de Garantías constitucionais.

— 13 —

rendum» resultase contrario a la reforma, será preciso, para que la innovación prospere, que la ratifiquen las primeras Cortes ordinarias que se elijan después de las que la acordaron.

Cuando haya disconformidad entre el Estado y la Región acerca de si la reforma trasciende o no a la Constitución o a las relaciones de la Región con el Estado, decidirá el Tribunal de Garantías constitucionales.

TÍTULO VI

RÉXIME TRANSITORIO

Art. 34 Dentro dos quince días seguintes á promulgación deste Estatuto, o Presidente das Cortes da República convocará os Deputados por Galicia nestas, os cales, reunidos baixo a súa presidencia, elixirán unha Xunta provisoria da Rexión, na que estarán representadas, por igual, as distintas agrupacións políticas ás que actualmente se achán adscritos os Deputados. Cada unha delas terá un representante, e para este efecto considerárase que todos os Deputados independentes constitúen unha soa agrupación.

A función única desta Xunta será convocar, no prazo dun mes a partir da súa constitución, eleccións xerais para os Deputados que haberán constituír a primeira Asemblea lexislativa galega, que terá carácter constituínte.

Art. 35 Para a elección desta primeira Asemblea, rexerá a lei electoral que teña adoptada o Estado cando aquela se efectúe, correspondéndolle a cada circunscrición un representante por corenta mil habitantes ou fracción superior a vinte mil.

Art. 36 Esta Asemblea, reunida en sesión previa no lugar que sinale a Xunta provisoria da Rexión, establecerá a súa residencia definitiva na localidade que ela mesma designe, e terá, como misión principal, a de desenvolver as normas con suxeición ás cales ha ser elixido o primeiro Presidente de Galicia, de acordo co que, con carácter xeral, prevén o parágrafo segundo do artigo 7.º deste Estatuto; nomear unha Xunta que asuma o Goberno provisorio da Rexión ata que se elixa o primeiro Presidente; e mais elaborar, no máis breve prazo posible, as leis orgánicas necesarias para a implantación do réxime de autonomía que o mesmo Estatuto regula.

Art. 37 Para a adaptación dos servizos que o Estado lle cede á Rexión por virtude deste Estatuto, constituírase unha Comisión mixta, composta dun número de membros que designarán, por metade, o Goberno da República e a Xunta de Galicia.

Esta Comisión nomeará libremente o seu Presidente, e os seus acordos terán validez cando reúnan máis das dúas terceiras partes de votos. Noutro caso, as discrepancias que xurdan serán sometidas á decisión do Tribunal de Garantías da República.

Art. 38 O persoal afecto aos servizos de todas as clases que neste Estatuto se lle asignan á Rexión, será respectado en cantos dereitos teña adquiridos na data de promulgación daquel, sen que lle sexa aplicable o que prevén o derradeiro parágrafo do seu artigo 4.º; pero as autoridades rexionais poderán facer a súa distribución acomodándoo á nova organización que se lle dea a Galicia.

TÍTULO VI

RÉGIMEN TRANSITORIO

Art. 34 Dentro de los quince días siguientes a la promulgación de este Estatuto, el Presidente de las Cortes de la República convocará a los Diputados por Galicia en las mismas, los cuales, reunidos bajo su presidencia, elegirán una Junta provisional de la Región, en la que estarán representadas, por igual, las distintas agrupaciones políticas a que actualmente se hallan adscritos los Diputados. Cada una de ellas tendrá un representante, y a este efecto se considerará que todos los Diputados independientes constituyen una sola agrupación.

La función única de esta Junta será convocar, en el plazo de un mes a partir de su constitución, elecciones generales para los Diputados que habrán de constituir la primera Asamblea legislativa gallega, la cual tendrá carácter constituyente.

Art. 35 Para la elección de esta primera Asamblea, regirá la ley electoral que tenga adoptada el Estado cuando aquélla se efectúe, correspondiendo a cada circunscripción un representante por cuarenta mil habitantes o fracción superior a veinte mil.

Art. 36 Esta Asamblea, reunida en sesión previa en el lugar que señale la Junta provisional de la Región, establecerá su residencia definitiva en la localidad que ella misma designe, y tendrá, como misión principal, la de desarrollar las normas con sujeción a las cuales ha de ser elegido el primer Presidente de Galicia, según lo que, con carácter general, previene el párrafo segundo del artículo 7.º de este Estatuto; nombrar una Junta que asuma el Gobierno provisional de la Región hasta que se elija el primer Presidente; y elaborar, en el más breve plazo posible, las leyes orgánicas necesarias para la implantación del régimen de autonomía que el mismo Estatuto regula.

Art. 37 Para la adaptación de servicios que el Estado cede a la Región por virtud de este Estatuto, se constituirá una Comisión mixta, compuesta de un número de miembros que designarán, por mitad, el Gobierno de la República y la Junta de Galicia.

Esta Comisión nombrará libremente su Presidente, y sus acuerdos tendrán validez cuando reúnan más de las dos terceras partes de votos. En otro caso, las discrepancias que surjan serán sometidas a la decisión del Tribunal de Garantías de la República.

Art. 38 El personal afecto a los servicios de todas las clases que en este Estatuto se asignan a la Región, será respetado en cuantos derechos tenga adquiridos en la fecha de promulgación de aquél,

Art. 39 Entremetres a Asemblea galega non legisle sobre as materias que se lle atribúen, continuarán en vigor as leis xerais do Estado; pero a súa aplicación corresponderalles ás Autoridades e aos organismos rexionais, que terán as mesmas facultades que as leis sinalen para os do Estado.

Do propio modo, continuarán en vigor as disposicións regulamentarias do Estado, en tanto que a Xunta de Galicia non dite as que, consonte este Estatuto, lle corresponden.

Art. 40 O traspaso dos servizos administrativos do Estado á Rexión verificarase a medida que o vaia acordando a Asemblea rexional, logo dos debidos trámites verbo do Goberno da República; e, mentres non queden reorganizados os servizos, todas as Oficinas, Tribunais e Organismos afectados polo presente Estatuto continuarán exercendo iguais funcións ou xurisdición que ata agora, sen que, por ningún concepto, poidan serlles minguadas a súa autoridade ou as súas atribucións en tanto a Asemblea rexional non legisle sobre o particular.

Santiago de Compostela, 19 de Decembro de 1932.

Por acordo da Asemblea rexional de Concellos,

O Presidente,
Bibiano F. Ossorio Tafall.

O Secretario,
Manuel Rey Gacio.

— 15;—

sin que le sea aplicable lo que previene el párrafo último del art. 4.º del mismo; pero las autoridades regionales podrán hacer su distribución acomodándolo a la nueva organización que se dé a Galicia.

Art. 39 Mientras la Asamblea gallega no legisle sobre las materias que se le atribuyen, continuarán en vigor las leyes generales del Estado; pero su aplicación corresponderá a las Autoridades y organismos regionales, los cuales tendrán las mismas facultades que las leyes señalen a los del Estado.

Del propio modo, continuarán en vigor las disposiciones reglamentarias del Estado, en tanto que la Junta de Galicia no dicte las que, con arreglo a este Estatuto, le corresponden.

Art. 40 El traspaso de los servicios administrativos del Estado a la Región se verificará a medida que lo vaya acordando la Asamblea regional, previos los debidos trámites cerca del Gobierno de la República; y, mientras no queden reorganizados los servicios, todas las Oficinas, Tribunales y Organismos afectados por el presente Estatuto continuarán ejerciendo iguales funciones o jurisdicción que hasta ahora, sin que, por ningún concepto, puedan serles mermadas su autoridad o sus atribuciones en tanto la Asamblea regional no legisle sobre el particular.

Santiago de Compostela, 19 de Diciembre de 1932.

Por acuerdo de la Asamblea regional de Ayuntamientos,

El Presidente,

Bibiano F. Ossorio Tafall.

El Secretario,

Manuel Rey Gacio.

O ESTATUTO DE 1981

Reprodución facsimilar da *Lei orgánica do Estatuto de Autonomía para Galicia. Lei 1/1981 de 6 de abril* asinada polo Rey Juan Carlos I, do orixinal pertencente ao Archivo do Congreso de los Diputados, coa transcripción do texto en galego, publicado no *Boletín Oficial da Xunta de Galicia* nº 24, de outubro de 1981.

LEY ORGANICA de Estatuto de Autonomía para Galicia.

DON JUAN CARLOS I, REI DE ESPAÑA

A tódolos que a presente veran e entenderan,

Sabede: Que as Cortes Xerais aprobaron có carácter de Orgánica e Eu veño en sanciona-la seguinte Lei:

TITULO PRELIMINAR

Artigo 1.º

1. Galicia, nacionalidade histórica, constitúese en Comunidade Autónoma pra acceder ó seu autogoberno, de conformidade coa Constitución Española e co presente Estatuto, que é a súa norma institucional básica.

2. A Comunidade Autónoma, a través de institucións democráticas, asome como tarefa principal a defensa da identidade de Galicia e dos seus intereses, e a promoción da solidariedade entre todos cantos integran o pobo galego.

3. Os poderes da Comunidade Autónoma de Galicia emanan da Constitución, do presente Estatuto e do Pobo.

Artigo 2.º

1. O territorio de Galicia é o abranguido polas actuais provincias de A Coruña, Lugo, Ourense e Pontevedra.

2. A organización territorial terá en conta a distribución da poboación galega e as súas formas tradicionais de convivencia e asentamento.

3. Unha lei do Parlamento regulará a organización territorial propia de Galicia de acordo co presente Estatuto.

Artigo 3.º

1. A efectos do presente Estatuto, gozan de condición política de galegos os cidadáns españois que, de acordo coas leis xerais do Estado, teñan veciñanza administrativa en calquera dos municipios de Galicia.

2. Como galegos, gozan de dereitos políticos definidos neste Estatuto os cidadáns españois residentes no estranxeiro que tivesen a súa última veciñanza administrativa en Galicia, e acrediten esta condición no correspondente Consulado de España. Gozarán tamén destes dereitos os seus descendentes inscritos como españois, se así o solicitan na forma que determine a lei do Estado.

Artigo 4.º

1. Os dereitos, liberdades e deberes fundamentais dos galegos son os establecidos na Constitución.

2. Corresponde ós poderes públicos de Galicia promove-las condicións pra que a liberdade e a igualdade do individuo e dos grupos en que se integran sexan reais e efectivas, remove-los obstáculos que impidan ou dificulten a súa plenitude e facilita-la participación de tódolos galegos na vida política, económica, cultural e social.

3. Os poderes públicos da Comunidade Autónoma asomen, como un dos principios rectores da súa política social e económica, o dereito dos galegos a viviren e traballaren na propia terra.

Artigo 5.º

1. A lingua propia de Galicia é o galego.

2. Os idiomas galego e castelán son oficiais en Galicia e todos teñen o dereito de os coñecer e de os usar.

3. Os poderes públicos de Galicia garantirán o uso normal e oficial dos dous idiomas e potenciarán o emprego do galego en tódolos planos da vida pública, cultural e informativa, e disporán os medios necesarios pra facilita-lo seu coñecemento.

4. Ninguén poderá ser discriminado por causa da lingua.

Artigo 6.º

1. A bandeira de Galicia é branca cunha banda diagonal de cor azul que atravesa desde o ángulo superior esquerdo ó inferior dereito.

2. Galicia ten himno e escudo de seu.

Artigo 7.º

1. As comunidades galegas asentadas fóra de Galicia poderán solicitar, como tales, o recoñecemento da súa galeguidade entendida como o dereito a colaboraren e compartiren a vida social e cultural do pobo galego. Unha lei do Parlamento regulará, sin perxuício das competencias do Estado, o alcance e contido daquel recoñecemento a ditas comunidades que en ningún caso implicará a concesión de dereitos políticos.

2. A Comunidade Autónoma poderá solicitar do Estado Español que, pra facilita-lo disposto anteriormente, celebre os oportunos tratados ou convenios cos Estados onde existan tales comunidades.

DON JUAN CARLOS I, REY DE ESPAÑA

A todos los que la presente vieren y entendieren,
Sabed: Que las Cortes Generales han aprobado con el carácter de Orgánica y Yo vengo en sancionar la siguiente Ley:

TITULO PRELIMINAR

Artículo primero.

Uno. Galicia, nacionalidad histórica, se constituye en Comunidad Autónoma para acceder a su autogobierno, de conformidad con la Constitución Española y con el presente Estatuto, que es su norma institucional básica.

Dos. La Comunidad Autónoma, a través de instituciones democráticas, asume como tarea principal la defensa de la identidad de Galicia y de sus intereses y la promoción de solidaridad entre todos cuantos integran el pueblo gallego.

Tres. Los poderes de la Comunidad Autónoma de Galicia emanarán de la Constitución del presente Estatuto y del pueblo.

Artículo segundo.

Uno. El territorio de Galicia es el comprendido en las actuales provincias de La Coruña, Lugo, Orense y Pontevedra.

Dos. La organización territorial tendrá en cuenta la distribución de la población gallega y sus formas tradicionales de convivencia y asentamiento.

Tres. Una ley del Parlamento regulará la organización territorial propia de Galicia, de acuerdo con el presente Estatuto.

Artículo tercero.

Uno. A los efectos del presente Estatuto, gozan de la condición política de gallegos los ciudadanos españoles que, de acuerdo con las leyes generales del Estado, tengan vecindad administrativa en cualquiera de los Municipios de Galicia.

Dos. Como gallegos, gozan de los derechos políticos definidos en este Estatuto los ciudadanos españoles residentes en el extranjero que hayan tenido la última vecindad administrativa en Galicia y acrediten esta condición en el correspondiente Consulado de España. Gozarán también de estos derechos sus descendientes inscritos como españoles, si así lo solicitan, en la forma que determine la ley del Estado.

Artículo cuarto.

Uno. Los derechos, libertades y deberes fundamentales de los gallegos son los establecidos en la Constitución.

Dos. Corresponde a los poderes públicos de Galicia promover las condiciones para que la libertad y la igualdad del individuo y de los grupos en que se integran sean reales y efectivas, remover los obstáculos que impidan o dificulten su plenitud y facilitar la participación de todos los gallegos en la vida política, económica, cultural y social.

Tres. Los poderes públicos de la Comunidad Autónoma asumen, como uno de los principios rectores de su política social y económica, el derecho de los gallegos a vivir y trabajar en su propia tierra.

Artículo quinto.

Uno. La lengua propia de Galicia es el gallego.

Dos. Los idiomas gallego y castellano son oficiales en Galicia y todos tienen el derecho de conocerlos y usarlos.

Tres. Los poderes públicos de Galicia garantizarán el uso normal y oficial de los dos idiomas y potenciarán la utilización del gallego en todos los órdenes de la vida pública, cultural e informativa, y dispondrán los medios necesarios para facilitar su conocimiento.

Cuatro. Nadie podrá ser discriminado por razón de la lengua.

Artículo sexto.

Uno. La bandera de Galicia es blanca con una banda diagonal de color azul que la atraviesa desde el ángulo superior izquierdo hasta el inferior derecho.

Dos. Galicia tiene himno y escudo propios.

Artículo séptimo.

Uno. Las Comunidades gallegas asentadas fuera de Galicia podrán solicitar, como tales, el reconocimiento de su galleguidad entendida como el derecho a colaborar y compartir la vida social y cultural del pueblo gallego. Una ley del Parlamento regulará, sin perjuicio de las competencias del Estado, el alcance y contenido de aquel reconocimiento a dichas Comunidades que en ningún caso implicará la concesión de derechos políticos.

Dos. La Comunidad Autónoma podrá solicitar del Estado español que para facilitar lo dispuesto anteriormente celebre los oportunos tratados o convenios con los Estados donde existan dichas Comunidades.

Artigo 8.º

Unha lei de Galicia, que requerirá prá súa aprobación o voto favorable dos dous tercios dos membros do seu Parlamento, fixará a sede das institucións autonómicas.

TÍTULO PRIMEIRO

Do poder galego

Artigo 9.º

1. Os poderes da comunidade autónoma exércense a través do Parlamento, da Xunta e do seu Presidente.
2. As leis de Galicia ordenarán o funcionamento destas institucións de acordo coa Constitución e co presente Estatuto.

CAPÍTULO I

Do Parlamento

Artigo 10.º

1. Son funcións do Parlamento de Galicia as seguintes:
 - a) Exerce-la potestade lexislativa da Comunidade Autónoma. O Parlamento só poderá delegar esta potestade lexislativa na Xunta, nos termos que establecen os artigos 82, 83 e 84 da Constitución pró suposto da delegación lexislativa das Cortes Xerais ó Goberno, todo iso no marco do presente Estatuto.
 - b) Controla-la acción executiva da Xunta, aproba-los presupostos e exerce-las outras competencias que lle sexan atribuídas pola Constitución, polo presente Estatuto, polas leis do Estado e polas do Parlamento de Galicia.
 - c) Designar pra cada lexislatura das Cortes Xerais os Senadores representantes da Comunidade Autónoma galega, de acordo co previsto no artigo 69, apartado 5.º da Constitución. Tal designación será feita de forma proporcional á representación das distintas forzas políticas existentes no Parlamento de Galicia.
 - d) Elexir de entre os seus membros o Presidente da Xunta de Galicia.
 - e) Esixir, no seu caso, responsabilidade política á Xunta e ó seu Presidente.
 - f) Solicitar do Goberno a adopción de Proxectos de Lei e presentar perante a Mesa do Congreso dos Diputados Proposicións de Lei.
 - g) Interpoñer recursos de inconstitucionalidade e presentarse perante o Tribunal Constitucional nos supostos e termos previstos na Constitución e na Lei Orgánica do Tribunal Constitucional.
2. O Parlamento de Galicia é inviolable.

Artigo 11.º

1. O Parlamento estará constituído por Diputados elexidos por sufraxio universal, igual, libre directo e secreto.
2. O Parlamento será elexido por un prazo de catro anos, de acordo cun sistema de representación proporcional que asegure, ademais, a representación das diversas zonas do territorio galego.
3. Os membros do Parlamento de Galicia serán inviolables polos votos e opinións que emitan no exercicio do seu cargo. Durante o seu mandato non poderán ser detidos nin retidos polos actos delituosos cometidos no territorio de Galicia a non ser en situación de flagrante delito, correspondendo decidir, en todo caso sobre a súa inculpación, prisión, procesamento e xuicio ó Tribunal Superior de Xusticia de Galicia. Fóra deste territorio, a responsabilidade penal será esixible nos mesmos termos perante a Sala do Penal do Tribunal Supremo.
4. A circunscrición electoral será, en todo caso, a provincia.
5. Unha lei do Parlamento de Galicia determinará os prazos e regulará o procedemento prá elección dos seus membros, fixando o número deles entre sesenta e oitenta, así coma as causas de ineloxibilidade e incompatibilidade que afecten ós postos ou cargos que se desempeñen dentro do ámbito territorial da Comunidade Autónoma.
6. O Parlamento, mediante Lei, poderá establecer un sistema pra que os intereses do conxunto dos galegos residentes no estranxeiro se encontren presentes nas decisións da Comunidade Autónoma.
7. Os Diputados non estarán suxeitos a mandato imperativo.

Artigo 12.º

1. O Parlamento elexirá de entre os seus membros un Presidente, a Mesa e unha Diputación Permanente. O Regramento, que deberá ser aprobado por maioría absoluta, disporá a súa composición, o seu rexime e o seu funcionamento.
2. O Parlamento de Galicia fixará o seu propio presuposto.

Artículo octavo.

Una ley de Galicia, para cuya aprobación se requerirá el voto favorable de las dos terceras partes de los miembros de su Parlamento, fijará la sede de las instituciones autonómicas.

TITULO PRIMERO

Del poder gallego

Artículo noveno

Uno. Los poderes de la Comunidad Autónoma se ejercen a través del Parlamento, de la Junta y de su Presidente.

Dos. Las leyes de Galicia ordenarán el funcionamiento de estas instituciones de acuerdo con la Constitución y el presente Estatuto.

CAPITULO PRIMERO

Del Parlamento

Artículo diez.

Uno. Son funciones del Parlamento de Galicia las siguientes:

- a) Ejercer la potestad legislativa de la Comunidad Autónoma. El Parlamento sólo podrá delegar esta potestad legislativa en la Junta, en los términos que establecen los artículos ochenta y dos, ochenta y tres y ochenta y cuatro de la Constitución para el supuesto de la delegación legislativa de las Cortes Generales al Gobierno, todo ello en el marco del presente Estatuto.
- b) Controlar la acción ejecutiva de la Junta, aprobar los presupuestos y ejercer las otras competencias que le sean atribuidas por la Constitución, por el presente Estatuto, por las leyes del Estado y las del Parlamento de Galicia.
- c) Designar para cada legislatura de las Cortes Generales a los Senadores representantes de la Comunidad Autónoma Gallega, de acuerdo con lo previsto en el artículo sesenta y nueve, apartado cinco, de la Constitución. Tal designación se hará de forma proporcional a la representación de las distintas fuerzas políticas existentes en el Parlamento de Galicia.
- d) Elegir de entre sus miembros al Presidente de la Junta de Galicia.
- e) Exigir, en su caso, responsabilidad política a la Junta y a su Presidente.
- f) Solicitar del Gobierno la adopción de proyectos de ley y presentar ante la Mesa del Congreso de los Diputados proposiciones de Ley.
- g) Interponer recursos de inconstitucionalidad y personarse ante el Tribunal Constitucional en los supuestos y en los términos previstos en la Constitución y en la Ley Orgánica del Tribunal Constitucional.

Dos. El Parlamento de Galicia es inviolable.

Artículo once.

Uno. El Parlamento estará constituido por Diputados elegidos por sufragio universal, igual, libre, directo y secreto.

Dos. El Parlamento será elegido por un plazo de cuatro años, de acuerdo con un sistema de representación proporcional que asegure, además, la representación de las diversas zonas del territorio gallego.

Tres. Los miembros del Parlamento de Galicia serán inviolables por los votos y opiniones que emitan en el ejercicio de su cargo. Durante su mandato no podrán ser detenidos ni retenidos por los actos delictivos cometidos en el territorio de Galicia, sino en caso de flagrante delito, correspondiendo decidir, en todo caso, sobre su inculpación, prisión, procesamiento y juicio al Tribunal Superior de Justicia de Galicia. Fuera de dicho territorio, la responsabilidad penal será exigible, en los mismos términos, ante la Sala de lo Penal del Tribunal Supremo.

Cuatro. La circunscripción electoral será, en todo caso, la provincia.

Cinco. Una ley del Parlamento de Galicia determinará los plazos y regulará el procedimiento para elección de sus miembros, fijando su número entre sesenta y ochenta, y las causas de inelegibilidad e incompatibilidad que afecten a los puestos o cargos que se desempeñen dentro del ámbito territorial de la Comunidad Autónoma.

Seis. El Parlamento, mediante ley, podrá establecer un sistema para que los intereses del conjunto de los gallegos residentes en el extranjero estén presentes en las decisiones de la Comunidad Autónoma.

Siete. Los Diputados no estarán sujetos a mandato imperativo.

Artículo doce.

Uno. El Parlamento elegirá de entre sus miembros un Presidente, la Mesa y una Diputación Permanente. El Reglamento, que deberá ser aprobado por mayoría absoluta, regulará su composición, régimen y funcionamiento.

Dos. El Parlamento de Galicia fijará su propio presupuesto.

V.º B.º

15

3. O Parlamento funcionará en Pleno e en Comisións e reunirá en Sesións ordinarias e extraordinarias.
4. O Regramento precisará o número mínimo de Diputados prá formación de Grupos Parlamentarios, a intervención destes no proceso legislativo e as funcións da Xunta de Portavoces daqueles. Os Grupos Parlamentarios participarán en tódalas Comisións en proporción ó número dos seus membros.

Artigo 13.º

1. A iniciativa legislativa corresponde ós Diputados, ó Parlamento e á Xunta. A iniciativa popular prá presentación de Proposicións de Lei que teñan de ser tramitadas polo Parlamento de Galicia, será regulada por este mediante Lei, de acordo co que estableza a lei orgánica prevista no artigo 87,3 da Constitución.
2. As leis de Galicia serán promulgadas en nome do Rei polo Presidente da Xunta, e publicadas no “Diario Oficial de Galicia” e no “Boletín Oficial do Estado”. A efectos da súa entrada en vigor, reixerá a data da súa publicación no “Diario Oficial de Galicia”.
3. O control da constitucionalidade das Leis do Parlamento de Galicia corresponderá ó Tribunal Constitucional.

Artigo 14.º

Corresponde á Comunidade Autónoma a creación e organización, mediante lei do seu Parlamento e con respecto á institución do Defensor do Pobo establecida no artigo 54 da Constitución, dun órgano similar que en coordinación con aquela exerza as funcións a que se refire o mencionado artigo e calquera outra que o Parlamento de Galicia poida encomendarlle.

CAPITULO II

Da Xunta e do seu presidente

Artigo 15.º

1. O Presidente dirixe e coordina a acción da Xunta e ostenta a representación da Comunidade Autónoma e a ordinaria do Estado en Galicia.
2. O Presidente da Xunta será elixido polo Parlamento Galego de entre os seus membros e será nomeado polo Rei.
3. O Presidente do Parlamento, previa consulta coas forzas políticas representadas parlamentariamente e oída a Mesa, propondrá un candidato a Presidente da Xunta.
O Candidato presentará o seu programa ó Parlamento. Pra ser elixido, o candidato deberá obter na primeira votación maioría absoluta; en caso de non a obter, procederase, transcurridas vinte e catro horas da anterior a unha nova votación e, obtendo maioría simple, considérase outorgada a confianza. A non conseguirse esta maioría, tramitaranse sucesivas propostas na forma prevista anteriormente.
4. O Presidente da Xunta será politicamente responsable perante o Parlamento. Unha Lei de Galicia determinará o alcance de tal responsabilidade, así coma o Estatuto persoal e atribucións do Presidente.

Artigo 16.º

1. A Xunta é o órgano colexiado de Goberno de Galicia.
2. A Xunta de Galicia está composta polo Presidente, Vicepresidente ou Vicepresidentes no seu caso, e mailos Conselleiros.
3. Os Vicepresidentes e Conselleiros serán nomeados e cesados polo Presidente.
4. Unha Lei de Galicia regulará a organización da Xunta e as atribucións e o Estatuto persoal dos seus compoñentes.

Artigo 17.º

1. A Xunta de Galicia responde politicamente perante o Parlamento de forma solidaria, sin perxuício da responsabilidade directa de cada un dos seus compoñentes, pola súa xestión.
2. A Xunta cesa tras la celebración de eleccións ó Parlamento Galego; nos casos de perda de confianza parlamentaria, dimisión e falecemento do seu Presidente.
3. A Xunta cesante continuará en funcións até a toma de posesión da nova Xunta.

Artigo 18.º

O Presidente e mais membros da Xunta, durante o seu mandato e polos actos delituosos cometidos no territorio de Galicia, non poderán ser detidos ni retidos a non ser en situación de flagrante delito, correspondendo decidir, en todo caso, sobre a súa inculpación, prisión, procesamento e xuício ó Tribunal Superior de Xusticia de Galicia. Fóra deste territorio a responsabilidade penal será esixible nos mesmos termos perante a Sala do Penal do Tribunal Supremo.

Artigo 19.º

A Xunta de Galicia poderá interpoñer recursos de inconstitucionalidade e presentarse ante o Tribunal Constitucional nos supostos e termos previstos na Constitución e na Lei Orgánica do Tribunal Constitucional.

Tres. El Parlamento funcionará en Pleno y en Comisiones, y se reunirá en sesiones ordinarias y extraordinarias.
Cuatro. El Reglamento precisará el número mínimo de Diputados para la formación de Grupos Parlamentarios, la intervención de éstos en el proceso legislativo y las funciones de la Junta de Portavoces de aquéllos. Los Grupos Parlamentarios participarán en todas las Comisiones en proporción al número de sus miembros.

Artículo trece.

Uno. La iniciativa legislativa corresponde a los Diputados, al Parlamento y a la Junta. La iniciativa popular para la presentación de proposiciones de ley que hayan de ser tramitadas por el Parlamento de Galicia se regulará por éste mediante ley de acuerdo con lo que establezca la ley orgánica prevista en el artículo ochenta y siete, tres, de la Constitución.

Dos. Las leyes de Galicia serán promulgadas en nombre del Rey por el Presidente de la Junta y publicadas en el «Diario Oficial de Galicia» y en el «Boletín Oficial del Estado». A efectos de su entrada en vigor regirá la fecha de su publicación en el «Diario Oficial de Galicia».

Tres. El control de la constitucionalidad de las leyes del Parlamento de Galicia corresponderá al Tribunal Constitucional.

Artículo catorce.

Corresponde a la Comunidad Autónoma la creación y organización, mediante ley de su Parlamento y con respeto a la institución del Defensor del Pueblo establecida en el artículo cincuenta y cuatro de la Constitución, de un órgano similar que en coordinación con aquélla, ejerza las funciones a las que se refiere el mencionado artículo y cualesquiera otras que el Parlamento de Galicia pueda encomendarle.

CAPITULO II

De la Junta y de su Presidente

Artículo quince.

Uno. El Presidente dirige y coordina la acción de la Junta y ostenta la representación de la Comunidad Autónoma y la ordinaria del Estado en Galicia.

Dos. El Presidente de la Junta será elegido por el Parlamento Gallego de entre sus miembros y será nombrado por el Rey.

Tres. El Presidente del Parlamento, previa consulta con las fuerzas políticas representadas parlamentariamente, y oída la Mesa, propondrá un candidato a Presidente de la Junta.

El candidato presentará su programa al Parlamento. Para ser elegido, el candidato deberá, en primera votación, obtener mayoría absoluta; de no obtenerla, se procederá a una nueva votación veinticuatro horas después de la anterior, y la confianza se entenderá otorgada si obtuviera mayoría simple. Caso de no conseguirse dicha mayoría, se tramitarán sucesivas propuestas en la forma prevista anteriormente.

Cuatro. El Presidente de la Junta será políticamente responsable ante el Parlamento. Una ley de Galicia determinará el alcance de tal responsabilidad, así como el Estatuto personal y atribuciones del Presidente.

Artículo dieciséis.

Uno. La Junta es el órgano colegiado de Gobierno de Galicia.

Dos. La Junta de Galicia está compuesta por el Presidente, Vicepresidente o Vicepresidentes, en su caso, y los Consejeros.

Tres. Los Vicepresidentes y los Consejeros serán nombrados y cesados por el Presidente.

Cuatro. Una ley de Galicia regulará la organización de la Junta y las atribuciones y el Estatuto personal de sus componentes.

Artículo diecisiete.

Uno. La Junta de Galicia responde políticamente ante el Parlamento de forma solidaria, sin perjuicio de la responsabilidad directa de cada uno de sus componentes por su gestión.

Dos. La Junta cesa tras la celebración de elecciones al Parlamento gallego; en los casos de pérdida de la confianza parlamentaria, dimisión y fallecimiento de su Presidente.

Tres. La Junta cesante continuará en funciones hasta la toma de posesión de la nueva Junta.

Artículo dieciocho.

El Presidente y los demás miembros de la Junta, durante su mandato y por los actos delictivos cometidos en el territorio de Galicia, no podrán ser detenidos ni retenidos sino en caso de flagrante delito, correspondiendo decidir, en todo caso, sobre su inculpación, prisión, procesamiento y juicio al Tribunal Superior de Justicia de Galicia. Fuera de dicho territorio la responsabilidad penal será exigible en los mismos términos ante la Sala de lo Penal del Tribunal Supremo.

Artículo diecinueve.

La Junta de Galicia podrá interponer recursos de inconstitucionalidad y personarse ante el Tribunal Constitucional en los supuestos y términos previstos en la Constitución y en la Ley Orgánica del Tribunal Constitucional.

CAPITULO III

Da Administración de Xustiza en Galicia

Artigo 20.º

Corresponde á Comunidade Autónoma:

1. Exercer tódalas facultades que as leis orgánicas do Poder Xudicial e do Consello Xeral do Poder Xudicial recoñezan ou atribúan ó Goberno do Estado.
2. Fixa-la delimitación das demarcacións territoriais dos órganos xurisdiccionais en Galicia, tendo en conta, entre outros criterios, os límites dos tradicionais partidos xudiciais e as características xeográficas e de poboación.

Artigo 21.º

O Tribunal Superior de Xusticia de Galicia, no que se integrará a actual Audiencia Territorial, é o órgano xurisdiccional en que culminará a organización xudicial no seu ámbito territorial, e perante o cal se esgotarán as sucesivas instancias procesais, nos termos do artigo 152 da Constitución e de acordo co presente Estatuto.

Artigo 22.º

1. A competencia dos órganos xurisdiccionais en Galicia exténdese:

- a) No plano civil, a tódalas instancias e grados, incluídos os recursos de casación e de revisión nas materias de Dereito Civil Galego.
- b) No plano penal e social, a tódalas instancias e grados con excepción dos recursos de casación e de revisión.
- c) No plano contencioso-administrativo, a tódalas instancias e grados, cando se trate de actos ditados pola Xunta e pola Administración de Galicia, naquelas materias que corresponda legislar en exclusiva á Comunidade Autónoma e as que, segundo a Lei da citada xurisdicción, lle correspondan en relación cos actos ditados pola Administración do Estado en Galicia.
- d) As cuestións de competencia entre órganos xudiciais en Galicia.
- e) Os recursos sobre calificación de documentos referentes ó dereito privativo galego que deban ter acceso ós Rexistros da Propiedade.

2. Nas restantes materias poderase interpoñer, cando proceda, perante o Tribunal Supremo, o recurso de casación ou o que corresponda segundo as leis do Estado e, no seu caso, o de revisión. O Tribunal Supremo resolverá tamén os conflitos de competencia e xurisdicción perante os Tribunais de Galicia e os do resto de España.

Artigo 23.º

1. O Presidente do Tribunal Superior de Xusticia de Galicia será nomeado polo Rei a proposta do Consello Xeral do Poder Xudicial.
2. O nomeamento dos Maxistrados, Xueces e Secretarios do Tribunal Superior de Xusticia, será efectuado na forma prevista nas Leis Orgánicas do Poder Xudicial e do Consello Xeral do Poder Xudicial.

Artigo 24.º

1. A instancia da Comunidade Autónoma, o órgano competente convocará os concursos e oposicións pra cubri-las prazas vacantes en Galicia de Maxistrados, Xueces, Secretarios Xudiciais e restante persoal ó servizo da Administración de Xusticia, de acordo co que dispoña a Lei Orgánica do Poder Xudicial.
2. Corresponde integramente ó Estado, de conformidade coas leis xerais, a organización e o funcionamento do Ministerio Fiscal.

Artigo 25.º

Na resolución dos concursos e oposicións pra provee-los postos de Maxistrados, Xueces, Secretarios Xudiciais, Fiscais e tódolos funcionarios ó servizo da Administración de Xusticia, será mérito preferente, a especialización no dereito galego e o coñecemento do idioma do país.

Artigo 26.º

1. Os Notarios e os Rexistradores da Propiedade e Mercantís serán nomeados pola Comunidade Autónoma, en conformidade coas Leis do Estado. Pra provisión de notarías, os candidatos serán admitidos en igualdade de dereitos, tanto se exercen no territorio de Galicia coma no resto de España. Nestes concursos e oposicións será mérito preferente a especialización en Dereito galego e o coñecemento do idioma do País. Non se poderá establecer, en ningún dos casos, a excepción de natureza ou de veciñanza.
2. A Comunidade Autónoma participará na fixación das demarcacións correspondentes ós Rexistros da Propiedade e Mercantís pra as acomodar ó que se dispoña en aplicación do artigo 20, párrafo 2 deste Estatuto. Tamén participará na fixación das demarcacións notariais e do número de Notarios de acordo co previsto nas Leis do Estado.

CAPITULO III

De la Administración de Justicia en Galicia

Artículo veinte.

Corresponde a la Comunidad Autónoma:

Uno. Ejercer todas las facultades que las Leyes Orgánicas del Poder Judicial y del Consejo General del Poder Judicial reconozcan o atribuyan al Gobierno del Estado.

Dos. Fijar la delimitación de las demarcaciones territoriales de los órganos jurisdiccionales en Galicia, teniendo en cuenta, entre otros criterios, los límites de los tradicionales partidos judiciales y las características geográficas y de población.

Artículo veintiuno.

El Tribunal Superior de Justicia de Galicia, en el que se integrará la actual Audiencia Territorial, es el órgano jurisdiccional en que culminará la organización judicial en su ámbito territorial y ante el que se agotarán las sucesivas instancias procesales, en los términos del artículo ciento cincuenta y dos de la Constitución y de acuerdo con el presente Estatuto.

Artículo veintidós.

Uno. La competencia de los órganos jurisdiccionales en Galicia se extiende:

a) En el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y de revisión en las materias de Derecho Civil gallego.

b) En el orden penal y social, a todas las instancias y grados, con excepción de los recursos de casación y de revisión.

c) En el orden contencioso-administrativo, a todas las instancias y grados, cuando se trate de actos dictados por la Junta y por la Administración de Galicia, en las materias cuya legislación corresponda en exclusiva a la Comunidad Autónoma y la que, de acuerdo con la ley de dicha jurisdicción, le corresponda en relación con los actos dictados por la Administración del Estado en Galicia.

d) A las cuestiones de competencia entre órganos judiciales en Galicia.

e) A los recursos sobre calificación de documentos referentes al derecho privativo gallego que deban tener acceso a los Registros de la Propiedad.

Dos. En las restantes materias se podrá interponer, cuando proceda ante el Tribunal Supremo, el recurso de casación o el que corresponda, según las leyes del Estado y, en su caso, el de revisión. El Tribunal Supremo resolverá también los conflictos de competencia y jurisdicción entre los Tribunales de Galicia y los del resto de España.

Artículo veintitrés.

Uno. El Presidente del Tribunal Superior de Justicia de Galicia será nombrado por el Rey a propuesta del Consejo General del Poder Judicial.

Dos. El nombramiento de los Magistrados, Jueces y Secretarios del Tribunal Superior de Justicia, se efectuará en la forma prevista en las Leyes Orgánicas del Poder Judicial y del Consejo General del Poder Judicial.

Artículo veinticuatro.

Uno. A instancia de la Comunidad Autónoma, el órgano competente convocará los concursos y oposiciones para cubrir las plazas vacantes en Galicia de Magistrados, Jueces, Secretarios Judiciales y restante personal al servicio de la Administración de Justicia, de acuerdo con lo que disponga la Ley Orgánica del Poder Judicial.

Dos. Corresponde íntegramente al Estado, de conformidad con las leyes generales, la organización y el funcionamiento del Ministerio Fiscal.

Artículo veinticinco.

En la resolución de los concursos y oposiciones para proveer los puestos de Magistrados, Jueces, Secretarios Judiciales, Fiscales y todos los funcionarios al servicio de la Administración de Justicia, será mérito preferente la especialización en el Derecho gallego y el conocimiento del idioma del país.

Artículo veintiséis.

Uno. Los Notarios y los Registradores de la Propiedad y Mercantiles serán nombrados por la Comunidad Autónoma, de conformidad con las leyes del Estado. Para la provisión de notarías, los candidatos serán admitidos en igualdad de derechos, tanto si ejercen en el territorio de Galicia como en el resto de España. En estos concursos y oposiciones será mérito preferente la especialización en Derecho gallego y el conocimiento del idioma del país. En ningún caso podrá establecerse la excepción de naturaleza o vecindad.

Dos. La Comunidad Autónoma participará en la fijación de las demarcaciones correspondientes a los Registros de la Propiedad y Mercantiles para acomodarse a lo que se disponga en aplicación del artículo veinte, párrafo dos, de este Estatuto. También participará en la fijación de las demarcaciones notariales y del número de Notarios, de acuerdo con lo previsto en las leyes del Estado.

V.º B.º:

16

TITULO SEGUNDO

Das competencias de Galicia

CAPITULO I

Das competencias en xeral

Artigo 27.º

No marco do presente Estatuto corresponde á Comunidade Autónoma galega a competencia exclusiva das seguintes materias:

1. Organización das súas institucións de autogoberno.
2. Organización e réxime xurídico das comarcas e parroquias rurais como entidades locais propias de Galicia, alteracións de termos municipais comprendidos dentro do seu territorio e, en xeral, as funcións que sobre o Réxime Local correspondan á Comunidade Autónoma ó amparo do artigo 149.1.18 da Constitución e o seu desenvolvemento.
3. Ordenación do territorio e do litoral, urbanismo e vivenda.
4. Conservación, modificación e desenvolvemento das institucións do Dereito Civil Galego.
5. Normas procesais e procedementos administrativos que se deriven do específico dereito galego ou da organización propia dos poderes públicos galegos.
6. Estadística prós fins da Comunidade Autónoma Galega.
7. Obras públicas que non teñan a calificación legal de interés xeral do Estado, e a súa execución ou explotación non afecte a outra Comunidade Autónoma ou provincia.
8. Vías férreas e estradas non incorporados á rede do Estado, con itinerarios que se desenvolvan integramente no territorio da Comunidade Autónoma, e, nos mesmos termos, o transporte efectuado por estes medios ou por medio de cables.
9. Os portos, aeroportos e heliportos non calificados de interés xeral polo Estado, e os portos de refuxio e portos e aeroportos deportivos.
10. Montes, aproveitamentos forestais, vías pecuarias e pastos, sin perxuício do disposto no artigo 149.1.23 da Constitución.
11. Réxime xurídico dos montes veciñais en man común.
12. Aproveitamentos hidráulicos, canais e regadíos cando as augas discurran integramente dentro do territorio da Comunidade, sin perxuício do disposto no artigo 149.1.22 da Constitución.
13. Instalacións de produción, distribución e transporte de enerxía eléctrica, cando este transporte non saia do seu territorio e o seu aproveitamento non afecte a outra provincia ou Comunidade Autónoma, sin perxuício do disposto no artigo 149.1.22 e 25 da Constitución.
14. As augas minerais e termais. As augas subterráneas, sin perxuício do disposto no artigo 149.1.22 da Constitución e no número 7 do presente artigo.
15. A pesca nas rías e demais augas interiores, o marisqueo, a acuicultura, a caza, a pesca fluvial e lacustre.
16. As feiras e mercados interiores.
17. A artesanía.
18. Patrimonio histórico, artístico, arquitectónico, arqueolóxico, de interés de Galicia, sin perxuício do que dispón o artigo 149.1.28 da Constitución; arquivos, bibliotecas e museos de interés prá Comunidade Autónoma, e que non sexan de titularidade estatal; conservatorios de música e servicios de Beias Artes de interés prá Comunidade.
19. O fomento da cultura e da investigación en Galicia, sin perxuício do establecido no artigo 149.2 da Constitución.
20. A promoción e o ensino da Lingua galega.
21. A promoción e a ordenación do turismo dentro da Comunidade.
22. A promoción deportiva e a axeitada utilización do lecer.
23. Asistencia Social.
24. A promoción do desenvolvemento comunitario.
25. A creación dunha Policía Autónoma, de acordo co que dispoña a Lei Orgánica prevista no artigo 149.1.29 da Constitución.
26. O réxime das fundacións de interés galego.
27. Casinos xogos e apostas, con exclusión das Apostas Mutuas Deportivo-Benéficas.
28. Os centros de contratación de mercancías e valores, en conformidade coas normas xerais de dereito mercantil.
29. Cofradías de Pescadores, Cámaras da Propiedade, Agrarias, de Comercio, Industria e Navegación e outras de natureza equivalente, sin perxuício do que dispón o artigo 149 da Constitución.
30. Normas adicionais sobre protección do medio ambiente e da paisaxe nos termos do artigo 149.1.23.
31. Publicidade, sin perxuício das normas ditadas polo Estado pra sectores e medios específicos.
32. As restantes materias que con este carácter e mediante Lei orgánica sexan transferidas polo Estado.

TITULO SEGUNDO

De las competencias de Galicia

CAPITULO PRIMERO

De las competencias en general

Artículo veintisiete.

En el marco del presente Estatuto corresponde a la Comunidad Autónoma gallega la competencia exclusiva de las siguientes materias:

- Uno. Organización de sus instituciones de autogobierno.
- Dos. Organización y régimen jurídico de las comarcas y parroquias rurales como entidades locales propias de Galicia, alteraciones de términos municipales comprendidos dentro de su territorio y, en general, las funciones que sobre el Régimen Local correspondan a la Comunidad Autónoma al amparo del artículo ciento cuarenta y nueve, uno, dieciocho, de la Constitución y su desarrollo.
- Tres. Ordenación del territorio y del litoral, urbanismo y vivienda.
- Cuatro. Conservación, modificación y desarrollo de las instituciones del Derecho civil gallego.
- Cinco. Las normas procesales y procedimientos administrativos que se deriven del específico Derecho gallego o de la organización propia de los poderes públicos gallegos.
- Seis. Estadísticas para los fines de la Comunidad Autónoma gallega.
- Siete. Obras públicas que no tengan la calificación legal de interés general del Estado o cuya ejecución o explotación no afecte a otra Comunidad Autónoma o provincia.
- Ocho. Ferrocarriles y carreteras no incorporados a la red del Estado y cuyo itinerario se desarrolle íntegramente en el territorio de la Comunidad Autónoma y, en los mismos términos, el transporte llevado a cabo por estos medios o por cable.
- Nueve. Los puertos, aeropuertos y helipuertos no calificados de interés general por el Estado y los puertos de refugio y puertos y aeropuertos deportivos.
- Diez. Montes, aprovechamientos forestales, vías pecuarias y pastos, sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo ciento cuarenta y nueve, uno, veintitrés, de la Constitución.
- Once. Régimen jurídico de los montes vecinales en mano común.
- Doce. Aprovechamientos hidráulicos, canales y regadíos cuando las aguas discurren íntegramente dentro del territorio de la Comunidad, sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo ciento cuarenta y nueve, uno, veintidós, de la Constitución.
- Trece. Instalaciones de producción, distribución y transporte de energía eléctrica cuando este transporte no salga de su territorio y su aprovechamiento no afecte a otra provincia o Comunidad Autónoma, sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo ciento cuarenta y nueve, uno, veintidós y veinticinco, de la Constitución.
- Catorce. Las aguas minerales y termales. Las aguas subterráneas sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo ciento cuarenta y nueve, uno, veintidós, de la Constitución, y en el número siete del presente artículo.
- Quince. La pesca en las rías y demás aguas interiores, el marisqueo, la acuicultura, la caza, la pesca fluvial y lacustre.
- Dieciséis. La artesanía.
- Dieciocho. Patrimonio histórico, artístico, arquitectónico, arqueológico, de interés de Galicia, sin perjuicio de lo que dispone el artículo ciento cuarenta y nueve, uno, veintiocho, de la Constitución, archivos, bibliotecas y museos de interés para la Comunidad Autónoma, y que no sean de titularidad estatal, conservatorios de música y servicios de Bellas Artes de interés para la Comunidad.
- Diecinueve. El fomento de la cultura y de la investigación en Galicia, sin perjuicio de lo establecido en el artículo ciento cuarenta y nueve, dos, de la Constitución.
- Veinte. La promoción y la enseñanza de la lengua gallega.
- Veintiuno. La promoción y la ordenación del turismo dentro de la Comunidad.
- Veintidós. La promoción del deporte y la adecuada utilización del ocio.
- Veintitrés. Asistencia social.
- Veinticuatro. La promoción del desarrollo comunitario.
- Veinticinco. La creación de una Policía Autónoma, de acuerdo con lo que disponga la Ley Orgánica prevista en el artículo ciento cuarenta y nueve, uno, veintinueve, de la Constitución.
- Veintiséis. El régimen de las fundaciones de interés gallego.
- Veintisiete. Casinos, juegos y apuestas, con exclusión de las Apuestas Mutuas Deportivo-Benéficas.
- Veintiocho. Los centros de contratación de mercancías y valores de conformidad con las normas generales de Derecho mercantil.
- Veintinueve. Cofradías de Pescadores, Cámaras de la Producción, Agrarias, de Comercio, Industria y Navegación y otras de naturaleza equivalente, sin perjuicio de lo que dispone el artículo ciento cuarenta y nueve de la Constitución.
- Treinta. Normas adicionales sobre protección del medio

Artigo 28.º

E competencia da Comunidade Autónoma galega o desenvolvemento lexislativo e a execución da lexislación do Estado nos termos que a mesma estableceza, das materias seguintes:

1. Réxime xurídico da Administración Pública de Galicia, e réxime estatutario dos seus funcionarios.
2. Expropiación forzosa, contratos e concesións administrativas no ámbito das competencias propias da Comunidade Autónoma.
3. Réxime mineiro e enerxético.
4. Reserva ó sector público de recursos ou servizos esenciais, especialmente no caso de monopolio e intervención de empresas cando veña esixido polo interés xeral.
5. Ordenación do sector pesqueiro.
6. Portos pesqueiros.
7. Entidades cooperativas.
8. Establecementos farmacéuticos.

Artigo 29.º

Corresponde á Comunidade Autónoma galega a execución da lexislación do Estado nas seguintes materias:

1. Laboral, asumindo as facultades, competencias e servizos que neste ámbito, e a nivel de execución, ostenta actualmente o Estado con respecto ás relacións laborais, sin perxuício da alta inspección deste.
Quedan reservadas ó Estado tódalas competencias en materia de migracións interiores e exteriores, fondos de ámbito nacional e de emprego, sin perxuício do que establezcan as normas do Estado sobre estas materias.
2. Propiedade industrial e intelectual.
3. Salvamento marítimo.
4. Verquidos industriais e contaminantes nas augas territoriais do Estado correspondentes ó litoral galego.
5. As restantes materias que se atribúen no presente Estatuto expresamente como de competencia de execución, e as que con este carácter e mediante Lei Orgánica sexan transferidas polo Estado.

Artigo 30.º

I. De acordo coas bases e a ordenación da actuación económica xeral e a política monetaria do Estado, corresponde á Comunidade Autónoma galega, nos termos do disposto nos artigos trinta e oito, cento trinta e un e cento corenta e nove, un, once e trece, da Constitución a competencia exclusiva das seguintes materias:

1. Fomento e planificación da actividade económica en Galicia.
2. Industria, sin perxuício do que determinen as normas do Estado por razóns de seguridade, sanitarias ou de interés militar e as normas relacionadas coas industrias que estean suxeitas á lexislación de minas, hidrocarburos e enerxía nuclear. Queda reservada á competencia exclusiva do Estado a autorización pra transferencia de tecnoloxía estranxeira.
3. Agricultura e gandería.
4. Comercio interior, defensa do consumidor e do usuario, sin perxuício da política xeral de prezos e da lexislación sobre a defensa da competencia. Denominacións de orixe en colaboración co Estado.
5. Institucións de crédito corporativo, público e territorial e Caixas de Aforro.
6. Sector público económico de Galicia en canto non se encontre contemplado por outras normas deste Estatuto.
7. O desenvolvemento e execución en Galicia de:
 - a) Os planes establecidos polo Estado pra reestruturación de sectores económicos.
 - b) Programas xenéricos pra Galicia, estimuladores da ampliación de actividades productivas e implantación de novas empresas.
 - c) Programas de actuación referidos a comarcas deprimidas ou en crise.

II. A Comunidade Autónoma galega participará, tamén, na xestión do sector público económico estatal, nos casos e actividades que procedan.

Artigo 31.º

E da competencia plena da Comunidade Autónoma galega o regulamento e administración do ensino en toda a súa extensión, niveis e grados, modalidades e especialidades, no ámbito das súas competencias, sin perxuício do disposto no artigo 27 da Constitución e nas Leis orgánicas que, conforme ó apartado primeiro do artigo 81 da mesma, o desenvolvan, das facultades que atribúe ó Estado o número 30 do apartado 1 do artigo 149 da Constitución e da alta inspección precisa pró seu cumprimento e garantía.

Artigo 32.º

Corresponde á Comunidade Autónoma a defensa e promoción dos valores culturais do pobo galego. Con tal finalidade, e mediante Lei do Parlamento, constituirase un Fondo Cultural Galego e o Consello da Cultura Galega.

ambiente y del paisaje en los términos del artículo ciento cuarenta y nueve, uno, veintitrés.

Treinta y uno. Publicidad, sin perjuicio de las normas dictadas por el Estado para sectores y medios específicos.

Treinta y dos. Las restantes materias que con este carácter y mediante ley orgánica sean transferidas por el Estado.

Artículo veintiocho.

Es competencia de la Comunidad Autónoma gallega el desarrollo legislativo y la ejecución de la legislación del Estado en los términos que la misma establezca, de las siguientes materias:

Uno. Régimen Jurídico de la Administración Pública de Galicia, y régimen estatutario de sus funcionarios.

Dos. Expropiación forzosa, contratos y concesiones administrativas, en el ámbito de las competencias propias de la Comunidad Autónoma.

Tres. Régimen minero y energético.

Cuatro. Reserva al sector público de recursos o servicios esenciales, especialmente en caso de monopolio e intervención de empresas cuando lo exija el interés general.

Cinco. Ordenación del sector pesquero.

Seis. Puertos pesqueros.

Siete. Entidades cooperativas.

Ocho. Establecimientos farmacéuticos.

Artículo veintinueve.

Corresponde a la Comunidad Autónoma gallega la ejecución de la legislación del Estado en las siguientes materias:

Uno. Laboral, asumiendo las facultades, competencias y servicios que en este ámbito, y a nivel de ejecución, ostenta actualmente el Estado respecto a las relaciones laborales, sin perjuicio de la alta inspección de ésta. Quedan reservadas al Estado todas las competencias, en materia de migraciones interiores y exteriores, fondos de ámbito nacional y de empleo, sin perjuicio de lo que establezcan las normas del Estado sobre estas materias.

Dos. Propiedad industrial e intelectual.

Tres. Salvamento marítimo.

Cuatro. Vertidos industriales y contaminantes en las aguas territoriales del Estado correspondientes al litoral gallego.

Cinco. Las restantes materias que se atribuyen en el presente Estatuto expresamente como de competencia de ejecución y las que con este carácter y mediante ley orgánica sean transferidas por el Estado.

Artículo treinta.

Uno. De acuerdo con las bases y la ordenación de la actuación económica general y la política monetaria del Estado, corresponde a la Comunidad Autónoma gallega, en los términos de lo dispuesto en los artículos treinta y ocho, ciento treinta y uno y ciento cuarenta y nueve, uno, once y trece, de la Constitución la competencia exclusiva de las siguientes materias:

Uno. Fomento y planificación de la actividad económica en Galicia.

Dos. Industria, sin perjuicio de lo que determinen las normas del Estado por razones de seguridad, sanitarias o de interés militar y las normas relacionadas con las industrias que estén sujetas a la legislación de minas, hidrocarburos y energía nuclear. Queda reservada a la competencia exclusiva del Estado la autorización para transferencia de tecnología extranjera.

Tres. Agricultura y ganadería.

Cuatro. Comercio interior, defensa del consumidor y del usuario, sin perjuicio de la política general de precios y de la legislación sobre la defensa de la competencia. Denominaciones de origen en colaboración con el Estado.

Cinco. Instituciones de crédito corporativo, público y territorial y Cajas de Ahorro.

Seis. Sector público económico de Galicia, en cuanto no esté contemplado por otras normas de este Estatuto.

Siete. El desarrollo y ejecución en Galicia de:

a) Los planes establecidos por el Estado para la reestructuración de sectores económicos.

b) Programas genéricos para Galicia estimuladores de la ampliación de actividades productivas e implantación de nuevas empresas.

c) Programas de actuación referidos a comarcas deprimidas o en crisis.

Dos. La Comunidad Autónoma gallega participará, asimismo, en la gestión del sector público económico estatal, en los casos y actividades que procedan.

Artículo treinta y uno.

Es de la competencia plena de la Comunidad Autónoma gallega la regulación y administración de la enseñanza en toda su extensión, niveles y grados, modalidades y especialidades, en el ámbito de sus competencias, sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo veintisiete de la Constitución y en las leyes orgánicas que, conforme al apartado primero del artículo ochenta y uno de la misma, lo desarrollen, de las facultades que atribuye al Estado el número treinta del apartado uno del artículo ciento cuarenta y nueve de la Constitución, y de la alta inspección necesaria para su cumplimiento y garantía.

V.º B.º:

RG

Artigo 33.º

1. Corresponde á Comunidade Autónoma o desenvolvemento lexislativo e a execución da lexislación básica do Estado en materia de sanidade interior.
2. En materia de Seguridade Social corresponderá á Comunidade Autónoma o desenvolvemento lexislativo e a execución da lexislación básica do Estado, non sendo as normas que configuran o réxime económico da mesma. Corresponde tamén á Comunidade Autónoma a xestión do réxime económico da Seguridade Social en Galicia, sin perxuício da Caixa Unica.
3. Corresponderá tamén á Comunidade Autónoma a execución da lexislación do Estado sobre produtos farmacéuticos.
4. A Comunidade Autónoma poderá organizar e administrar a tales fins e dentro do seu territorio tódolos servicios relacionados coas materias antes expresadas, e exercerá a tutela das institucións, entidades e fundacións en materia de Sanidade e Seguridade Social, reservándose o Estado a alta inspección conducente ó cumprimento das funcións e competencias contidas neste artigo.

Artigo 34.º

1. No marco das normas básicas do Estado, corresponde á Comunidade Autónoma o desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de Radiodifusión e Televisión nos termos e casos establecidos na lei que regule o Estatuto Xurídico da Radio e da Televisión.
2. Correspondelle igualmente, no marco das normas básicas do Estado, o desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de prensa e, en xeral, de tódolos medios de comunicación social.
3. Nos termos establecidos nos apartados anteriores deste artigo, a Comunidade Autónoma poderá regular, crear e manter a súa propia televisión, radio e prensa e, en xeral, tódolos medios de comunicación social pró cumprimento dos seus fins.

Artigo 35.º

1. A Comunidade Autónoma poderá celebrar convenios con outras Comunidades Autónomas prá xestión e prestación de servicios propios da exclusiva competencia das mesmas. A celebración dos citados convenios, antes da súa entrada en vigor, deberá ser comunicada ás Cortes Xerais. Se as Cortes Xerais, ou algunha das Cámaras, manifestasen reparos no prazo de trinta días, a partir da recepción da comunicación, o convenio deberá segui-lo trámite previsto no párrafo seguinte. Se transcorre ese prazo sin que se manifesten reparos ó convenio, este entrará en vigor.
2. A Comunidade Autónoma poderá establecer tamén acordos de cooperación con outras Comunidades Autónomas, previa autorización das Cortes Xerais.
3. A Comunidade Autónoma galega poderá solicitar do Goberno que celebre e presente, no seu caso, ás Cortes Xerais prá súa autorización, os tratados ou convenios que permitan o establecemento de relacións culturais cos Estados cos que manteña particulares vínculos culturais ou lingüísticos.

Artigo 36.º

1. A Comunidade Autónoma galega poderá solicitar do Estado a transferencia ou delegación de competencias non asumidas neste Estatuto.
2. Corresponde ó Parlamento de Galicia a competencia pra formula-las anteriores solicitudes, e pra determina-lo organismo da Comunidade Autónoma galega, a favor da cal se deberá atribuir en cada caso a competencia transferida ou delegada.

CAPITULO II

Do réxime xurídico

Artigo 37.º

1. As competencias da Comunidade Autónoma de Galicia enténdese referidas ó seu territorio.
2. Nas materias da súa competencia exclusiva correspóndelle ó Parlamento a potestade lexislativa nos termos previstos no Estatuto e nas Leis do Estado ás que o mesmo se refere, correspondéndolle á Xunta a potestade regramentaria e a función executiva.
3. As competencias de execución na Comunidade Autónoma levan implícitas a correspondente potestade regramentaria, a administración e a inspección. Nos supostos previstos nos artigos 28 e 29 deste Estatuto, ou noutros preceptos do mesmo, con análogo carácter, o exercicio desas potestades pola Comunidade Autónoma realizarase en conformidade coas normas regramentarias de carácter xeral que, como desenvolvemento da súa lexislación, dite o Estado.

Artigo 38.º

1. En materias de competencia exclusiva da Comunidade Autónoma, o dereito propio de Galicia é aplicable no seu territorio con preferencia a calquera outro, nos termos previstos no presente Estatuto.
2. A falta de dereito propio de Galicia, será de aplicación supletoria o dereito do Estado.
3. Na determinación das fontes do dereito civil o Estado respetará as normas do dereito civil galego.

Artículo treinta y dos.

Corresponde a la Comunidad Autónoma la defensa y promoción de los valores culturales del pueblo gallego. A tal fin, y mediante ley del Parlamento, se constituirá un Fondo Cultural Gallego y el Consejo de la Cultura Gallega.

Artículo treinta y tres.

Uno. Corresponde a la Comunidad Autónoma el desarrollo legislativo y la ejecución de la legislación básica del Estado en materia de sanidad interior.

Dos. En materia de Seguridad Social corresponderá a la Comunidad Autónoma el desarrollo legislativo y la ejecución de la legislación básica del Estado, salvo las normas que configuran el régimen económico de la misma.

Corresponde también a la Comunidad Autónoma la gestión del régimen económico de la Seguridad Social en Galicia, sin perjuicio de la Caja Unica.

Tres. Corresponderá también a la Comunidad Autónoma la ejecución de la legislación del Estado sobre productos farmacéuticos.

Cuatro. La Comunidad Autónoma podrá organizar y administrar a tales fines y dentro de su territorio todos los servicios relacionados con las materias antes expresadas, y ejercerá la tutela de las instituciones, entidades y fundaciones en materia de Sanidad y Seguridad Social, reservándose el Estado la alta inspección conducente al cumplimiento de las funciones y competencias contenidas en este artículo.

Artículo treinta y cuatro.

Uno. En el marco de las normas básicas del Estado, corresponde a la Comunidad Autónoma el desarrollo legislativo y la ejecución del régimen de Radiodifusión y Televisión en los términos y casos establecidos en la ley que regule el Estatuto Jurídico de la Radio y la Televisión.

Dos. Igualmente le corresponde, en el marco de las normas básicas del Estado, el desarrollo legislativo y la ejecución del régimen de prensa y, en general, de todos los medios de comunicación social.

Tres. En los términos establecidos en los apartados anteriores de este artículo, la Comunidad Autónoma podrá regular, crear y mantener su propia televisión, radio y prensa y, en general, todos los medios de comunicación social para el cumplimiento de sus fines.

Artículo treinta y cinco.

Uno. La Comunidad Autónoma podrá celebrar convenios con otras Comunidades Autónomas para la gestión y prestación de servicios propios de la exclusiva competencia de las mismas. La celebración de los citados convenios, antes de su entrada en vigor, deberá ser comunicada a las Cortes Generales. Si las Cortes Generales, o alguna de las Cámaras, manifestaran reparos en el plazo de treinta días, a partir de la recepción de la comunicación, el convenio deberá seguir el trámite previsto en el párrafo siguiente. Si transcurrido dicho plazo no se hubiesen manifestado reparos al convenio, entrará en vigor.

Dos. La Comunidad Autónoma podrá establecer también acuerdos de cooperación con otras Comunidades Autónomas, previa autorización de las Cortes Generales.

Tres. La Comunidad Autónoma gallega podrá solicitar del Gobierno que celebre y presente, en su caso, a las Cortes Generales, para su autorización, los tratados o convenios que permita el establecimiento de relaciones culturales con los Estados con los que mantenga particulares vínculos culturales o lingüísticos.

Artículo treinta y seis.

Uno. La Comunidad Autónoma gallega podrá solicitar del Estado la transferencia o delegación de competencias no asumidas en este Estatuto.

Dos. Corresponde al Parlamento de Galicia la competencia para formular las anteriores solicitudes, y para determinar el organismo de la Comunidad Autónoma gallega a cuyo favor se deberá atribuir en cada caso la competencia transferida o delegada.

CAPITULO II**Del régimen jurídico****Artículo treinta y siete.**

Uno. Las competencias de la Comunidad Autónoma de Galicia se entienden referidas a su territorio.

Dos. En las materias de su competencia exclusiva le corresponde al Parlamento la potestad legislativa en los términos previstos en el Estatuto y en las Leyes del Estado a las que el mismo se refiere, correspondiéndole a la Junta la potestad reglamentaria y la función ejecutiva.

Tres. Las competencias de ejecución en la Comunidad Autónoma llevan implícitas la correspondiente potestad reglamentaria, la administración y la inspección. En los supuestos previstos en los artículos veintiocho y veintinueve de este Estatuto, o en otros preceptos del mismo, con análogo carácter, el ejercicio de esas potestades por la Comunidad Autónoma se realizará de conformidad con las normas reglamentarias de carácter general que, en desarrollo de su legislación, dicte el Estado.

TITULO TERCEIRO

Da Administración Pública Galega

Artigo 39.º

Corresponde á Comunidade Autónoma a creación e estruturación da súa propia Administración pública, dentro dos principios xerais e normas básicas do Estado.

Artigo 40.º

Nos termos previstos no artigo 27.1.2 deste Estatuto, por Lei de Galicia poderase:

1. Recoñece-la comarca como entidade local con personalidade xurídica e demarcación de seu. A comarca non suporá, necesariamente, a supresión dos municipios que a integren.
2. Crear, tamén, agrupacións baseadas en feitos urbanísticos e outros de carácter funcional con fins específicos.
3. Recoñecer personalidade xurídica á parroquia rural.

Artigo 41.º

A Comunidade Autónoma exercerá as súas funcións administrativas por órganos e entes dependentes da Xunta de Galicia. Tamén poderá delegar nas provincias, municipios e demais entidades locais recoñecidas neste Estatuto.

TITULO CUARTO

Da economía e facenda

Artigo 42.º

A Comunidade Autónoma galega contará pró desempeño das súas competencias con Facenda e Patrimonio propios.

Artigo 43.º

1. O patrimonio da Comunidade Autónoma estará integrado por:
 - 1) O patrimonio da Comunidade no momento de aprobarse o Estatuto.
 - 2) Os bens afectos a servicios traspasados á Comunidade Autónoma.
 - 3) Os bens adqueridos pola Comunidade Autónoma por calquera título xurídico válido.
2. O patrimonio da Comunidade Autónoma, a súa administración, a súa defensa e conservación serán regulados por unha lei de Galicia.

Artigo 44.º

A Facenda da Comunidade Autónoma constitúese con:

1. Os rendementos dos impostos a establecer pola Comunidade Autónoma.
2. Os rendementos dos impostos cedidos polo Estado a que se refire a disposición adicional primeira e de todos aqueles de cesión aprobada polas Cortes Xerais.
3. Unha porcentaxe de participación no que se recade no total do Estado por impostos directos e indirectos, incluídos os monopolios fiscais.
4. O rendimento das súas propias taxas por aproveitamentos especiais e pola prestación de servicios directos da Comunidade Autónoma, de propia creación ou como consecuencia de traspasos de servicios estatais.
5. As contribucións especiais que estableza a Comunidade Autónoma no exercicio das súas competencias.
6. Os recargos sobre impostos estatais.
7. No seu caso, os ingresos procedentes do Fondo de Compensación Interterritorial.
8. Outras asignacións con cargo ós Presupostos Xerais do Estado.
9. A emisión de débeda e o recurso ó crédito.
10. Os rendementos do patrimonio da Comunidade Autónoma.
11. Ingresos de dereito privado; legados e donacións; subvencións.
12. Multas e sancións no ámbito das súas competencias.

Artigo 45.º

A Comunidade Autónoma galega ou os Entes Locais afectados participarán nos ingresos correspondentes ós tributos que o Estado poida establecer pra recupera-los custos sociais producidos por actividades contaminantes ou xeradoras de riscos de especial gravidade pró entorno físico e humano de Galicia, na forma que estableza a lei creadora do gravame.

Artículo treinta y ocho.

Uno. En materias de competencia exclusiva de la Comunidad Autónoma, el Derecho propio de Galicia es aplicable en su territorio con preferencia a cualquier otro, en los términos previstos en el presente Estatuto.

Dos. A falta de Derecho propio de Galicia, será de aplicación supletoria el Derecho del Estado.

Tres. En la determinación de las fuentes del Derecho civil se respetarán por el Estado las normas del Derecho civil gallego.

TITULO TERCERO

De la Administración Pública Gallega

Artículo treinta y nueve.

Corresponde a la Comunidad Autónoma la creación y estructuración de su propia Administración pública, dentro de los principios generales y normas básicas del Estado.

Artículo cuarenta.

En los términos previstos en el artículo veintisiete, dos, de este Estatuto, por ley de Galicia se podrá:

Uno. Reconocer la comarca como entidad local con personalidad jurídica y demarcación propia. La comarca no supondrá necesariamente la supresión de los municipios que la integren.

Dos. Crear asimismo, agrupaciones basadas en hechos urbanísticos y otros de carácter funcional con fines específicos.

Tres. Reconocer personalidad jurídica a la parroquia rural.

Artículo cuarenta y uno.

La Comunidad Autónoma ejercerá sus funciones administrativas por órganos y entes dependientes de la Junta de Galicia. También podrá delegarlas en las provincias, municipios y demás entidades locales reconocidas en este Estatuto.

TITULO CUARTO

De la economía y la hacienda

Artículo cuarenta y dos.

La Comunidad Autónoma gallega contará para el desempeño de sus competencias con Hacienda y Patrimonio propios.

Artículo cuarenta y tres.

Uno. El patrimonio de la Comunidad Autónoma estará integrado por:

Primero. El patrimonio de la Comunidad Autónoma en el momento de aprobarse el Estatuto.

Segundo. Los bienes afectos a servicios traspasados a la Comunidad Autónoma.

Tercero. Los bienes adquiridos por la Comunidad Autónoma por cualquier título jurídico válido.

Dos. El patrimonio de la Comunidad Autónoma, su administración, defensa y conservación serán regulados por una Ley de Galicia.

Artículo cuarenta y cuatro.

La hacienda de la Comunidad Autónoma se constituya con:

Uno. Los rendimientos de los impuestos que establezca la Comunidad Autónoma.

Dos. Los rendimientos de los impuestos cedidos por el Estado a que se refiere la disposición adicional primera y de todos aquellos cuya cesión sea aprobada por las Cortes Generales.

Tres. Un porcentaje de participación en la recaudación total del Estado por impuestos directos e indirectos, incluidos los monopolios fiscales.

Cuatro. El rendimiento de sus propias tasas por aprovechamientos especiales y por la prestación de servicios directos de la Comunidad Autónoma, sean de propia creación o como consecuencia de traspasos de servicios estatales.

Cinco. Las contribuciones especiales que establezca la Comunidad Autónoma en el ejercicio de sus competencias.

Seis. Los recargos sobre impuestos estatales.

Siete. En su caso, los ingresos procedentes del Fondo de Compensación Interterritorial.

Ocho. Otras asignaciones con cargo a los Presupuestos Generales del Estado.

Nueve. La emisión de deuda y el recurso al crédito.

Diez. Los rendimientos del patrimonio de la Comunidad Autónoma.

Once. Ingresos de derecho privado, legados y donaciones, subvenciones.

Doce. Multas y sanciones en el ámbito de sus competencias.

Artículo cuarenta y cinco.

La Comunidad Autónoma gallega o los entes locales afectados participarán en los ingresos correspondientes a los tributos que el Estado pueda establecer para recuperar los costos sociales producidos por actividades contaminantes o generadoras de riesgos de especial gravedad para el entorno físico y humano de Galicia, en la forma que establezca la ley creadora del gravamen.

V.º B.º

LS

Artigo 46.º

1. Cando se complete o traspaso de servizos, ou ó cumprirse o sexto ano de vixencia deste Estatuto, en caso de o solicita a Comunidade Autónoma, a participación anual nos ingresos do Estado citada no número 3 do artigo 44 e definida na Disposición Transitoria Quinta negociarase sobre as bases seguintes:

a) A media dos coeficientes de poboación e esforzo fiscal de Galicia, este último medido polo que se recade no seu territorio do Imposto sobre a Renda das Persoas Físicas; isto é, o cociente entre o que se recade efectivamente e o potencialmente atin-guible, tendo en conta o nivel e distribución persoal da renda.

b) A cantidade equivalente á aportación proporcional que corresponde a Galicia polos servizos e cargas xerais que o Estado continúe asumindo como propios.

c) A relación inversa entre a renda real media dos residentes na Comunidade Autónoma e a media estatal.

d) Relación entre os índices de déficit en servizos sociais e infraestruturas que afecten ó territorio da Comunidade e ó conxunto do Estado.

e) Relación entre os custos por habitante dos servizos sociais e administrativos transferidos pró territorio da Comunidade e pró conxunto do Estado.

f) Outros criterios que se xulguen procedentes.

2. A fixación da nova porcentaxe de participación será obxecto de negociación inicial e será revisable por solicitude do Goberno ou da Comunidade Autónoma cada cinco anos.

Artigo 47.º

1. A Comunidade Autónoma, mediante acordo do Parlamento, poderá emitir débeda pública pra financiar gastos de inversión.

2. O volume e característica das emisións estableceranse de acordo coa ordenación xeral da política crediticia e en coor-dinación co Estado.

3. Os títulos emitidos terán a consideración de fondos públicos a tódolos efectos.

Artigo 48.º

No suposto de que o Estado emita Débeda parcialmente destinada á creación ou mellora de servizos situados en Galicia e transferidos á Comunidade Autónoma galega, esta estará facultada pra elaborar e presenta-lo programa de obras e servizos beneficiarios da emisión.

Artigo 49.º

1. Corresponde á Comunidade Autónoma galega a tutela financeira sobre os entes locais, respetando a autonomía que ós mesmos recoñecen os artigos 140 e 142 da Constitución e de acordo co artigo 27.2 deste Estatuto.

2. E competencia dos entes locais de Galicia a xestión, cobranza, liquidación e inspección dos tributos propios que lles atribúan as leis, sin perxuício da delegación que poidan outorgar pra estas facultades a favor da Comunidade Autónoma galega.

Mediante lei do Estado establecerase o sistema de colaboración dos entes locais, da Comunidade Autónoma galega e do Estado pró xestión, liquidación, cobranza e inspección daqueles tributos que se determinen.

Os ingresos dos entes locais de Galicia, consistentes en participación en ingresos estatais e en subvencións incondicionadas, percibiranse a través da Comunidade Autónoma galega, que os distribuirá de acordo cos criterios legais que se establezan prás referidas participacións.

Artigo 50.º

A Comunidade Autónoma galega gozará do tratamento fiscal que a lei estableza pró Estado.

Artigo 51.º

Regularanse necesariamente mediante lei do Parlamento galego as seguintes materias:

a) O establecemento, a modificación e supresión dos seus propios impostos, taxas e contribucións especiais, e das exencións ou bonificacións que lles afecten.

b) O establecemento e a modificación e supresión dos recargos sobre os impostos do Estado.

c) A emisión de débeda pública e demais operacións de crédito concertadas pola Comunidade Autónoma galega.

Artigo 52.º

Corresponde á Xunta de Galicia:

a) Aproba-los Regramentos xerais dos seus propios tributos.

b) Elabora-las normas regramentarias precisas pra xestiona-los impostos estatais cedidos de acordo cos termos desta cesión.

Artículo cuarenta y seis.

Uno. Cuando se complete el traspaso de servicios o al cumplirse el sexto año de vigencia de este Estatuto, si la Comunidad Autónoma gallega lo solicita, la participación anual en los ingresos del Estado citada en el número tres del artículo cuarenta y cuatro y definida en la disposición transitoria quinta se negociará sobre las siguientes bases:

a) La media de los coeficientes de población y esfuerzo fiscal de Galicia, este último medido por la recaudación en su territorio del Impuesto sobre la Renta de las Personas Físicas, es decir, el cociente entre la recaudación efectivamente obtenida y la potencialmente alcanzable habida cuenta del nivel y distribución personal de la renta.

b) La cantidad equivalente a la aportación proporcional que corresponda a Galicia por los servicios y cargas generales que el Estado continúe asumiendo como propios.

c) La relación inversa entre la renta real media de los residentes en la Comunidad Autónoma y la media estatal.

d) Relación entre los índices de déficit en servicios sociales e infraestructuras que afecten al territorio de la Comunidad y al conjunto del Estado.

e) Relación entre los costos por habitante de los servicios sociales y administrativos transferidos para el territorio de la Comunidad y para el conjunto del Estado.

f) Otros criterios que se estimen procedentes.

Dos. La fijación del nuevo porcentaje de participación será objeto de negociación inicial y será revisable a solicitud del Gobierno o de la Comunidad Autónoma gallega cada cinco años.

Artículo cuarenta y siete.

Uno. La Comunidad Autónoma, mediante acuerdo del Parlamento, podrá emitir deuda pública para financiar gastos de inversión.

Dos. El volumen y características de las emisiones se establecerán de acuerdo con la ordenación general de la política crediticia y en coordinación con el Estado.

Tres. Los títulos emitidos tendrán la consideración de fondos públicos a todos los efectos.

Artículo cuarenta y ocho.

En el supuesto de que el Estado emita deuda parcialmente destinada a la creación o mejora de servicios situados en Galicia y transferidos a la Comunidad Autónoma gallega, ésta estará facultada para elaborar y presentar el programa de obras y servicios beneficiarios de la emisión.

Artículo cuarenta y nueve.

Uno. Corresponde a la Comunidad Autónoma gallega la tutela financiera sobre los entes locales respetando la autonomía que a los mismos reconocen los artículos ciento cuarenta y cinco de la Constitución y de acuerdo con el artículo veintisiete, dos, de este Estatuto.

Dos. Es competencia de los entes locales de Galicia la gestión, recaudación, liquidación e inspección de los tributos propios que les atribuyan las leyes, sin perjuicio de la delegación que puedan otorgar para estas facultades a favor de la Comunidad Autónoma gallega.

Mediante ley del Estado se establecerá el sistema de colaboración de los entes locales, de la Comunidad Autónoma gallega y del Estado para la gestión, liquidación, recaudación e inspección de aquellos tributos que se determinen.

Los ingresos de los entes locales de Galicia, consistentes en participación en ingresos estatales y en subvenciones incondicionadas, se percibirán a través de la Comunidad Autónoma gallega, que los distribuirá de acuerdo con los criterios legales que se establezcan para las referidas participaciones.

Artículo cincuenta.

La Comunidad Autónoma gallega gozará del tratamiento fiscal que la ley establezca para el Estado.

Artículo cincuenta y uno.

Se regularán necesariamente mediante ley del Parlamento gallego las siguientes materias:

a) El establecimiento, la modificación y supresión de sus propios impuestos, tasas y contribuciones especiales y de las exenciones o bonificaciones que les afecten.

b) El establecimiento y la modificación y supresión de los recargos sobre los impuestos del Estado.

c) La emisión de deuda pública y demás operaciones de crédito concertadas por la Comunidad Autónoma gallega.

Artículo cincuenta y dos.

Corresponde a la Junta de Galicia:

a) Aprobar los Reglamentos Generales de sus propios tributos.

b) Elaborar las normas reglamentarias precisas para gestionar los impuestos estatales cedidos de acuerdo con los términos de dicha cesión.

Artigo 53.º

1. Corresponde á Xunta ou Goberno a elaboración e aplicación do presuposto da Comunidade Autónoma galega, e ó Parlamento o seu exame, enmenda, aprobación e control. O presuposto será único e incluírá a totalidade dos gastos e ingresos da Comunidade Autónoma galega e dos organismos, institucións e empresas dela dependentes.

2. Sin perxuício do disposto no artigo 136 e no apartado d) do artigo 153 da Constitución, créase o Consello de Contas de Galicia. Unha lei de Galicia regulará a súa organización e funcionamento e establecerá as garantías, normas e procedementos pra asegurar-la rendición das contas da Comunidade Autónoma que deberá someterse á aprobación do Parlamento.

Artigo 54.º

1. A xestión, cobranza, liquidación e inspección dos seus propios tributos, corresponderá á Comunidade Autónoma galega, que disporá de plenas atribucións pra execución e organización desas tarefas, sin perxuício da colaboración que poida ser establecida, en especial cando coa Administración do Estado, así veña esixida pola natureza do tributo.

2. No caso dos impostos dos que se cedesen os rendementos, a Xunta asumirá por delegación do Estado a xestión, recadación, liquidación e inspección dos mesmos, sin perxuício da colaboración que poida establecerse entre ámbalas administracións, todo iso de acordo co especificado na lei que fixe o alcance e condicións da cesión.

3. A xestión, recadación, liquidación e inspección dos demais impostos do Estado, recadados en Galicia corresponderá á Administración Tributaria do Estado, sin perxuício da delegación que a Comunidade Autónoma poida recibir desta e da colaboración que poida establecer, especialmente cando así o esixa a natureza do tributo.

Artigo 55.º

1. A Comunidade Autónoma, de acordo co que establezan as leis do Estado, designará os seus propios representantes nos organismos económicos, as institucións financeiras e as empresas públicas do Estado que teñan competencia dentro de o territorio galego e que pola súa natureza non sexan obxecto de traspaso.

2. A Comunidade Autónoma poderá constituír empresas públicas como medio de execución das funcións que sexan da súa competencia, segundo o establecido no presente Estatuto.

3. A Comunidade Autónoma, como poder público, poderá facer uso das facultades previstas no apartado 1 do artigo 130 da Constitución, e poderá fomentar, mediante unha lexislación axeitada, as sociedades cooperativas nos termos resultantes do número 17 do artigo 28 do presente Estatuto.

Igualmente, de acordo coa lexislación do Estado na materia, poderá facer uso das demais facultades previstas no apartado 2 do artigo 129 da Constitución.

4. A Comunidade Autónoma galega queda facultada pra constituír institucións que fomenten a plena ocupación e desenvolvemento económico e social no marco das súas competencias.

TITULO QUINTO

Da reforma

Artigo 56.º

1. A reforma do Estatuto farase conforme ó seguinte procedemento:

a) A iniciativa da reforma corresponderá á Xunta, ó Parlamento galego, a proposta dunha quinta parte parte dos seus membros, ou ás Cortes Xerais.

b) A proposta de reforma requerirá, en todo caso, a aprobación do Parlamento Galego por maioría de dous tercios, a aprobación das Cortes Xerais mediante Lei Orgánica e, finalmente, o referéndum positivo dos electores.

2. Se a proposta de reforma non é aprobada polo Parlamento galego ou polas Cortes Xerais, ou non é confirmada mediante referéndum polo corpo electoral, non poderá ser sometida novamente a debate e votación do Parlamento mentres non transcurra un ano.

3. A aprobación da reforma polas Cortes Xerais, mediante Lei Orgánica, incluírá a autorización do Estado pra que a Comunidade Autónoma galega convoque o referéndum a que se refire o párrafo b) do apartado 1 deste artigo.

Artigo 57.º

A pesar do disposto no artigo anterior, cando a reforma teña por obxecto a simple alteración da organización dos poderes da Comunidade Autónoma e non afecte ás relacións da Comunidade Autónoma co Estado, poderase proceder da seguinte maneira:

a) Elaboración do proxecto de reforma polo Parlamento de Galicia.

b) Consulta ás Cortes Xerais.

Artículo cincuenta y tres.

Uno. Corresponde a la Junta o Gobierno la elaboración y aplicación del presupuesto de la Comunidad Autónoma gallega, y al Parlamento su examen, enmienda, aprobación y control. El presupuesto será único e incluirá la totalidad de los gastos e ingresos de la Comunidad Autónoma gallega y de los organismos, instituciones y empresas de ella dependientes.

Dos. Sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo ciento treinta y seis y en el apartado d) del artículo ciento cincuenta y tres de la Constitución, se crea el Consejo de Cuentas de Galicia. Una ley de Galicia regulará su organización y funcionamiento y establecerá las garantías, normas y procedimientos para asegurar la rendición de las cuentas de la Comunidad Autónoma, que deberá someterse a la aprobación del Parlamento.

Artículo cincuenta y cuatro.

Uno. La gestión, recaudación, liquidación e inspección de sus propios tributos, corresponderá a la Comunidad Autónoma gallega, la cual dispondrá de plenas atribuciones para la ejecución y organización de dichas tareas, sin perjuicio de la colaboración que pueda establecerse con la Administración tributaria del Estado, especialmente cuando así lo exija la naturaleza del tributo.

Dos. En el caso de los impuestos cuyos rendimientos se hubiesen cedido, la Junta asumirá por delegación del Estado la gestión, recaudación, liquidación e inspección de los mismos, sin perjuicio de la colaboración que pueda establecerse entre ambas Administraciones, todo ello de acuerdo con lo especificado en la ley que fije el alcance y condiciones de la cesión.

Tres. La gestión, recaudación, liquidación e inspección de los demás impuestos del Estado recaudados en Galicia corresponderá a la Administración tributaria del Estado, sin perjuicio de la delegación que la Comunidad Autónoma pueda recibir de éste y de la colaboración que pueda establecerse, especialmente cuando así lo exija la naturaleza del tributo.

Artículo cincuenta y cinco.

Uno. La Comunidad Autónoma, de acuerdo con lo que establezcan las leyes del Estado, designará sus propios representantes en los organismos económicos, las instituciones financieras y las empresas públicas del Estado, cuya competencia se extienda al territorio gallego y que por su naturaleza no sean objeto de traspaso.

Dos. La Comunidad Autónoma podrá constituir empresas públicas como medio de ejecución de las funciones que sean de su competencia, según lo establecido en el presente Estatuto.

Tres. La Comunidad Autónoma, como poder público, podrá hacer uso de las facultades previstas en el apartado uno) del artículo ciento treinta de la Constitución, y podrá fomentar, mediante una legislación adecuada, las Sociedades cooperativas en los términos resultantes del número siete del artículo veintiocho del presente Estatuto.

Asimismo, de acuerdo con la legislación del Estado en la materia, podrá hacerse uso de las demás facultades previstas en el apartado dos) del artículo ciento veintinueve de la Constitución.

Cuatro. La Comunidad Autónoma gallega queda facultada para constituir instituciones que fomenten la plena ocupación y el desarrollo económico y social en el marco de sus competencias.

TITULO QUINTO

De la reforma

Artículo cincuenta y seis.

Uno. La reforma del Estatuto se ajustará al siguiente procedimiento:

a) La iniciativa de la reforma corresponderá a la Junta, al Parlamento gallego, a propuesta de una quinta parte de sus miembros, o a las Cortes Generales.

b) La propuesta de reforma requerirá, en todo caso, la aprobación del Parlamento gallego por mayoría de dos tercios, la aprobación de las Cortes Generales mediante ley orgánica y, finalmente, el referéndum positivo de los electores.

Dos. Si la propuesta de reforma no es aprobada por el Parlamento gallego o por las Cortes Generales, o no es confirmada mediante referéndum por el Cuerpo electoral, no podrá ser sometida nuevamente a debate y votación del Parlamento hasta que haya transcurrido un año.

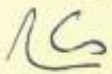
Tres. La aprobación de la reforma por las Cortes Generales, mediante ley orgánica, incluirá la autorización del Estado para que la Comunidad Autónoma gallega convoque el referéndum a que se refiere el párrafo b) del apartado uno de este artículo.

Artículo cincuenta y siete.

No obstante lo dispuesto en el artículo anterior, cuando la reforma tuviera por objeto la simple alteración de la organización de los poderes de la Comunidad Autónoma y no afectara a las relaciones de la Comunidad Autónoma con el Estado, se podrá proceder de la siguiente manera:

a) Elaboración del proyecto de reforma por el Parlamento de Galicia.

b) Consulta a las Cortes Generales.

V.º B.º:

- c) Se no prazo de trinta días, posteriores á recepción da consulta prevista no apartado precedente, as Cortes Xerais non se declarasen afectadas pola reforma, convocarase, debidamente autorizado, un referéndum sobre o texto proposto.
- d) Requerirase finalmente a aprobación das Cortes Xerais mediante Lei Orgánica.
- e) Se no prazo sinalado na letra c) as Cortes se declarasen afectadas pola reforma, esta terá que segui-lo procedemento previsto no artigo anterior, dándose por cumpridos os trámites do apartado a) do número 1 do mencionado artigo.

DISPOSICIONS ADICIONAIS

Primeira.

1. Cédese á Comunidade Autónoma, nos termos previstos no párrafo 3 desta Disposición, o rendemento dos seguintes tributos:

- a) Imposto sobre o patrimonio Neto.
- b) Imposto sobre Transmisións Patrimoniais.
- c) Imposto sobre Sucesións e Donacións.
- d) Imposto sobre o Luxo que se recade en destino.

A eventual supresión ou modificación dalgún destes impostos implicará a extinción ou modificación da cesión.

2. O contido desta Disposición poderase modificar mediante acordo do Goberno coa Comunidade Autónoma, que será tramitado polo Goberno como Proxecto de Lei. A estes efectos, a modificación da presente Disposición non se considerará modificación do Estatuto.

3. O alcance e condicións da cesión estableceranse pola Comisión Mixta a que se refire o apartado 1 da Disposición transitoria quinta que, en todo caso, terá que referi-los rendementos en Galicia. O Goberno tramitará o acordo da Comisión como Proxecto de Lei ou, de concorreren razóns de urxencia, como Decreto Lei, no prazo de seis meses despois da constitución da Primeira Xunta de Galicia.

Segunda.

O exercicio das competencias financeiras recoñecidas por este Estatuto á Comunidade Autónoma de Galicia axustarase ó que estableza a Lei Orgánica a que se refire o apartado 3 do artigo 157 da Constitución.

Terceira.

1. A Xunta coordinará a actividade das Diputacións Provinciais de Galicia en canto afecte directamente ó interés xeral da Comunidade Autónoma, e a estes efectos uniranse os presupostos que aquelas elaboren e aproben ó da Xunta de Galicia.

2. A Xunta poderá encomenda-la execución dos seus acordos ás Diputacións Provinciais. Estas exercerán as funcións que a Xunta lles transfira ou delegue.

Cuarta.

A celebración de eleccións aterase ás leis que, no seu caso, aproben as Cortes Xerais co fin exclusivo de coordina-lo calendario das diversas consultas electorais.

DISPOSICIONS TRANSITORIAS

Primeira.

O primeiro Parlamento galego será elixido de acordo coas normas seguintes:

1. Previo acordo co Goberno, a Xunta Preautonómica de Galicia convocará as eleccións nun termo máximo de cento vinte días desde a promulgación do presente Estatuto. As eleccións deberán celebrarse nun termo máximo de sesenta días contados desde a data da convocatoria.

2. A circunscrición electoral será a provincia, elixíndose un total de 71 membros, dos que corresponderán á provincia de A Coruña 22, á de Lugo 15, á de Ourense 15 e á de Pontevedra 19.

3. Os membros do Parlamento galego serán elixidos por sufraxio universal, igual, directo e secreto, dos maiores de dezoito anos, segundo un sistema de representación proporcional.

4. As Xuntas Provinciais electorais terán, dentro dos límites da súa respectiva xurisdición, a totalidade das competencias que a normativa electoral vixente atribúe á Xunta Central.

Prós recursos que teñan por obxecto a impugnación dá validez da elección e proclamación dos membros electos será competente a Sala do Contencioso-Administrativo da Audiencia Territorial de A Coruña, mentres non queda integrada no Tribunal Superior de Xusticia de Galicia, que tamén entenderá dos recursos ou impugnacións que procedan contra os acordos das Xuntas Electorais provinciais.

c) Si en el plazo de treinta días, a partir de la recepción de la consulta prevista en el apartado precedente, las Cortes Generales no se declarasen afectadas por la reforma, se convocará, debidamente autorizado, un referéndum sobre el texto propuesto.

d) Se requerirá finalmente la aprobación de las Cortes Generales mediante ley orgánica.

e) Si en el plazo señalado en la letra c) las Cortes se declarasen afectadas por la reforma, ésta habrá de seguir el procedimiento previsto en el artículo anterior, dándose por cumplidos los trámites del apartado al del número uno del mencionado artículo.

DISPOSICIONES ADICIONALES

Primera.

Uno. Se cede a la Comunidad Autónoma, en los términos previstos en el párrafo tres de esta disposición, el rendimiento de los siguientes tributos:

- a) Impuesto sobre el Patrimonio Neto.
- b) Impuesto sobre Transmisiones Patrimoniales.
- c) Impuesto sobre Sucesiones y Donaciones.
- d) Impuesto sobre el Lujo que se recaude en destino.

La eventual supresión o modificación de alguno de estos impuestos implicará la extinción o modificación de la cesión.

Dos. El contenido de esta disposición se podrá modificar mediante acuerdo del Gobierno con la Comunidad Autónoma, que será tramitado por el Gobierno como proyecto de ley. A estos efectos, la modificación de la presente disposición no se considerará modificación del Estatuto.

Tres. El alcance y condiciones de la cesión se establecerán por la Comisión Mixta a que se refiere el apartado uno de la disposición transitoria cuarta, que, en todo caso, los referirá a rendimientos en Galicia. El Gobierno tramitará el acuerdo de la Comisión como proyecto de ley, o si concurren razones de urgencia, como Decreto-ley, en el plazo de seis meses a partir de la constitución de la primera Junta de Galicia.

Segunda.

El ejercicio de las competencias financieras reconocidas por este Estatuto a la Comunidad Autónoma de Galicia se ajustará a lo que establezca la ley orgánica a que se refiere el apartado tres del artículo ciento cincuenta y siete de la Constitución.

Tercera.

Uno. La Junta coordinará la actividad de las Diputaciones Provinciales de Galicia en cuanto afecte directamente al interés general de la Comunidad Autónoma, y a estos efectos se unirán los presupuestos que aquellas elaboren y aprueben al de la Junta de Galicia.

Dos. La Junta podrá encomendar la ejecución de sus acuerdos a las Diputaciones Provinciales. Estas ejercerán las funciones que la Junta les transfiera o delegue.

Cuarta.

La celebración de elecciones se atenderá a las leyes que, en su caso, aprueben las Cortes Generales con el exclusivo fin de coordinar el calendario de las diversas consultas electorales.

DISPOSICIONES TRANSITORIAS

Primera.

El primer Parlamento Gallego será elegido de acuerdo con las normas siguientes:

Uno. Previo acuerdo con el Gobierno, la Junta Preautonómica de Galicia convocará las elecciones en el término máximo de ciento veinte días desde la promulgación del presente Estatuto. Las elecciones deberán celebrarse en el término máximo de sesenta días a partir de la fecha de la convocatoria.

Dos. La circunscripción electoral será la provincia, eligiéndose un total de setenta y un miembros, de los que corresponderán a la provincia de La Coruña, veintidós; a la de Lugo, quince; a la de Orense, quince, y a la de Pontevedra, diecinueve.

Tres. Los miembros del Parlamento gallego serán elegidos por sufragio universal, igual, directo y secreto, de los mayores de dieciocho años, según un sistema de representación proporcional.

Cuatro. Las Juntas Provinciales electorales tendrán, dentro de los límites de su respectiva jurisdicción, la totalidad de las competencias que la normativa electoral vigente atribuye a la Junta Central.

Para los recursos que tuvieran por objeto la impugnación de la validez de la elección y proclamación de los miembros electos será competente la Sala de lo Contencioso-Administrativo de la Audiencia Territorial de La Coruña, hasta que quede integrada en el Tribunal Superior de Justicia de Galicia, que también entenderá de los recursos o impugnaciones que procedan contra los acuerdos de las Juntas electorales provinciales.

Contra las resoluciones de dicha Sala de la Audiencia Territorial, no cabrá recurso alguno.

Cinco. En todo lo no previsto en la presente disposición, serán de aplicación las normas vigentes para las elecciones legislativas al Congreso de los Diputados de las Cortes Generales.

Contra as resolucións da citada Sala da Audiencia Territorial non caberá recurso ningún.

5. En todo o non previsto na presente Disposición serán de aplicación as normas vixentes prás eleccións legislativas ó Congreso dos Diputados das Cortes Xerais.

Segunda.

1. Na súa primeira reunión o Parlamento galego:

a) Constituirase, presidido por unha Mesa de idade, integrada por un Presidente e dous Secretarios, e procederá a eleix-la Mesa provisional, que estará composta por un Presidente, dous Vicepresidentes, un Secretario e un Vicesecretario.
b) Elixirá as súas autoridades conforme a este Estatuto.

2. Elexidos os órganos da Comunidade Autónoma Galega, disolveranse as Institucións Preautonómicas.

Terceira.

1. Mentres as Cortes Xerais non elaboren as leis ás que se refire este Estatuto, e o Parlamento de Galicia lexisle sobre as materias da súa competencia, continuarán en vigor as actuais leis e disposicións do Estado que se refiren a estas materias, sin perxuício de que o seu desenvolvemento legislativo, no seu caso e a súa execución se leve a cabo pola Comunidade Autónoma galega nos supostos así previstos neste Estatuto.

Cuarta.

1. Coa finalidade de transferir a Galicia as funcións e atribucións que lle corresponden de acordo co presente Estatuto, crearase, no término máximo de un mes a partir da constitución da Xunta de Galicia, unha Comisión Mixta paritaria integrada por representantes do Estado e da Comunidade Autónoma galega. Esta Comisión Mixta establecerá as súas normas de funcionamento. Os membros da Comisión Mixta representantes de Galicia darán conta periodicamente da súa xestión perante o Parlamento de Galicia.

A Comisión Mixta establecerá os calendarios e prazos pró traspaso de cada servicio. De calquera maneira, a referida Comisión deberá determinar nun prazo de dous anos desde a data da súa constitución, o término en que haberá de completarse o traspaso de tódolos servicios que corresponden á Comunidade Autónoma galega, de acordo con este Estatuto.

2. Os acordos da Comisión Mixta adoptarán a forma de propostas ó Goberno, que as aprobará mediante Decreto, figurando aqueles como anexos ó mesmo e serán publicados simultaneamente no “Boletín Oficial do Estado” e no “Diario Oficial de Galicia”, adquirindo vixencia a partir desta publicación.

3. Será título abondo prá inscrición no Rexistro da Propiedade do traspaso de bens inmobles do Estado á Comunidade Autónoma a certificación pola Comisión Mixta dos acordos gubernamentais debidamente promulgados. Esta certificación deberá conte-los requisitos esixidos pola Lei Hipotecaria.

O cambio de titularidade nos contratos de arrendamento de locais pra oficinas públicas dos servicios que se transfiran non dará dereito ó arrendador a extinguir ou renova-lo contrato.

4. Os funcionarios adscritos a servicios de titularidade estatal ou a outras institucións públicas que resulten afectadas polos traspasos á Comunidade Autónoma pasarán a depender desta, séndolles respetados tódolos dereitos de calquera orde o natureza que lles correspondan no momento do traspaso, mesmo o de participaren nos concursos de traslado que convoque o Estado en igualdade de condicións cos restantes membros do seu Corpo, podendo exercer desta maneira o seu dereito permanente de opción.

Mentres a Comunidade Autónoma de Galicia non aprobe o réxime estatutario dos seus funcionarios, serán de aplicación as disposicións do Estado vixente sobre a materia.

5. A Comisión Mixta, creada por Real Decreto 474/78, de 16 de marzo, considerarase disolta cando se constituía a Comisión Mixta a que se refire o apartado 1 da presente Disposición Transitoria.

Quinta.

1. En canto non se complete o traspaso dos servicios correspondentes ás competencias fixadas á Comunidade Autónoma neste Estatuto, o Estado garantizará a financiación dos servicios transferidos a Comunidade cunha cantidade igual ó custo efectivo do servicio en Galicia no momento da transferencia.

2. Pra garantiza-la financiación dos servicios antes referidos, a Comisión Mixta prevista na Disposición transitoria cuarta adoptará un método encamiñado a fixa-lo tanto por cento de participación previsto no apartado 3 do artigo 45. O método que se siga terá en conta tanto os custos directos coma os custos indirectos dos servicios, así coma os gastos de inversión que correspondan.

3. O fixa-las transferencias prás inversións terase en conta, na forma progresiva que se acorde, a conveniencia de equi-para-los niveis de servicios en todo o territorio do Estado, establecéndose, no seu caso, as transferencias necesarias pró funcionamento dos servicios.

A financiación a que se refire este apartado terá en conta as aportacións que se realicen a Galicia partindo do Fondo de Compensación a que se refire o artigo 158 da Constitución, así coma a acción inversora do Estado en Galicia que non sexa aplicación dese Fondo.

Segunda.

Uno. En su primera reunión, el Parlamento gallego:

- a) Se constituirá, presidido por una Mesa de edad, integrada por un Presidente y dos Secretarios, y procederá a elegir la Mesa provisional, que estará compuesta por un Presidente, dos Vicepresidentes, un Secretario y un Vicesecretario.
- b) Elegirá sus Autoridades conforme a este Estatuto.

Dos. Elegidos los órganos de la Comunidad Autónoma gallega, se disolverán las Instituciones preautonómicas.

Tercera.

Mientras las Cortes Generales no elaboren las leyes a que este Estatuto se refiere y el Parlamento de Galicia legisle sobre las materias de su competencia, continuarán en vigor las actuales leyes y disposiciones del Estado que se refieren a dichas materias, sin perjuicio de que su desarrollo legislativo, en su caso, y su ejecución, se lleve a cabo por la Comunidad Autónoma gallega en los supuestos así previstos en este Estatuto.

Cuarta.

Uno. Con la finalidad de transferir a Galicia las funciones y atribuciones que le correspondan con arreglo al presente Estatuto, se creará, en el término máximo de un mes a partir de la constitución de la Junta de Galicia, una Comisión Mixta paritaria integrada por representantes del Estado y de la Comunidad Autónoma gallega. Dicha Comisión Mixta establecerá sus normas de funcionamiento. Los miembros de la Comisión Mixta representantes de Galicia darán cuenta periódicamente de su gestión ante el Parlamento de Galicia.

La Comisión Mixta establecerá los calendarios y plazos para el traspaso de cada servicio. En todo caso, la referida Comisión deberá determinar en un plazo de dos años desde la fecha de su constitución, el término en que habrá de completarse el traspaso de todos los servicios que corresponden a la Comunidad Autónoma gallega, de acuerdo con este Estatuto.

Dos. Los acuerdos de la Comisión Mixta adoptarán la forma de propuestas al Gobierno, que las aprobará mediante Decreto, figurando aquéllos como anejos al mismo y serán publicados simultáneamente en el «Boletín Oficial del Estado» y en el «Diario Oficial de Galicia», adquiriendo vigencia a partir de esta publicación.

Tres. Será título suficiente para la inscripción en el Registro de la Propiedad del traspaso de bienes inmuebles del Estado a la Comunidad Autónoma la certificación por la Comisión Mixta de los acuerdos gubernamentales debidamente promulgados. Esta certificación deberá contener los requisitos exigidos por la Ley Hipotecaria.

El cambio de titularidad en los contratos de arrendamiento de locales para oficinas públicas de los servicios que se transfieran no dará derecho al arrendador a extinguir o renovar el contrato.

Cuatro. Los funcionarios adscritos a servicios de titularidad estatal o a otras instituciones públicas que resulten afectadas por los traspasos a la Comunidad Autónoma pasarán a depender de ésta, siéndoles respetados todos los derechos de cualquier orden y naturaleza que les corresponda en el momento del traspaso, incluso el de participar en los concursos de traslado que convoque el Estado en igualdad de condiciones con los restantes miembros de su Cuerpo, pudiendo ejercer de esta manera su derecho permanente de opción.

Mientras la Comunidad Autónoma de Galicia no apruebe el régimen estatutario de sus funcionarios, serán de aplicación las disposiciones del Estado vigentes sobre la materia.

Cinco. La Comisión Mixta, creada de acuerdo con el Real Decreto cuatrocientos sesenta y cuatro/mil novecientos setenta y ocho, de dieciséis de marzo, se considerará disuelta cuando se constituya la Comisión Mixta a que se refiere el apartado uno de la presente disposición transitoria.

Quinta.

Uno. Hasta que se haya completado el traspaso de los servicios correspondientes a las competencias fijadas a la Comunidad Autónoma en este Estatuto, el Estado garantizará la financiación de los servicios transferidos a la Comunidad con una cantidad igual al coste efectivo del servicio en Galicia en el momento de la transferencia.

Dos. Para garantizar la financiación de los servicios antes referidos la Comisión Mixta prevista en la disposición transitoria cuarta adoptará un método encaminado a fijar el porcentaje de participación previsto en el apartado tres del artículo cuarenta y cuatro. El método a seguir tendrá en cuenta tanto los costes directos como los costes indirectos de los servicios, así como los gastos de inversión que correspondan.

Tres. Al fijar las transferencias para inversiones se tendrá en cuenta, en la forma progresiva que se acuerde, la conveniencia de equiparar los niveles de servicios en todo el territorio del Estado, estableciéndose, en su caso, las transferencias necesarias para el funcionamiento de los servicios.

La financiación a que se refiere este apartado tendrá en cuenta las aportaciones que se realicen a Galicia, partiendo del Fondo de Compensación a que se refiere el artículo ciento cincuenta y ocho de la Constitución, así como la acción inversora del Estado en Galicia, que no sea aplicación de dicho Fondo.

V.º B.º

4. A Comisión Mixta a que se refire o apartado 2 fixará o citado tanto por cento, mentres dure o período transitorio, cunha antelación mínima dun mes á presentación dos Presupostos Xerais do Estado nas Cortes.

5. A partir do método fixado no apartado 2, establecerase un tanto por cento no que se considerará o custo efectivo global dos servizos transferidos polo Estado á Comunidade Autónoma, minorado polo total da cobranza obtida por esta polos tributos cedidos, en relación coa suma dos ingresos obtidos polo Estado nos Capítulos I e II do último Presupuesto anterior á transferencia dos servizos.

Sexta.

No relativo á televisión, a aplicación do apartado 3 do artigo 34 do presente Estatuto supón que o Estado outorgará en réxime de concesión á Comunidade Autónoma de Galicia a utilización dun terceiro canal, de titularidade estatal, que debe crearse especificamente pra emitir no territorio de Galicia, nos termos que prevea a citada concesión.

Mentres non se poña em funcionamento efectivo este novo canal de Televisión, Radio-Televisión Española (RTVE) articulará a través da súa organización en Galicia un réxime transitorio de programación específica pró territorio de Galicia, que Televisión Española emitirá pola segunda cadea (UHF).

O custo da programación específica de Televisión á que se refire o párrafo anterior entenderase como base prá determinación da subvención que poida concederse á Comunidade Autónoma de Galicia durante os primeiros anos de funcionamento do novo canal ó que se refire esta disposición.

Sétima.

As transferencias que se realicen en materia de ensino pra traspasar á competencia da Comunidade Autónoma os servizos e centros do Estado en Galicia, realizaranse de acordo cos calendarios e programas que defina a Comisión Mixta.

Xa que logo,

Mando a tódolos españois, particulares e autoridades, que garden e fagan gardar a presente Lei Orgánica.

Palacio Real, de Madrid, a seis de abril de mil novecentos oitenta e un.

JUAN CARLOS R.

O Presidente do Goberno

LEOPOLDO CALVO-SOTELO Y BUSTELO

Cuatro. La Comisión Mixta a que se refiere el apartado dos fijará el citado porcentaje, mientras dure el periodo transitorio, con una antelación mínima de un mes a la presentación de los Presupuestos Generales del Estado en las Cortes.

Cinco. A partir del método fijado en el apartado dos, se establecerá un porcentaje en el que se considerará el coste efectivo global de los servicios transferidos por el Estado a la Comunidad Autónoma, minorado por el total de la recaudación obtenida por ésta por los tributos cedidos, en relación con la suma de los ingresos obtenidos por el Estado en los capítulos I y II del último Presupuesto anterior a la transferencia de los servicios.

Sexta.

En lo relativo a televisión, la aplicación del apartado tres del artículo treinta y cuatro del presente Estatuto supone que el Estado otorgará en régimen de concesión a la Comunidad Autónoma de Galicia la utilización de un tercer canal, de titularidad estatal, que debe crearse específicamente para su emisión en el territorio de Galicia, en los términos que prevea la citada concesión.

Hasta la puesta en funcionamiento efectivo de este nuevo canal de televisión, Radiotelevisión Española (RTVE) articulará a través de su organización en Galicia un régimen transitorio de programación específica para el territorio de Galicia, que Televisión Española emitirá por la segunda cadena (UHF).

El coste de la programación específica de televisión a que se refiere el párrafo anterior, se entenderá como base para la determinación de la subvención que pudiera concederse a la Comunidad Autónoma de Galicia, durante los dos primeros años de funcionamiento del nuevo canal a que se refiere esta disposición transitoria.

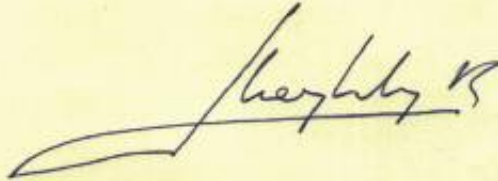
Séptima.

Las transferencias que hayan de realizarse en materia de enseñanza para traspasar a la competencia de la Comunidad Autónoma los servicios y centros del Estado en Galicia, se realizarán de acuerdo con los calendarios y programas que defina la Comisión Mixta.

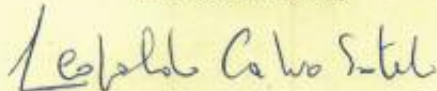
Por tanto,

Mando a todos los españoles, particulares y autoridades, que guarden y hagan guardar la presente Ley Orgánica.

Palacio Real de Madrid, a seis de abril
de mil novecientos ochenta y uno.

El Presidente del Gobierno,

ÍNDICE

5

PRESENTACIÓN

Pilar Rojo Noguera

Presidenta do Parlamento de Galicia

7

CONTEXTO HISTÓRICO E POLÍTICO DOS ESTATUTOS DE AUTONOMÍA DE GALICIA. DA UTOPIÁ DE 1936 Á REALIDADE DE 1981

Ramón Villares

Presidente do Consello da Cultura Galega

21

A LONGA VIAXE DA DESCENTRALIZACIÓN: TRES CONSTITUCIÓNS, DOUS ESTATUTOS

Roberto L. Blanco Valdés

Catedrático de Dereito Constitucional

33

O ESTATUTO DE 1936

63

O ESTATUTO DE 1981

GALICIA. ESTATUTOS DE AUTONOMÍA, 1936 E 1981
rematouse de imprimir no 25 de xullo de 2011, no 75
aniversario do plebiscito do Estatuto de autonomía
de Galicia de 1936 e no 30 aniversario
da aprobación do Estatuto de
autonomía de Galicia
de 1981

